

T. C. Temsilciler Meclisi TUTANAK DERGİSİ

CİLT : 5

Altmış birinci Birleşim

5 . 5 . 1961 Cuma

İçindekiler

	Sayfa		Sayfa
1. — Geçen tutanak özeti	2	5. — Sorular ve cevaplar	36
2. — Gelen kâğıtlar	2	a) Yazılı soru ve cevapları	36
3. — Yoklama	3	1. — Temsilciler Meclisi Üyesi Akyüz	
4. — Görüşülen işler	3	Abdülkerim'in, Sanayi Bakanlığına bağlı	
		İktisadi Devlet Teşekküllerinde çalışan	
		işçilerle diğer personelin ücretlerine dair	
		sorusuna Sanayi Bakanı İhsan Soyak'ın	
		yazılı cevabı (7/5)	36:42
a) 1837 sayılı Bina Vergisi Kanunu		2. — Temsilciler Meclisi Üyesi Sait	
ile 3 . 1 . 1961 tarihli ve 206 sayılı Ka-		Erdinç'in, eski Kars milletvekillerinden	
nunda değişiklikler yapılmasına dair ka-		birinin mahkûmiyetine karar verenler	
nun tasarısı ve Maliye Komisyonu ile		hakkında takibata geçilip geçilmediğine	
Kurucu Meclis Bütçe Komisyonuna se-		dair sorusuna Adalet Bakanı Ekrem	
çilen. Temsilci üyelerden mürekkep Kar-		Tüzemen'in yazılı cevabı (7/29)	42:44
ma Komisyon raporu (1/101)	3:19,19,20:36		

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Bu Birleşimde üç oturum yapan Genel Kurulda;

Üyelerden bâzılarına izin verilmesine dair Başkanlık yazısı okundu ve kabul olundu.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasa tasarısının 120 - 157 nci maddeleriyle «Başlangıç» metni kabul edilmek suretiyle, ikinci görüşülmesi tamamlandı.

5 Mayıs 1961 Cuma günü saat 10 da toplanılmak üzere Birleşime son verildi.

Başkan

Başkanvekili

İbrahim Senül

Kâtip

Rifat Çini

Kâtip

Şahap Kitapçı

2. —GELEN KÂĞITLAR

Tasarılar

1. — Basın - Yayın ve Turizm Bakanlığı kanun tasarısı (1/123) (Basın - Yayın ve Turizm Komisyonuna ve Maliye Komisyonu ile Kurucu Meclis Bütçe Komisyonuna seçilen Temsilci üyelerden mürekkep Karma Komisyona)

2. — Türkiye Radyo ve Televizyon Genel Müdürlüğü (TRT) kanun tasarısı (1/124) (Basın - Yayın ve Turizm Komisyonuna ve Maliye Komisyonu ile Kurucu Meclis Bütçe Komisyonuna seçilen Temsilci üyelerden mürekkep Karma Komisyona)

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 10,00

BAŞKAN — Kâzım Orbay

KÂTİPLER : Oktay Ekşi, Şahap Kitapçı

3. — YOKLAMA

BAŞKAN — Oturumu açıyorum. Yoklama yapılacaktır.

(Yoklama yapıldı.)

BAŞKAN — Yeter sayı var müzakereye başlıyoruz.

Sayın Maliye Bakanının, bir önergesi var, okuyoruz :

Temsilciler Meclisi Yüksek Başkanlığına
Geniş vatandaş kütlelerini alâkadar eden ve memleket iktisadiyatı bakımından hayati önem taşıyan aşağıda mâruz iki kanun tasarısının bugünkü gündemde öncelik ve ivedilikle görüşülmesini arz ve teklif ederim.

Kemal Kurdaş

1. — 7129 sayılı Bankalar Kanunu ile 2279 sayılı Ödünç para verme işleri Kanununun bazı maddelerinin tadiline ve bu kanunlara bazı maddeler eklenmesine dair kanun tasarıları,

2. — 1837 sayılı Bina Vergisi Kanunu ile 3 . 1 . 1961 tarih ve 206 sayılı Kanunda değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısı.

BAŞKAN — Karma Komisyonun da önergesi var okuyoruz :

AVNİ DOĞAN — Bir. taktırir daha var efendim. Evvelâ Arazi ve Bina vergisi kanunlarının görüşülmesini mutazammın. Birkaç gün evvel Sayın Maliye Bakanı da bu hususta mutabakatını bildirmişti.

MALİYE BAKANI KEMAL KURDAŞ
— Muvafıktır efendim.

Yüksek Başkanlığa

Arazi ve Bina vergileri halen 206 sayılı Kanunla kabul edilen hükümler dairesinde zamlı olarak tahsil edilmektedir. Bu zamlarda ve diğer bazı hükümlerde değişiklik yapılmasını derpiş eden 1837 sayılı Bina Vergisi Kanunu ile 3 . 1 . 1961 tarihli ve 206 sayılı Kanunda değişiklikler yapılmasına dair Kanun tasarısının fazla tahsilâta meydan bırakmaması için bir an evvel kanunlaşması icabettiğinden gündeme alınarak öncelik ve ivedilikle görüşülmesini arz ve teklif ederim.

Maliye ve Bütçe Karma
Komisyonu Başkanı
Şevket Adalan

BAŞKAN — Efendim, önergelerde yüksek bilgilerinize sunulan Bankalar Kanunu ve Ödünç para verme işleri Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine dair olan tasarı ile Arazi ve Bina Vergisi Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısının gündeme alınmasını ve öncelikle görüşülmesini yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kanunların öncelikle görüşülmesi için gündeme alınması kabul edilmiştir. Kanun tasarıları gündeme alınmıştır.

4. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

a) 1837 sayılı Bina Vergisi Kanunu ile 3 . 1 . 1961 tarihli ve 206 sayılı Kanunda değişiklikler yapılmasına dair kanun tasarısı ve Maliye Komisyonu ile Kurucu Meclis Bütçe Komisyonuna seçilen Temsilci üyelerden

mürekekep Karma Komisyon raporu (1/101 (1)

BAŞKAN — Tasarının tümü üzerinde söz

(1) 42 S. sayılı basmayazı tutanağın sonundadır.

istiyen sayın üyeleri yüksek bilgilerinize sunuyorum. Yalnız söz istiyen sayın üyelerin kanunun lehinde, aleyhinde ve üzerinde mi söz istediklerine dair bir işareti yoktur. Şimdi isimlerini teker teker okutacağım. İsmi okunan sayın üye lütfen lehinde, aleyhinde ve üzerinde olmak üzere, fikrini bildirsinsinler.

Celâl Sungur (Aleyhinde),
Selâmi Savaş (Üzerinde),
Nuri Kınık ( ),
İsmail Selçuk Çakıroğlu (Üzerinde),
Abdurrahman Altuğ (Üzerinde),
Etem Serim (Aleyhinde),
Rifat Çini (Aleyhinde),
Orhan Köprülü (Aleyhinde),
Ferhan Arkan (Aleyhinde),
Emin Soysal (Aleyhinde),
Dündar Soyer (Üzerinde),
Adnan Başer (Üzerinde),

BAŞKAN — Sayın Celâl Sungur.

CELÂL SUNGUR — Muhterem arkadaşlarım, hazurunuzda getirilen 1837 sayılı ve 206 sayılı kanunlarda değişiklik yapılmasına mütedair olan bu hükümet tasarısı ve Karma Komisyon raporu bendenizi sevindirdiği kadar üzüntüye de sevk etmiş bulunmaktadır. Zira 206 sayılı Kanun Kurucu Meclisin teşkili ve açılması arifesinde alelacele çıkarılan, Meclisimizce alâkası olmayan ekspres kanunlardan birisidir. Kurucu Meclisimizin daha ilk birleşimini mütaakıp şiddetle değiştirilmesini arzu ettiğim, fakat 157 sayılı Kanununun 19 ncu maddesi ile re'sen kanun teklif etmek yetkisine mülk değildir olmayışım birçoklarımız gibi bendenizin de bugüne kadar beklemek mecburiyetinde bırakması şu anda bir keçe daha acı acı hissetmekteyim. Eğer 157 sayılı Kanununun 19 ncu maddesi bizleri sımsıkı bağlamasaydı 206 sayılı Kanunun daha bundan üç buçuk ay önce muhterem Meclisimizce değiştirileceğinden zerre kadar şüphem yoktu. Zira bu kanun realitelere uymayan alelacele çıkarılan millet indinde reperküsyonları gayet ağır olan bir kanun olmuştur. Şunu da hemen belirtmeyi bir vazife sayarım : Sayın Maliye Vekilimiz Kemal Bey'e böyle bir Hükümet tasarısı getirdiği için gene de teşekkür vazifemdir. Zaten 206 sayılı Kanunun vebalini kendisi taşımamakta olup; bunun vebali bütün hazırlıkları vekilliği sırasında ikmâl edilen Ekrem Alican arkadaşımızın olarak tarihe intikal edecektir. Zira kanunun bü-

tün direktifleri ve hazırlıkları Alican arkadaşımızın zamanına tesadüf etmektedir. Bu 206 sayılı Kanunun iktisadi ve ruhi reperküsyonları bilerek veya bilmiyerek hazırlayanlar tarafından hiç nazarı itibara alınmamıştır.

Muhterem arkadaşlarımı, ben Hükümet tasarısını sadece Arazi Vergisine taallük eden kısmına aidolan görüş ve mütalâalarımı arz edeceğim.

Değerli arkadaşlarım, 206 sayılı Kanun olan bu Arazi Vergisi Kanunu her ne kadar Hükümetin zihniyetine göre bir servet vergisi gibi düşünülmüyorsa da; hakikat halde bu kanun bir zirai kazanç vergisidir.

206 sayılı Kanunla görüyorum ki; kanun yapıcısını zorlayan başlıca iki faktör vardır. Bunlardan birincisi, vergi adaleti, ikincisi de bütçe zaruretidir. Bunlar halkındaki görüşlerimi şöylece hulâsa etmek isterim :

1. Gerçi Arazi Vergisinde bir adaletsizlik mevcuttur. Ve Arazi Vergisi diğer vergiler meyânında noksandır. Prensibinde Hükümet ile hemfikirim. Fakat tetkiklerin iyi yapılmadığı bir durumda ve çok çürük mesnetlere dayanılarak hareket ederek Arazi Vergisinin misillemeye tâbi tutularak artırılmasında aslâ Hükümetle hemfikir olmadığımı açıkça belirtmek isterim.

Bu kanunla vergi adaleti aranırken bilâkis adaletsizlik getirilmiştir. Ve kademeli zammı tâbi tutulmasını istiyen Hükümet tasarısıyla da adaletsizlik bilmiyerek daha da çok artırılmaktadır. 206 sayılı Kanunda ve Hükümet tasarısında 1 . 6 . 1942 tarihinden önceki Arazi ve Arsa vergilevi misillemeye tâbi tutularak artırılmaktadır. Ekseri yerlerde gayrisâfi irat artmamıştır. Gayrisâfi irat artmadığına göre Arazi Vergisini iyi bir tetkik ve tefrik yapmadan artırmak büyük bir hatadır. Hele vergi artırılmasında 1959 - 1960 yıllarında tapu kayıtlarına geçen alım - satım muamelelerinin ve bunlardaki artışları - daha evvelki tahriri araziye göre - nazarı itibara alarak hareket çok büyük bir hatadır.

Tahrir hizmetleriyle alım - satım fiyatları arasında organik bir münasebet bulmak ise imkânsızdır. Zaten 1936 - 1938 yılları arasında yapılan tahriri arazi gayet süratli yapılmış olup, bu süratinden dolayı da çok hatalı olmuştur, O zamanki tahrirde bir kazada tahrir yapan muhtelif memur grupları arasında bile keyfi hareketle bâriz ve fahiş hatalar yapılmıştı, bu sebepten hatalı tahrire göre hareket ederek Arazi Vergisi zammı hataya

daha da çok ağırlaştırılarak gösterilmektedir. Tahrirdaki hatalar Arazi Vergisinin artırılması ile daha bâriz hale gelmiştir. Diğer taraftan nüfus arttığına ve arazi ve verim artmadığına göre arazi kıymetinin artması kadar tabii bir şey olmaz. Fert geçinebilmek için parasını araziye yatırmaktadır. Her ne kadar para, getireceği para değerine göre mülke yatırılırsa da köylü vatandaşlarımız bunun hesabını yapabilecek malî kültüre sâhib olmadıklarından ellerine geçen paralarını imkânları dâhilinde araziye yatırmaktadırlar. İrat ve kazanç artmadığına göre vergi artırılması ise büyük hatadır. Tütüniye'mizde son yıllarda arazi randımanında artış olmadığı da bir vâkıadır. Her ne kadar mahsul fiyatlarında son 10 - 12 senede iki üç misli bir artış müşahade edilmekte ise de, bu hakiki bir artış olmayıp daha ziyade para değerinin düşmesinden ileri gelmektedir.

Ayrıca irat ve kazançtaki artış da zannedildiği gibi olmayıp mahsulün maliyetinin de artması bir vâkıadır.

Vergi zamlarının yapılmasında tapulardaki alım, satım muamelelerinde kıymet artışlarını esas alarak hareket çok büyük hatadır. Böyle bir vergi şayet kabul edilse dahi asla yaşayamaz. Bir vergi adaletinin arazi vergisi adaletinin tek çaresi yeni bir tahriri arazidir. Ve bunda da çorak, dağlık, ovalık, sulak, kayalık arazileri tefrik ederek, toprağın verimini nazarı itibara alarak hareket etmek olacaktır.

Muhterem arkadaşlar; 206 sayılı Kanunun millet realitelerine uymadığından daha beter olarak hükümetin tadil tasarısı da realitelere uymamaktadır. Kendi vilâyetim olan Yozgad'dan misal vererek tasarının iyi bir tetkik mahsulü olmadığını belirtmeyi faydalı bulurum. Yeni gelen hükümet tasarısında Yozgad'ın Boğazlıyan kazası 6 misli, Sarıkaya kazası 8 misli ve Çayıralan kazası da 10 misli olarak vergi zammına tâbi tutulması talebedilmektedir. Bu kazalardan Sarıkaya ve Çayıralan daha önce Boğazlıyan'ın nahiyeleri idi. Bu üç kaza içerisinde arazi verimi en iyi olan ve en geniş arazisi olan Boğazlıyan 6 misli zamma tâbi tutulduğu halde en az verimli ve en dar arazisi olan Çayıralan 10 misli zamma tâbi tutulmaktadır ki, bunun mantıkla ve müspet ilimlerle izahına imkân yoktur. Diğer taraftan kayalık, dağlık ve ormanlık araziden ibaret olup, geçim sıkıntısı içerisinde inim inim inliyen Yoz-

gad'ın Çekerek kazası 10 misli zamma tâbi tutulduğu halde - ki bu kazada verim çok kere masraf dahi karşılamamaktadır. - Adana'nın Kozan ilçesi 8, Ceyhan ilçesi 10 misli zamma tâbi tutulmaktadır. Diğer bir misal; Kastamonu'nun Day ilçesinde mahsulde bire üç - dört alındığı zaman bayram edilir. Burası da 10 misli zamma tâbi tutuluyor. Mersin'in Tarsus ilçesi de 10 misli zamma tâbi tutuluyor. Bu misalleri 100 lere çıkarmak benim için her zaman mümkün olduğu halde; sırf vaktinizi almamak için bu birkaç misalle yetineceğim.

Bir de şu hususu önemle Sayın Maliye Vekilimizin nazarı dikkatine arz etmek isterim. Sabık ve sâkıttar zamanındaki zirai politika sebebiyle meselâ Muğla'da eski tütün ekimi politikası sebebiyle 27 Mayıs 1960 İhtilâlinde önce arazi çok yüksek fiyatlarla satılmıştı. Ama bugünkü tütün ekimi politikasıyla durum tamamen değişmiştir. Meselâ dün Muğla'da tütün ekilebilen bir arazi parçası 1 500 liraya satılabildiyse, bugün oralara tütünün ektilmemesiyle üç yüz liraya dahi sattırılmamaktadır. Görülüyor ki, 1959 - 1960 yıllarındaki arazi alım satımına göre hareketle arazi vergisi zammı ne feci neticelere götürmektedir.

Keza şu hususu da hükümetin nazarı dikkatine adaletsizliğin belirtilmesi bakımından arz etmeyi viedani bir borç sayarım. Vergisiz, tapusuz yeni açma, Hazine arazileri zaten vergiye bağlanmadığından 206 sayılı Kanunun şümülü dışında olan ve bilhassa geliri bol olan bu arazilerden gene hiç vergi alınmadığı halde bu arazi vergisi zam kanun ve tasarısı daha ziyade eskimiş, çürümüş arazileri hedef tutmakta ve vergi adaletsizliğini daha da çok artırmaktadır.

Muhterem arkadaşların, medeni memleketlerde değil, böyle 206 sayılı Kanundaki gibi % 1000 zamlar % 10 zamlar dahi hükümetlerin istifalarını mucibolur. Bizim memleketimizde böyle bir zammın hele tetkiksiz, çürük müstenidatlı bir zammın Meclisimizde hiçbir arkadaşımın viedanının rıza göstereceğine asla ihtimal vermemektedirim.

Arkadaşlar, buraya kadar ki mâruzatıma şu hususu da önemle ilâve etmek isterim. Bu arazi vergisini bir servet vergisi kabul etmeye imkân yoktur. Bu bir gelir vergisidir. Diğer taraftan gene Kurucu Meclisimizin açılışından önce acele

çıkarılan vergiler arasında bir de zirai kazançlar gelir vergisi bulunmaktadır. Mademki zirai kazançlar gelir vergisine tâbi tutulmaktadır. O halde 206 sayılı Kanunun devamına da ihtiyaç yoktur. Vergi adaleti tesis edelim derken, araziden iki kere vergi alınmakla adaletsizlik yapıldığı açık görülmektedir. Hele köylülerimizin ödeme kabiliyetinin çok sarsıldığı, iktisadi durgunluğun çok arttığı ve borçların ödenebilmesi imkânını bulabilmek için taksitlendirildiği bir devrede vatan-daşa böyle ağır vergiler tarhi adaletli bir zihniyet ile asla kabili telif olamaz.

Vergilere zammın düşünüldüğü bir anda sadece vasıtasız vergileri göz önüne alarak hareket de ayrıca büyük hatadır. Türk köylüsü son yıllarda vasıtalı vergilerden canı çıkacak bir hale gelmiştir. Memleketimizden bir paket sigara içen bir adam sırf sigara vergisi ile yılda 100 liradan fazla vergi ödemektedir.

Değerli arkadaşlarım, buraya, kadarki konuşmamda 206 sayılı Kanunu ve Hükümet tasarısını vergi adaleti yönünden tahlil etmiş bulunuyorum. Durumu bir kerre de bütçe zarureti yönünden gözden geçirmekte fayda mülâhaza etmekteyim. 206 sayılı Kanun çıkmadan önce 1960 bütçesinde Arazi Vergisinden gelir 21 770 000 lira idi, 1961 bütçesinde bu miktar muhammenat olarak 217 milyon olarak düşünülmektedir ki bu fakru zaruret içerisinde bu miktarın realize edilmesine asla imkân görmemekteyim. Arkadaşlarım, 9 milyara yakın olan bir bütçe 180 milyon noksan gelirle çalışmanın biraz tasarrufla mümkün olabileceği kanaatinde olduğumu bilhassa arz etmek isterim. Zaten hükümetlerin marifeti bütçedeki parayı çarçur etmek olmayıp az para ile çok iş görmektir. Sayın Maliye Vekilimiz Kemal Kurdaş Beyin de bu marifete, bu hünere malik olduğuna da inananlardan olduğumu belirtmekten de zevk duyarım. Zaten Vekil Bey mütaaddit beyanlarında bütçe gelirlerinin çok iyi devam ettiğini mükerreren belirtmişlerdir.

Muhterem arkadaşlarım, bu Arazi Vergisi Türkiye'de 40 bin köye ve 9 milyon mükellefe referküsyonu olan bir hâdisedir ki, asgari 20 - 25 milyon kişi bu kanunla tedirgin edilmiştir. Buna mukabil getirdiği hâsıla da 180 milyondur. Psikolojik tahlile mâni olmak bakımından icabederse bazı hizmetler durdurulabilir. Fakat asla bu kanun devam ettirilmemelidir. Bütçede 108 mil-

yon civarında noksan gelir olabilir. Fakat inki-lâbın benimsenmesi bakımından kazanç milyarlarla ölçülemeyecek kadar çoktur.

Değerli arkadaşlarım, bütün bu mâruzatımdan sonra Arazi Vergisine dâhil olan 206 sayılı Kanunun tadil tasarısının birinci maddesinin arazi ve arsalar kısmındaki misillemenin yeni bir tahrire kadar kaldırılmasına mütedair teklifimi Başkanlığa takdim ederken; Muhterem Heyetinizin tasvibini bilhassa istirham eder, hepimizi hürmetle selâmlarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Selâmi Savaş buyurun.

SELÂMİ SAVAŞ — Muhterem arkadaşlar, Yüksek Heyetinizin malûmu olduğu üzere; 206 sayılı Kanun arazi ve arsa kıymetlerine seyyanen 10 misil zam uygulanması hükmünü getirmiştir.

Arazi kıymetlerinde meydana gelen artışlar yurdumuzun her köşesinde aynı nispette olmadığı için vergi adaleti bakımından bu kanun endişe uyandırmıştır. Saniyen arazi sayımlarında her ilde taktir ölçülerinin başka, başka oluşu adaletsizliğin bünyesine vesile olmuştur.

Meselâ; Adana ovasında gayet mümbit tarhaların tahrir kıymeti vasati 5,77 iken, dağlık Bolu ilinde vasati tahrir kıymeti 13,20 tesbit edilmiştir: Tahrir kıstaslarının her ilde aynı olması esasen bir adaletsizliğe sebebiyet vermiş iken 206 sayılı Kanun ile mağdur durumda olanlar daha müşkül duruma düşmüştür.

Ortada bir de gerçek durum var. Arazi Vergisi hakikaten vergi denemeyecek kadar cüziydi. Memleketimizde dönüm başına ödenen vergi 1 kuruş ile 20 kuruş arasındaydı. Artırılmasının bir zaruret olduğuna inanıyoruz. Fakat bu artışın realitelere uygun âdil bir esasa isnat etmesi icabetiği kanaatindeyim.

Arazi, toprağının verimine ve pazar merkezlerine olan mesafesine göre kıymetlendirip, vergilendirilmelidir.

Bu sayım ve değerlendirme yapıncaya kadar komisyonun üç misil esasını geçici bir hal çaresi olarak kabul etmek lüzumludur.

Bina Vergisine gelince :

Bilindiği gibi son yıllarda mesken ve bina kiralari en âzami seviyesine çıkmıştır. Her kiracı değişikliğe bina sahibi otomatikman kiraya zam yapmaktadır. Halbuki Bina Vergisi sabit kalmaktadır.

İşçi ve memurun ücreti, maaşı yükseldikçe verdiği vergi miktarı da artarken; bina kiralarının her kiracı değişikliğinde, hattâ içinde kiracısı dahi bulunur ve sahibince her yıl kiraya zam yapılırken vergisinin sabit kalışını hoş karşılamayız. Bina Vergisinin «İçinde sahibinin oturduğu mesken hariç» kirasına göre bir yüzde esasına göre tesbiti en adil bir yoldur. Hürmetlerimle. (Alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Ethem Serim.

ETHEM SERİM — Muhterem arkadaşlarım, Bina ve Arazi vergilerine yapılan nisbetsiz zamların halk efkârında yaptığı nâhoş tepkiyi bütçe müzakereleri esnasında gerek komisyon-da, gerek Heyeti Umumiyyede birçok arkadaşlarım belirttiler. Maliye Bakanımız bu tepkiler karşısında bütün vergilerin yeniden revizyondan geçirileceği ve mümkün olan indirimlerin yapılacağını vadetmişlerdi. Şimdi bu vaatlerinde durarak şu tasarımı getirmiş bulunuyorlar. Halkoyu ile gelen meclisler ve demokratik rejimlerde halk lehine yapılan hareketler mükellefiyetlerdeki indirimler hükümetlerin prestijlerini azaltmaz, çoğaltır. Fakat Maliye Bakanlığının şu tasarısı ele alınınca bu güzel temennimiz hayal kırıklığına, korku ve endişeye birdenbire kalböldü.

Maliye Vekâleti gibi çok ince ve esaslı mevzular üzerine eğilmesi lâzımgelen ve vergi adaletini eline alan bir Bakanlığın bu kadar çürük kıstaslarla vergi tarhına gidiliyor mu diye bir korku hatırımıza geliyor. Birçok vilâyetlerde bir barem tesis edilmiştir. Benden önce konuşan arkadaşların belirttiği gibi 1960 senesi Ağustos ayında vilâyetlerde Ziraat Bankası Müdürü, defterdar ve hususi muhasebe müdürleriyle kazalarda Ziraat Bankası memuru, malmüdürü ve hususi muhasebe memurlarından mürekkep bir komisyon kurulmuş, bu komisyonda alınan ve satılan arazi kıymetleri esas alınmış ve buna göre bir barem tesis edilmiştir. Bu baremin çürük olduğu meydandadır. Birçok kazalarda kuvvetli topraklara vergi tarh edilmiş ve ucuza satılmış olduğu halde kuvvetli olmayan topraklara çok vergi tarh edildiği ve az fiyatla satıldığı görülmektedir. Memlekette bu durumu nazarı itibara almayarak on misli vergi alma yoluna gidildiği görülmüştür. Bu bir adaletsizliktir. Komisyonumuz bu mahzurları nazarı dikkate alarak

çok sayıyı şükran olan bir esas nazarı itibara almak suretiyle barem yapmış, bu barem üzerinden ancak üç misli vergi almayı muvafık görmüş. Bizim bir vergi düşmanlığımız yok. Fakat memleketin kalkınma ihtiyaçlarıyla beraber vatandaşın malî gücü nisbetinde vergi vermesi lâzımgeldiğine inanıyor ve takdir ediyorum. Bilhassa arkadaşlarımızın da belirttiği gibi arazilerden alınacak üç misli vergi bir şey değil, fakat zirai arazi, iklim şartları ve fena bir politika yüzünden ziraatla uğraşan vatandaşlarımız gırtlaklarına kadar borç içinde bulunmaktadırlar. Bugün kendi çocuklarını besliyemeyecek bir durumdadır. Bugün köylü vatandaşlar şehirde bulacağı 100 - 150 liralık bir işe mukabil köyünü terk edecek duruma gelmiştir. Bu şartlar altında vatandaşa bu şekildeki bir verginin tatbik edilmesine gönül ve vicdan razı olmuyor.

Bina Vergisine geline : Bir insan mülk edinirken her şeyden evvel başını sokacak bir bina arar. 1942 senesinden 1947 senesine kadar olan tahrirler donmuş. Yani Bina ve Arazi Vergisinin artırılmasını kabul etmemiştir. Bu da çok güzel bir muvaffakiyettir. Tekrar Maliye Bakanlığı gerek 1942 - 1947 den itibaren üç misli dört misli indirme yapmış. Fakat umumi şikâyetler durmamıştır. Sebabi malûmdur. Bu Bina Vergisini kabul ettiğimiz zaman, bina sahipleri verdiği vergiyi Gelir Vergisi tutarından indirmekte idiler. Şimdi bu masrafa girmekte bu suretle bina sahibi hem Gelir Vergisi hem Bina Vergisi ödediğinden elinde bir şey kalmamakta, bu sebeple de şikâyetine devam etmektedir. Şimdi Bina Vergisi matrah olarak alındığı için % 50 sini Gelir Vergisi olarak verecektir. Bu sebeple kendisine kalacak para çok azdır. Bunun çok mahzurları vardır. Bina yapılmasına mâni oluyor. Bundan da Hükümetin almak istediği vergiden daha çok memleket zarar görmektedir. Bu yüzden işçiler işsiz kalmakta ve birçok inşaat malzemesi de satılmamaktadır. 206 sayılı Kanun çıktığı zaman memleket sathında büyük tepkiler yarattı. Hepiniz türlü türlü târizlere, sitemlere mâruz kaldınız. Bu kanun bizden daha evvel yapılmıştır, diye de kendinizi müdafaa ettiniz. Şimdi bu kanunun mesuliyeti mâneviyesini kabul etmekle iştirak etmiş oluyorsunuz. Çok muztar ve perişan durumda olan ve hattâ kendileri ödiyemediği gibi çocuklarının da-

hi ödiyemeyeceği bir borç içinde bulunan çiftçileri ve nefi Hazineyi düşünerek en asil kararı vereceğimizi inanarak huzurumuzdan ayrılmıyorum.

BAŞKAN — Sayın Abdürrahman Altuğ,

ABDÜRRAHMAN ALTUĞ — Muhterem arkadaşlar, şu anda Yüksek Meclisinize müzakere konusu yapılan Arazi ve Bina vergilerine 206 sayılı Kanunla yapılan zammın tadilini tazammun eden tasarı, hemen bütün vatandaşların üzerine dikkatle eğildikleri, çok yakından ilgilendikleri bir konudur.

Sâkıt iktidarın, memleketin malî bünyesini tahribeden kötü politikası sonunda, kurutulan gelir kaynaklarımızı ve malî bünyemizi takviye etmek ve Devlete imkân sağlamak maksadıyla Arazi ve Bina vergilerine yapılan zammın realitelere ve memleket bünyesine ne kadar aykırı olduğu mâlûmunuzdur.

Vâkıa bir vergiye zam yapmak bâzi ahvalde zaruri, hattâ mecburi olabilir ise de, bu zammın vergi adaleti, hattâ sosyal adalet ile bağdaşması üktüza eder.

206 sayılı Kanun, sağlam temele istinadmediği ve memleket realitelerine uymadığı için vergi adaletini getirememiş, aksine olarak tahribedici bir vâsıfla memleket bünyesinde zararlar ika etmiş ve ıstırap konusu olmuştur.

Zam, yanlış tetkikat ve yanlış temele dayatılmıştır.

1942 yılından bu yana arazi kıymetlerinde görülen yükseliş hiçbir zaman vergi için bir kıstas olarak kabul edilmez.

Birçok yerlerde, vatandaşın geçimini sağlıya cağı birkaç dönüm toprağı elde edebilmek için büyük fedakârlıklara katıldığı ve büyük bedel ödediği yakinen bilinen bir gerçek ilken, arazi değerinin artışının hakiki sebebi incelenmeden, değerde artış olduğu gibi, tabii birçok sebepler yüzünden düşüş de olup olmadığı, artış var ise bunun aynı seviyede olup olmadığı araştırılıp incelenmeden aynı nisbette zam yapılması vergi adaletine asla uygun olamaz. Bir zirai kazanç vergisi mahiyetinde olan Arazi Vergisine zam için kıstas olarak 3 - 5 tarladaki değer artışı yerine, verimdeki artış nazara alınsa idi, o zaman hakikat gün gibi aşikâr olur ve bu hatalı yola gidilmemiş olurdu.

İstihsalde geçmiş yıllara nisbetle büyük bir artış olmamıştır. Aksine olarak istihsal vasıtalarında ve emekte pahalılaşma olmuştur ki, bu hal

verginin adaletsizliğini açıkça ortaya koymaktadır.

Muhterem arkadaşlarım,

206 sayılı Kanunla yapılan bu zam vatandaşın malî gücüne ağır bir baskı yaptığı gibi, en mühimmi mânevi gücünde husule getirdiği rahnelerdir.

Vatandaş on yıllık kötü bir idarenin, benliğinde yarattığı maddi ve mânevi huzursuzluk ile Devlet idaresine, Hükûmete karşı güvenini yitirdikten sonra İnkılâp İdaresi ile bir huzura kavuşacağını haklı olarak ümitetmiş ve beklemiştir.

Bu gerçek içinde, vatandaşı, idareye yaklaştırmak ısındırmak, ona güven vermek için, yaşayışını bu yumuşak hava içinde tanzim etmek, nüvazişle muamele etmek gerekirken, hiç ümitmediği bir anda ve ümitmediği bir miktarla zamlarla karşılaşınca halkı olarak irtikâlmıştır.

Açık olarak bilinmesinde fayda vardır ki:

Dünyanın hiçbir memleketinde asla tatbik edilmemiş olan böyle yüzde bin zam yüzünden, bugün vatandaş, menhus bir radyo yayını ve ona inzımam eden arka niyetli bir güruhun propagandası ile âdeta eski devrin hasretini çeker hale gelmiştir.

Hiç kimsenin, hele bu İnkılâp devresi içinde, vatandaşı böyle bir hava içinde yaşatmaya hakkı yoktur.

Bu kanunun bütçeye temin edeceği yüz milyon gelirin yanında milletimizin mânevi bünyesinde ika ettiği huzursuzluk devam ettirilirse zararı milyarlarla ölçülür.

Bu sebeple, Hükûmet tasarısını, bugün için en uygun şekilde tadil ederek huzuruza getirilen Sayın Komisyona teşekkürlerimizi sunarız.

Muhterem arkadaşlarım,

Tadil tasarısının komisyon teklifine uygun şekilde kabulü lüzumunu arz ederken 206 sayılı Kanunun bâzi illerimizde tatbik edilip Mart ayı içinde vergi tahsil edilmiş olduğu cihetle, tadil üzerine, fazla tahsil edilen verginin vatandaşa iadesi ve Mart ayında ödenemiyen vergilere tahakkuk ettirilen gecikme zammının kaldırılması lüzumuna da işaret eder, bu hususta bu hükümün kanuna ilâvesini rica ederim. (Alkışlar)

Saygılarımla.

BAŞKAN — Nuri Kınık.

NURİ KINIK — Muhterem Başkan, muhterem arkadaşlarım, huzuruza getirilen Bina ve Arazi Vergileriyle ilgili hususlar hakkında

görüş ve temennilerimi arz etmemë müsaade-
rinizi istirham edeceğim. Bu tasarı 1960 senesi
ölçülerine göre Arazi Vergisinin asgari üç mis-
line çıkarılmasına mâut bir projedir. Bir ver-
ginin ağırlığını vergiyi her şeyden evvel hitab-
ettiği kütlenin ödeme gücüyle mukayese etmek
lâzımdır. Tasarı arsalar kısmını bir tarafa bi-
rakırsak, büyük bir çoğunluğu zirai sektöre
aidolan arazileri ve küçük çiftçileri muhatap tut-
maktadır. Bu mükelleflerin 1960 senesi gelir-
lerinde bir inkişaf olduğu, hele üç misli ver-
gi verecek kadar tediye güclerinde artış bulun-
duğunu iddia etmek mümkün değildir.

Muhterem arkadaşlarım, bu tasarının hazır-
lanmasında çiftçilerin tediye güçlerini tak-
diri bakımından iki husus üzerinde lüzumu ka-
dar durulmadığı kanaatindeyim. Filhakika za-
manla arazi kıymetlerinde bir yükselme olmuş-
tur. Ancak, hemen şunu söylemek lâzımgelir-
ki; çiftçinin ödeme gücünde bir yükselme olma-
dığı gibi, senelere tatbik edilen yanlış bir zi-
rai kredi politikası yüzünden lüzumlu yardım
yapılamamıştır. O kadar ki, bu zirai kredi-
nin hedefini teşkil eden çiftçi kütlesinin büyük
kısmı yapılan bu yardımlardan inanılmıyacak
kadar az faydalanmıştır. Beyanatımı takviye
eder ümidiyle bir iki rakam arz etmemë müsa-
adenizi rica ediyorum. Arz edeceğim rakam
muayyen bir senenin rakamı değildir. Seneler
boyunca birbirini takip etmiş olan 250 bin çift-
çi ailesine aittir. 250 bin çiftçinin istihsal gü-
cünü artırmak maksadıyla her sene yapılan yar-
dımlardan adam başına isabet eden miktar 380
lirayı geçmemektedir. Yine daha feci bir misâl
vereceğim : 6 yüz bine yakın çiftçi ailesine se-
nelik yapılan yardımdan adam başına isabet eden
miktar 170 lirayı geçmemektedir. Bununla ne
gibi bir imkân yaratılabileceğini yüksek takdir-
lerinize arz ederim. Yine bu tasarının hazır-
lanmasında lüzumu kadar üzerinde durulmadı-
ğını tahmin ettiğim ve çiftçinin ödeme gücüyle
alâkalı bulunan ikinci bir hususu da arz edeyim :
İstihsal maliyetini düşürmek hepimizin arzu et-
tiği bir şeydir. 30 senelik bir devreye aidolmak
üzere yabancı memleketlerin faiz hadlerini tet-
kik buyuracak olursanız görürsünüz ki, umu-
miyetle faiz hadleri düşmekte ve inmeye müte-
mayil bir seyir takip etmektedir. Bizim mem-
lekette ne hikmettir bilmem faiz hadleri bilhas-
sa zirai sektörde küçük çiftçiye tatbik edilen

faiz haddi mütemadiyen bir artış göstermektedir.
İlk defa % 3 olarak tesbidedilen faiz haddi %
5 e çıkarıldığı zaman, zirai sahada henüz kal-
kınmaya başlayan bir memlekette % 5 faizin
ağır olduğu, kalkınma üzerine kötü tesir ya-
pacağı söylendi. Çiftçinin çalışma gücü ve he-
vesi tesbit edilmeden bu şekilde bir faiz haddi
tâyin etmek doğru değildir. Bir müddet sonra
bu faiz haddi % 5 den % 7 ye çıkarıldı. Bu
sene tatbik edilen faiz haddi ise % 10 dur. Çal-
ışma gücü ve tediye imkânları göz önünde tut-
madan bu şekilde hareket etmek, her şeyden
evvel çiftçinin ödeme gücünü azaltmaktadır.

Devlet sermayesinin müspet tesirlerini gör-
mek lâzımdır. Devlet müdehalesini, pahalıya
maleden istihsal maddelerinin satın alınmasında
değil, istihsal maliyetlerini düşürücü yardım
yapılmasında aramak lâzımdır. Esasen 30 se-
neye yakın olan zaman içinde Devlet müdahale-
si bilhassa hububat mubayaası sahasında olsun,
pamuk, tütün ve sair sahalarda olsun mualesef
müspet neticeler vermeyişi bu görüşü teyideder
mahiyettedir. Hulâsa muhterem arkadaşlarım,
köyüne, toprağına bağlı olmasını istediğimiz
çiftçinin bugüne kadar istihsalini artırması için
kendisine imkânlar vermeyişimiz. İstihsal mali-
yetini düşürecek imkânlar sağlamayışımız. Çift-
çi kütlesine hakikaten ödeme kabiliyeti diye bir
şey bırakmamıştır.

Bu itibarla yeniden birtakım mükellefiyet-
ler tahmil etmek istiyorsak, üzülerken arz ede-
yim ki, ümidettiğimiz neticeyi alamayız; hem çift-
çiye toprağından soğutur, hem de çiftçi ailesini
rızkını aramak için istemiyerek başka yerlere git-
mesini zorlamış oluruz. Bu itibarla bendenizin
teklifim şu olacaktır; her bakımdan korunmaya
muhtaç bir memleketteyiz. Her birimize düşen bü-
yük fedakârlık hissesi mevcuttur. Bunu takdir
ediyorum. Ağırlığını takdir etmekle beraber Hü-
kümet tasarısında Bina vergileri için konmuş olan
vergi bütünü mevcutiyetimle destekliyorum.
Ancak Arazi Vergisinde bir tadil yapılmasını
teklif etmeyi kendim için bir vicdan borcu telâk-
ki ediyorum. Teklifim maddi menfaatler baki-
mından Hükümetin teklifine nazaran belki bir
iki puan düşecektir. Sayın Komisyonun teklifine
nazaran birkaç puan üstünde olacaktır. Toprak
değerlerinde bir artış olduğu vakiyadır. Bu arti-
şın her yerde aynı olmadığı da bir hakikattir. Bi-
naenaleyh yeni bir tahrir yapılması icabettmekte-

dir. Yeni bir toprak değeri baremi yapılmaya kadar çiftçinin kazanma imkânları ve ödeme gücünün yükselmesi maksadıyla alınması lâzımgelen tedbirlerin netice vermesine kadar Arazi Vergisinde yapılmak istenen artışın yalnız arsalara tatbik edilmesini, Hükümet teklifinde olduğu gibi yalnız arsalara tatbik edilmesini. Çiftçinin ödiyeceği Arazi Vergisini ise 1960 yılında tatbik edilen ölçüler içinde kalmasını Muhterem Hükümetten, Muhterem Komisyon dan ve Yüksek Heyetinizden saygı ile rica ve istirham ediyorum ve bu hususta bir takrir veriyorum.

BASKAN — Emin Soysal.

EMİN SOYSAL — Muhterem arkadaşlar, önce Hükümete ve Maliye Vekiline bilhassa teşekkür ederim. Bütçe müzakereleri sırasında Mecliste yaptığı va'di yerine getirdiler. Tadil tasarısını Meclis huzuruna getirmekle yakın bir zamanda bir muvaffakiyet gösterdiler. Bu hakikaten güzel bir şeydir. Yalnız bizde hatadan dönmeme hastalığı vardır. Bundan kurtulmamız lâzımdır. Hatadan dönmeme hastalığı hükümetleri ve iktidarlara çürüten bir hastalıktır, hattâ şahısları. Hatadan dönmeyen yollarını aramak daima zeki insanların işidir. Ama hatadan dönmekte ısrar edilirse; bu zekâ o zaman o insan için zarf teşkil eder. İnkılâp Hükümeti olarak bu vergiler üzerindeki, gerek arazi gerek bina gerekse ürünler üzerindeki vergilerden indirim yapmaları ve neticeyi buraya getirmeleri hakikaten bizi memnun etmiştir. Fakat buna rağmen bendeniz de benden evvel konuşan arkadaşlarımız gibi aleyhindeyim. Başka noktai nazarlarım var. Köylü vergi vermiyor mu, çiftçi vergi vermeyecek mi? şeklinde yer yer söylenen bâzı sözler vardır. Bu sözün hemen cevabını arz edeyim: Bizim çiftçi ve köylü ailesi vergi veriyor. Düşük iktidar zamanında köylüden vergi alınmıyor gibi dolambaçlı yollar takibediliyor ise de vasıtalı vergilerle köylüden üstünden kalkamıyacak kadar vergi alındığı muhakkaktır. Köylünün sigarasından tutun da ayakkabısına, ayakkabısının demirine ve öküzünün nalına kadar vergi tarh edilmiş ve vasıtalı yollarla vergi alınmaktadır. Köylümüz vasıtalı vergi yoluyla Devlete âzami derecede vergi vermektedir, bunu unutmamak lâzımdır. Köylü vergi vermiyor şeklindeki tezini müdafaa etmek de çürük bir müdafaa tarzıdır. Çiftçi âzami derecede vergi vermektedir. 1950 den bu tarafa, affedersiniz, bir atın, bir beygirin semerine 25

lira verirken bugün aynı semeri 150 liraya almaktadır. Yine bir nal iki buçuk liraya çakılırken bugün onbeş liraya çakılmaktadır. Bu vergi değil midir? Çiftçinin sırtına on seneden beri dolambaçlı yollarla bu vergiler yüklenmiştir. Kurucu Meclise gelmeden iki gün evvel Bina ve Arazi Vergisi çıkarılmıştır. Bu kanunu tedvin edenler, bu kanunla vergilerin on mislini artırılmasını isteyenler hakikaten inkılâba kötülük yapmışlardır. Hakikaten inkılâbı sarsan metodlarla çalışmışlardır. Zihniyetleri, niyetleri ve hattâ kanaatleri ne olursa olsun, birden bire milletin çoğunluğunu teşkil eden büyük bir kütleye on misli vergi yüklemek gibi bir metodu tatbik etmek için Hükümeti bu yola sevk etmişlerdir.

Arkadaşlar, kulaklarımıza geliyor. Memleketin en ücra köşesinde, dağdaki, meradaki çobana varıncaya kadar senin köyündeki minareden, evinin önündeki taştan vergi alacağız demek suretiyle propaganda yapmaktadırlar. Bu suretle de inkılâbın güzel çehresini soldurmaktadırlar. Tuttuğumuz demokrasi rejimini, varmak istediğimiz amaçları zedelemek, sarsmak yolunda propagandalar yapılmaktadır. Onun için Hükümetin bu noktaya dikkatini çekerim. Bu iyi niyetli, enerjik ve gönlünde memleket sevgisi taşıyan genç Maliye Vekilinin yaptığımız teklifleri kabul etmesini rica ederim. Bunun zararı yok, 9 milyon farkı başka yerlerden kıssın, bu, hem İnkılâp Hükümetinin, hem Kurucu Meclisin memlekette şan ve şerefini yerine getirmek için yapılacak bir vazifedir. Hükümetin yükünü bugün içinde bulunduğu ağır şartları bilmiyor değiliz, belki gırtlığına kadar borçlanmıştı. Zamanında memleketi kalkındırıyorum diyerek kendilerini kalkındıran ve memleketi çeşitli yollardan tahribeden insanların yarattığı bu ağır yük altında gerek genç Vekilimiz, gerekse bu Meclis hakikaten sıkıntı çekmektedir. Bu sıkıntıyı takdir ediyoruz. Bütün bu sıkıntılara rağmen bütün bunları Türk köylüsünün, Türk çiftçisinin değil vergi vermesi, prime muhtacolduğu bir devre içinde bulunduğunu da ifade etmeyi bir vazife bilirim. Hepiniz takdir edersiniz ki bizim istihsalimiz nüfusumuzla aynı nisbette gitmemektedir. Bundan evvelki bütçe müzakerelerinde arz ettiğim gibi o zaman Ticaret Bakanı Cebelüttarık'tan geçen gemilerin Amerika'dan getirdiği buğdayların ne zaman limanımıza gelmesi lâzım-

geldiğini hesab ediyordu. Sekiz on seneden beri buğdayı Amerika'dan ve Kanada'dan getiririz. Köylünün istihsalini artırmak için hiçbir şey düşünmediğimiz gibi bir de çiftçiye vergi tarh etmeye kalkarız. Biz bugün içinde bulunduğumuz şartlardan kurtulmak için çiftçiye teşvik etmek zorundayız. Diğer taraftan şunu da ifade edeyim, yeniden tahrir yapılır, bu tahrir neticesi alınmaya kadar gerekçenin 1 nci cümlesinde mevcut tahrirlerle dün ve evelisi gün yapılan tahrirlerin yanlış olduğunu, yerinde olmadığını, bunun vergi adaletine zemin teşkil edecek kıratla olmadığını Hükümet kendi gerekçesiyle dahi ifade etmiş bulunmaktadır. Böyle bir zemin üzerine vergi tarh ederek âdil bir yol tutulduğunu kabul etmek; dün burada kabul edilen Anayasanın sosyal adalet prensiplerinden uzaklaşmamız demektir. Kurucu Meclis olarak bu bize yakışmaz arkadaşlar. 206 sayılı Kanun evvelki vergileri altı misli artırmaktadır. Diğer bir kısım ise sekiz misli olarak ekli listede gösterilmektedir. Sizlere Maraş vilâyetinden bir misal vermek istiyorum : Maraş'ın Türkeli ve Göksün ilçeleri vardır. Türkeli ilçesi Gâvur gölü bataklığının yanında ve bu bataklığın kurulmasından elde edilmiş arazi parçası üzerindedir. Göksun ilçesi ise ormanlık bir arazi içindedir. Göksun ilçesindeki tarlaların verimi bire beştir. Türkeli'nde ise bire on beştir. Hattâ daha fazla verdiği olur. Oradaki araziyle buradaki arazi arasında büyük farklar vardır. Ama ikisinde de 6 misli artırılıyor. Bu gösteriyor ki tetkikat iyi yapılmamıştır. Bir Hükümet, yaptığı tetkikatın sağlam esaslara dayanması ve sağlam temellere göre yaptığı hesaplarla Meclisin önüne gelmesi lâzımdır.

Tetkikat temelsiz ve çürük olursa biz Anayasamızda bahsettiğimiz adalet ilkelerini nasıl tahakkuk ettiririz? Maliye Vekili bunun hangi esas ve kıstasa dayandığını getirsin, görelim ben de sözümü geri alayım. Birisi ekmeğini ancak çıkarıyor, diğeri sıkıntıya düşmeden yaşıyor, bu iki kimseyi aynı rejime ve vergiye tâbi tutuyoruz. Bu, olamaz. Bunun için bendeniz Arazi Vergisinin 206 sayılı Kanununun neşrinden evvelki zaman ve sisteme dönülmesi suretiyle yeni tahrire kadar o yolda gidilmesini tercih ederim. Kurucu Meclisten biraz önce hazırlanmış olan bu kanunun 206

numaralı Kanunun getirdiği on misli artırım değil, 206 numaralı Kanundan evvelki Kanunla alınan vergilerin desteklenmesini bilhassa istihdam ederim. Maliye Bakanı hiçbir suretle beni tatmin edemez. Bir tek sözü tatmin eder, o da doğrudan doğruya 206 numaralı Kanundan evvelki vergi kanunlarını tatbik ederim derse... Bu söz beni ferahlatır ve aynı zamanda milleti de ferahlatır. Zirai Sektörün tediye gücü vergilerin tediye gücü ile mütenasibolarak artırılır. Benden evvel konuşan Nuri Kınık arkadaşımız bu hususta gayet güzel konuştular ve bu hususta yapılması lâzımgelen hususları belirttiler. Bir tarla köylünün elinde bulunduğu ve bire üç ilâ beş verdiği müddetçe gelirden bir artış sayılmaz. Fakat o tarla satıldığı zaman bir artış olur. Köylü o tarla ile geçimini temin ediyor. Tasarıda aletlerden, ahırlardan ve değirmenlerden vergi alınmıyacağı hususunun getirilmiş olması şayanı şükrandır, yerinde olmuştur güzel bir şeydir. Bu hususu 206 numaralı Kanun düşünmüş olduğu gibi bundan evvel de düşünülmüştü. Demek ki, bir nokta üzerinde esaslı bir tetkikat yapılmıca eksikler hemen kendini gösteriyor. Fakat bütün anlattıklarım bir tarafa, vergiler hakkında yapılmış olan propagandalara da kısaca temas etmek istiyorum : Deniyor ki, değirmenden, değirmen taşından, değirmen önündeki sokudan vergi alınacaktır şeklinde propaganda yapılmaktadır. Buna kimsenin tahammülü yoktur.

Biraz evvel arz ettiğim gibi esaslı bir tetkik yapıldığı takdirde aksaklıklar tamamen ortaya çıkacaktır. Bina Vergisi üzerinde bir şey diyebilecek değilim. Komisyonun getirdiği tasarı yerindedir.

Muhterem arkadaşlarım, bu konuda gerekli tedbirleri almazsak dünün mesuliyetlerini, dünün kötülüklerini ve tatbik edilmek istenen yanlış programların tedbirlerini almazsak hakikaten inkılâbın yüzü gölgelenir. Biz bu inkılâbı gölgelenmekten kurtarmalıyız. Çünkü çobana kadar bu propaganda sirayet etmektedir. Bir keçiden dahi vergi alınıyor, evimden şu kadar vergi alınacak köyümüzün minaresinden vergi istiyorlar gibi propagandalar almış yürümüştür. Dikkatinizi çekerim. Bu hususta hükümeti ikaz edelim ve sizden sâlim kararlar beklerim hürmetlerimle.

SELÇUK ÇAKIROĞLU — Muhterem arkadaşlar, iktisadi hayatın dağınlık arz ettiği bir

zamanda yeni vergi zamlarını tazammun eden kanunların çıkmış olması isabetli olmamıştır. Hepimiz seçim çevremizden, vatan sathından aldığımız intibalar bu vergilerin halk üzerindeki inkasının menfi olduğunu göstermektedir. Nitekim bütçe müzakereleri sırasında hükümetimiz anlayış göstererek tekrar bu vergi kanunlarını gözden geçireceğini, içerden ve dışardan getirecekleri mütehassıslarla yeni bir kanun hazırlayacaklarını vaat buyurmuşlardı. Bu sözlerini yerine getirdiklerinden dolayı takdirle karşıladım. Bilhassa bütçe müzakereleri sırasında bölgelere göre kademe esasının ele alınması bizi tatmin etmemiştir. Kendi vilâyetimde tetkikat yaptım. Tesbit edilen 6 - 8 mislin yerinde olmadığı kanaati bana da yerleşti. Hükümet tatminkâr bir tasarı getirmemiştir. Bendeniz bu tasarı üzerinde durmak istiyorum. Evvelâ arazi vergisi kanunu üzerinde duracağım. Arazi vergisine taallük eden kanunun Türkiye'de garip bir tecellisi vardır. 1945 senesinde, Meclise, üç misli artırılması hakkında tasarı gelmişti. Fakat Meclisten çıkmamıştır. Gene 1955 senesinde aynı kanun bu sefer 9 misli artırılması kaydıyla Meclise geldi. Bendeniz de Melliste Geçici Karma Komisyonunda üye olarak bulunuyordum. O zaman bu kanun üzerinde şiddetli müzakereler cereyan etti ve nihayet Karma Komisyon tarafından reddedilerek Heyeti Umumiyeye geldi. Heyeti Umumiyede de aynı şekilde müzakereler cereyan ettikten sonra zamanın iktidar başkannının ısrarlarına rağmen bu kanun komisyona iade edildi ve bilâhara da Hükümet tarafından geri alındı. Şimdi aynı kanun bu sefer Kurucu Meclisin kurulmasının arifesinde tekrar huzurunuzda on misli bir artışla getirilmiş olduğunu görüyoruz. Arkadaşlar, bu verginin esbabı mucilbesi arasında şöyle deniyor: Vergi, bilhassa Arazi Vergisi fiyat ve kıymet hareketleri konjoktürü karşısında hassas olmayan bir vergidir. Bu hassasiyeti vergi kanalıyla ayar ederler. İkinci gerekçenin müstenidatı şu; tedavül kıymetleri artırılıyor mu? Arazinin kirası artıyormu? Arazinin kuvvei inbatiyesi artırılıyor mu? Mahsullerin değerleri artırılıyor mu? O halde bu artışa göre vergiyi ayar etmeliyiz. Arkadaşlar, bu gerekçe üzerinde biraz duralım. Arazi kıymetlerinin artışı toprak mahsullerinin fiyat artışıyla paralel mi olmalıdır. Arazi kıymeti artabilir. Ama toprak mahsullerinin kıymeti artırmıyabilir. Arazi kıymetleri

artarken diğer taraftan çiftçinin de bizzat istihsalı masrafları artmaktadır. Sonra arazi kıymetinin artışı daha çok zâhîrîdir. Denebilir ki; çiftçi uzun vâdeli bir kredi bulur ve bu kredi nisbetinde arazisinde bir kıymet artışı olur. Bilhassa makinalı ziraatin tatbiki ve ekili arazi sahasının artışı toprak kıymetleri üzerinde zâhîrî bir artış gösterir. Diğer taraftan bu zâhîrî artışta en büyük hisse paranın iştirâ gücünün düşüşüdür. Bu zâhîrî artış hakikatte tam mânâsıyla bir artış değildir. Toprakların artması ve gerilmesinde arazi kıymetlerinde de bir gerileme olmaktadır. Arkadaşlar başka bir mahzur da şudur; verginin çiftçiye inikâsı, bu da gayriâdil olmaktadır. Bundan iztirap çeken dar ve çok küçük arazisi olan çiftçidir. Üçüncüsü, vergiye esas olan toprak her zaman gelir getirmez. Kuraklık olur, su basar, sel basar, nadas olur. Esasında çiftçi o arazinin vergisini vermektedir. Maliyemizde bu bir serbest arazi vergisi olarak gözükiyorsa da bu vergiler gelire dayanmaktadır. Gelir olmadığı zamanda da çiftçi vergi vermek mecburiyetindedir ki, bu da gayriâdildir. Bizde sigorta usulü olmadığı için bundan da istifade imkânı yoktur. Diğer arkadaşların gayet güzel izah ettiler. Biz vergi tesirleriyle Zirai Gelir Vergisi esasını kabul etmiş durumdayız. Bir koyundan çift post çıkmıyacağı gibi bir matrahtan da çift vergi alınmıyacağı bir hakikattir. Diğer göz önünde tutulması lâzım gelen husus da Arazi Vergisi Kanunudur. Bir gün âdil bir surette yapılacak bir çalışmayla arazi tahriri ele alınırsa belki bu iş halledilmiş olabilir. Fakat 1936 senesinden beri ele alınmamış bir tahrirden dolayı Arazi Vergisinin artırılmasını Hükümete ait bir kusur olarak kabul etmek lâzımdır. Bu kusur da vatan-daşa tahmil edilemez.

Arkadaşlar, yine arkadaşlar ifade ettiler. Bu işte bir de psikolojik bir vasat vardır.

Arkadaşlar, bu vergiden ne alacağız, 7 - 8 milyar liralık bütçe içerisinde 150 milyon lira. Fakat 9,5 milyonluk bir mükellef kütlesini alâkadar etmektedir. Bunun yaratacağı menfi tesir elde edilecek paradan daha çoktur. Hükümet bazı sahalarda bu bütçenin bazı fasıllarına tasarruflar yapabildi.

Son olarak şunu arz etmek isterim; Hükümet tatminkâr bir tasarı getirmemiştir. Komisyon düşünmüş bunu üç misline indirmiş-

tir. Bendeniz komisyonun tasarısını desteklemesini istirham edeceğim, Hükümetten de bir temennide bulunacağım. Artık gayriâdilâne bir şekilde işliyen bu vergiyi en kısa zamanda kaldırsın.

Son olarak birkaç cümle söylemek istiyorum : Biliyorsunuz memleketin meskene ihtiyacı vardır. Bina yapımını teşvik için vergi yoluyla de olsa desteklemek lâzımdır. Bina yapımını kösteklemek doğru olmasa gerektir. Aynı şey Bina Vergisinde de oluyor. Bir taraftan Gelir Vergisi artırılıyor, nispetler çoğaltılıyor ve diğer taraftan da bina vergilerine zam yapılıyor. Hükümetin getirdiği bu zamlar daha çok şiddetli olduğu için komisyon bunları bir biçime sokmuş. Bendenizin temennim şudur : Aynı binada hem Gelir Vergisi hem de Bina Vergisi alınıyor ki, gayriâdil bir sistemdir. Bendeniz komisyonun nispetlerinin kabulünü istirham edeceğim. Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Komisyon.

KARMA KOMİSYON ADINA AVNİ

DOĞAN — Muhterem arkadaşlar, sözüme başlarken bütçe müzakeresinin son günlerine sizi götürmek isterim. Bütçe müzakeresi, varidat bütçesinin müzakeresi bittikten sonra reye konmadan evvel Bütçe Komisyonu adına Heyetinize mâruzatta bulunduk ve dedik ki varidat bütçesi meyanında mükellefe tahmil edilen yeni zamların üzerinde durmak, ve bunun tadil edilmesi lüzumu hissedildiği vakit vaktin darlığı, ahvalin fevkalâdeliği ve Sayın Maliye Vekilinin va'di sebebiyle bu hususta yapılacak tadil ve islahların mükelleflere aksetmeden evvel komisyonca hazırlanarak Heyeti Umumiyyeye geleceği sözü bizi varidat bütçesi üzerinde reye sevk etti. Muhterem Heyetinizin Bütçe Komisyonuna itimat ve güveni neticesiyle reye arz edilerek müzakereler bitti. Sayın Maliye Vekili sağ olsunlar vaitlerinde durdular. Bu verginin mükellefe aksi bakımından, tesiri en ağır olan ve mükellefin genişliği bakımından 9 milyondan eksik olmıyan mükellefe taallük eden Arazi Vergisinin ve beraberinde Bina Vergisine ait tadil tasarısını getirdi. Bu tasarı üzerinde Karma Komisyon tetkikatını yaptı deminden beri konuşan, hatip arkadaşlarımız, vâsil olduğumuz neticenin mucip sebeplerini izah ettiler. Bu vergi ada-

leti herkesin müştereken gücünün yettiği kadar âmme hizmetleri için vergiye iştirak mecburiyeti gibi cidden temel fikirler üstünde ihtilâfımız yoktur. Yalnız kullanılan kıstas ve verginin tatbikında tutulan usul, bu iki unsur üzerinde tereddütü caiz olmıyan esas temel fikri telif edeceğine gördük ve tadil etti komisyon da. Kıymetli Maliye Vekilimizin bu noktai nazara iştirak edeceği ümidi bende hâlâ mevcuttur.

Arkadaşların, 206 sayılı Kanunla 9 milyon mükellefe yeni bir zam ile bir misilden on misline kadar, binada yine muayyen yüksek nispetlerde yapılan zammın mucip sebebi olarak üç esaslı nokta ileri sürülmektedir. Bunlardan birisi kıymetlerin büyük ölçüde artmış olması, ikincisi Arazi Vergisinin bilhassa çok düşük olması, üçüncü sebep de bütçe ve mahallî idarenin munzam tahsisata ihtiyaç hissetmesidir. Kıymetlerin büyük ölçüde arttığı muhakkaktır. Bu ölçüler sadece gelir arttığı için toprakta yapılan istihsal arttığı için değil, para kıymeti düştüğü için, nüfus arttığı için artmıştır. Arazi Vergisinin düşük olması ise, arazi istihsalinden elde edilen gelirin düşük olmasından ileri gelmiştir. 19 seneden beri yapılmamış bir tahrir dolayısıyla Arazi Vergisinin artırılması yoluna gitmek müdafaa güç bir yoldur. Arkadaşlar elde yeni tahrirler olmadan, yeni imkânlar bulmadan 1960 senesindeki satışlarda dönüm başına düşen miktarı ölçü olarak almak çok acayip bir netice vermektedir.

Size bir misal vereyim. Ankara'da hepimizin bildiği bir yer vardır. Kızılcahamam'ın biraz ilerisinde Çamlıdere denilen yakında ilçe olmuş olan bir Çamlıdere ilçesi var. 1 500 râkımlı. Burada toprak bire iki - üç verir. Toprak o kadar mahduttur ki; nüfusa göre; bir ilkökul yapmak için biz orada bir arsaya 12 bin lira verdik. Şu Meclis binasının ihtiva ettiği sahadan büyük de değil bu arsa.

Şimdi arkadaşlar, bir misal olarak arz ediyorum, Kızılcahamam'da bazı topraklar bire, 8 - 10 verir. Beri tarafta, bire 20 veren bereketli topraklar da aynı nisbette vergilendiriliyor. Bu kadar gayriâdil bir esasa dayanmıştır. Kanunun gelişi esasen Maliye Vekâleti kanaliyle olmamıştır. Bu Dahiliye Vekâletinin teklif ettiği bir kanundur. Dahiliye Ve-

kâleti bu teklifi yaparken şu ciddi esasa dayanmıştır. Mahallî idareler elli yıldan beri muhtaç olduğu kaynaklardan mahrumdur. Bu müesseselerin vazifelerini yapar hale getirilmeleri için Bina ve Arazi vergilerine zam yolu tercih olunmuştur. Bu kanun üzerinde halen içimizde olan iki maliyeci arkadaşımız ve birkaç vergici müteahhasıs toplanmış ve bu tasarrufu yapmışlar. Dahiliye Vekâletinin teklifinde hedef; mahallî idareler hizmetlerinin yerine getirilmesidir.

Burada, bir teklifimiz şöyle bir mahiyette olacaktır :

% 30 mahallî idarelere, % 20 genel bütçe, şeklinde.

Şimdi arkadaşlar, genel olarak; mahallî idareleri demokratik bir sistem içinde, hizmetin en iyi bir şekilde yapılmasını sağlamak bakımından, vazgeçilmez bir müessese olarak kabul ettiğimiz halde, bugün belediye ve köyleri belediye borçlarını ve maaşlarını ödeyemeyecek halde olduğu halde Dahiliye Vekâletinin bu endişesiyle bu zamlar umumi bütçeye intikal ettirilmiştir. Umumi bütçeye yeni varidat bulmak güç bir iş değildir. Bilhassa İnkılâp Hükümeti memlekete hizmet etmek gayesiyle yeni varidat aramış ve aramak da haklarıdır. Yalnız bu varidatın bulunuş ve aranışında vergi adaleti kadar mükellefin imkânlarının da nazarı itibara alınması icabederdi. Acıdır, milletlerin ruhu; bazan, en ufak bir değişiklik, mükelleflerde umulmadık genel aksülâmeller uyandırır. İşte burada, 9 milyon küsur insan huzursuz olmuş, eza duymuştur. Neden? 180 - 200 milyon bir gelir için milyonlarca insan huzursuzluk içinde kalmıştır.

Arkadaşlar, misâl çok, ama, hatırıma şu anda başka bir misâl gelmedi. Meselâ, bir bardak su içmek için bir sucu dükkânna girseniz, biliyorsunuz ki, orada bir bardak su 10 kuruş. Fakat, suyu içtikten sonra 100 kuruş dese hiddetlenirsiniz. Verginin aslı da 10 - 20 iken 500 dedüğünüz zaman bu, mühim tesir icra eder. Kaldığı bizim ayrıca normal devirlerde pek dikkate alınmasına lüzum olmayan başka bir vecibemiz de vardır; biz ihtilâlî geniş kütlelere maletmek istiyoruz. Komitenin ve Hükümetin; Temsilciler Meclisinin, memlekette ne kadar vatanperver insan varsa hepsinin emeği bu tarafa tevcih edilmiştir. Böyle bir zamanda ge-

niş kütleyi portesi 200 milyonu geçmeyen bir mükellefiyetle tazip etmekte, ruhi reperküsyonlara, hattâ, ıstıraplara sebeb olmakta ben bir mecburiyet görmüyorum.

Değerli Maliye Bakanımız, buluşlarıyla, yüz milyonların üstünde gelir sağlanacağını ve daha şimdiden birkaç yüz milyon ihtiyatı kasalarında sakladıklarını söylediğine göre ve tahmin ediyorum ki, hakikaten bu gelir sağlanacaktır.

Arkadaşlar, bir memlekette yapılması icabeden imar hamlelerini yaparken dahi büyük maksatları feda etmemek icabeder. Bu zam bütçenin küçük tasarrufları ve vâridat fazlasıyla daima karşılanabilecek bir zamdır. Komisyonunuz bunu en âdil şekle irca etmiş ve doğrudan doğruya köylüye intikal edebilsin diye vâsi olduğu neticeyi de köye tahsis etmiştir. Umarım ki; muhterem heyetiniz komisyonun bu kararını tasvip buyuracaktır. Ben Maliye Vekilimizden yalnız bunu beklemiyorum. Vaitleri sadece Toprak Vergisi ve Bina Vergisi üzerindeki tadilâttan ibaret değildir. Diğer vergilerin dahi ve son kabul edilmiş olan kanunların da sivri taraflarını izale edebileceği kanaatindeyim.

Bu şekilde, heyeti umumiyesiyle, vergiler üzerinde sivri, pürüzlü noktaların izalesi yanında, ben bir noktaya, bahisle ilgili olmamakla beraber, değerli Maliye Bakanımızın dikkatini çekmeye lüzum hissediyorum.

Komisyonunuz Hükümetin tadil teklifini tasahih ederek kendisince deminden beri arz ettiğim sebeplerle âdil bir şekle indirildiği zaman Sayın Vekilimize atfolunan bâzı beyanat gazetelerde tartışar etti. Bunların birinde Maliye Vekilimiz şöyle buyurmuşlardır; «bu onların fikri. Bakkalım Millî Birlik Komitesi ne diyecek» Bu tekliz edilmedi. Fakat büyük meşgaleleri arasında bunu Maliye Vekilimizin ifade ettiğine inanmak istemem. Biz Kurucu Meclisin bir parçasıyız. Akıl için tarik birdir. Biz eğer bir mesele üzerinde, ciddi sebeplere dayanarak, büyük masrafları mahfuz tutmak için, Millî Birliğe göre ikna edilmez tabii. Fakat böyle bir beyan Temsilciler Meclisine karşı olmamak icabeder.

Arkadaşlar, 2 ne Cumhuriyet içinde, Kurucu Meclisin bir parçasıyız biz. Durumumuz, görevimiz, mesaimizi, böyle küçük göstermeye müsait değildir. (Bravo sesleri, alkışlar)

Şimdi, Komisyonun tadil tekliflerini kabul ettik. Kendilerinin bize iltihak lütfunda bulunaca-

ğım tahmin ediyorum. Aksi çıkarsa elbette ki, görüşlerine hürmet ederiz. (Rey vermeyiz sesleri) Bu ayrı bir meseledir. Bu bakımdan tadil tekliflerinin sadece buna munhasır kılınıp orada çalışan komisyonun sadece rapor verip raporları icra edilmez, donmuş bir kütile haline getirmeyeceğini ve genç Maliye Vekilimizin güzel örneklerle bundan sonraki Hükümet adamlarına da vaadlerini yerine getiren bir vekil olarak isim bırakmasını ummaktayım. Mâruzatım bundan ibarettir. (Alkışlar)

BAŞKAN — Rifat Çini.

RİFAT ÇİNİ — Çok muhterem arkadaşlar, verilmiş olan bir sözün geç de olsa yerine getirilmesinden dolayı Sayın Maliye Bakanımıza bilhassa teşekkür ederim. Hakikaten, bu sözün yerine getirilmesi gecikmiştir arkadaşlar.

Hepimizin bildiği gibi, Bina ve Arazi vergilerinin 1 nci taksitlerinin tahsiline başlanmıştır. Bu tahsil, son kanuna göre, 10 misli zamlı olacaktır. Bu şekilde, bu vergilerin tahsiline başlanmıştır. Binnetice, vatandaş fuzuli yere malî baskılar altında kalmıştır. Meclise tevdi edilen tasarımı hepimiz tetkik ettik. Tümü üzerinde kayınetli mütalâalarda bulunuldu. Ancak bir nokta üzerinde bilhassa durmak istiyorum; esbabı mucibinin üçüncü sayfasında sanayide alâti sabitenin bundan böyle vergiye tâbi tutulmıyacağı bildirilmektedir. Sebebi de maliyete tesir ettiği ileri sürülmektedir.

Esbabı mucibede aynen şöyle diyor; tasarının birinci maddesinin son fıkrasıyla fabrika, değirmen ve imalâthanelerin içerlerinde bulunan sabit istihsal tesislerinde gayrisâfi iratlarda, istihsalî teşvik ve maliyetleri indirmek düşüncesiyle, tahsil tarihlerinde mislin uygulanmıyacağı tasrih edilmiştir.

Böylece; 5 nci maddede; söz konusu tesislerin, 1.3.1961 den evvelki tesislerin, muvazene, buhran ve savunma vergilerine tâbi tutulması derpiş edilmiştir.

Bu suretle; maliyete tesir eden hususlardan birisi gözetildiği için burada, Sayın Maliye Bakanına teşekkür ederim.

Yalnız; söz konusu, sadece, alâti sabite vergileri değil alâti sabitenin içinde bulunduğu fabrikaların, ardiyelerin Bina vergilerine zam yapılmamak icabeder. Ancak bu şekilde maliyet unsurları muvazi olarak düşünülmüş olur. Halbuki tasarının birinci maddesinde son cümlede; biraz evvel okuduğum esbabı mucibe mad-

de haline getiriliyor. Ve deniyor ki; takdir tarihleri ne olursa olsun sabit istihsal tesislerin gayrisâfi iratlarına bu kanundaki misiller uygulanmaz. Gönül isterdi ki bu fıkraya şu ilâve edilsin; istihsal tesisleri kelimelerinden sonra «Fabrika, değirmen ve imalâthanelerin bina, ardiye ve depolarına ait» ve cümlesi konursa; sanayide, maliyet düşürülmesi maddesi olarak hesaba katılan vergiler tamamen kaldırılmış olur.

Bunu, Sayın Maliye Bakanımıza rica ediyorum.

Arkadaşlar, sözlerimi bitirirken, küçük bir temennide bulunacağım.

Sayın Avni Doğan'ın söyledikleri gibi, Arazi ve Bina vergileriyle mesele, dâva, ıstırap bitmiş olmuyor.

Bütçe görüşmelerinde Sayın Bakanın söyledikleri gibi, Gelir Vergisi meselesinin de bir an evvel gelmesi ve Gelir Vergisi mükelleflerinin de ıstıraptan kurtarılmasının sağlanması gerekir.

Hürmetlerimle. (Alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Dündar Soyer.

DÜNDAR SOYER — Muhterem arkadaşlar; kendileri vazifeye başlamadan evvel çıkarılmış vergilerle alâkalı kanunları bütçe müzakeresi sırasında hakikaten bir şövalye ruhuyla müdafaa eden ve tenkidlere mukavemet gösteren kıymetli Maliye Vekilimizi bu vergileri tadil etmek suretiyle Heyeti Umumiyeye gelmesinden dolayı teşekkürlerimi arz etmekle mâruzatıma başlayacağım.

Bu vergilerin yeniden tashih ve tadili mevzu ortaya çıkınca; bütçe görüşmeleri sırasında temennilerde bulunduğumuz ve vergi sistemi içinde, hakikaten bir çıban başı halinde duran, Kurumlar Vergisinin makale teşmil edilmesi, iktisaden geri kalmış olan memleketlerce üzerinde daha çok durulacak bir konu, bir meseledir.

Arkadaşlar, sermaye terakümleriyle ilgili olarak, Kurumlar Vergisinin süratle tadilini yeniden temenni etmekle görevimizi yapmış oluyoruz.

Hükümet tasarısı Arazi Vergisi bakımından vergiye mevzu teşkil eden arazinin kıymet artışını ele alması vergi anlamının esaslarına uymamaktadır. Vergiye esas olan ve mevzu olan arazi değil daha ziyade araziden temin

edilecek gelirdir. Genel tahrir yapılmadan kıymet tâyin edilmesi, tesbit edilmesi hakikaten asıl olması icabeden bir vergiyi yanlış istikametlere götürür. Götürü misil tâyini zaten biraz evvelki esbabı mucibenin hakikaten asgari derecede de olsa emsali çürütür. Bu, bizim için hiçbir suretle radikal bir ölçü değildir.

Sónra; değer artışı, gelir artışı demek değildir. Meselâ, bir arazi kıymetleniyorsa, bir arazi, vergiye mesnet olarak kiraya veriliyorsa, burada bir gelir temin edilebilir. Sahibi tarafından işletiliyorsa alacağı gelir vergiye mevzu teşkil edebilir. Bir İrat Vergisi hususiyeti taşıyan Arazi Vergisinin esası mahsule dayanır. Bu bakımdan kıymet artışı üzerinde misil tâyin etmek yanlıştır. Bu itibarla komisyonun getirdiği tasarruun vergi sistemi içinde adaleti az çok yerine getirecek bir nispet olması itibariyle yerinde buluyorum.

Bina Vergisi mevzuunda kısaca konuşacağım. Kiraya verilen binaların vergilerinde yapılan zammın, kiralarn dondurulması sebebiyle hakikaten yerinde bir ölçü değildir.

Gayrimenkuller için yapılan masrafları ve fiyat artışları dolayısıyla mal sahiplerine yüklenen yükün ölçüsünü de nazarı itibara alarak bir esas bulmak gerekiyor. Burada bir hususa temas edeceğim; Bina vergilerinin Gelir Vergisinden mahsubedilmemesi vergide mükerrerlik yaratır. Bu asla doğru değildir. Bu husus için de Sayın Vekilin nazarı dikkatini çekerim. Yine Bina Vergisinde Rifat Bey biraz evvel bahsettiler; alâti sabitenin vergiden muaf tutulmasını şükranla karşılıyoruz. Ancak; bu alâti sabitenin içinde bulunduğu binanın, vergi misillerine tâbi tutulması yerinde değildir. Esasen, Hükümet gerekçesinde de maliyet düşürülmesi söz konusu olduğuna göre, bunun da çok kısa zamanda tadil edilmesini temenni ediyorum.

Hürmetlerimle. (Alkışlar)

BAŞKAN — Orhan Köprülü.

ORHAN KÖPRÜLÜ — Muhterem arkadaşlar; benden evvel konuşan arkadaşların temas edeceğim birçok noktalara temas ettikleri için kısa konuşacağım. Sözlerime Hükümetin 206 numaralı Kanundaki nisbetleri gösteren tadil tasarrusını getirmesindeki isabeti belirtmekle başlıyacağım. Zira, 206 numaralı Kanundaki nisbet, Arazi ve Bina vergi-

leri bakımından memleketin her tarafında büyük sarsıntılar meydana getirecek mahiyet ve ehemmiyette idi. İşte bu görüşlerdir ki, bütçe müzakerelerinde bütçeye bendeniz yeşil rey vermiştim. Elde olmyan çeşitli sebeplerden dolayı büyük bir durgunluk hüküm sürdüğü bu devrede Arazi Vergisinde 10 misli Bina vergilerinde 2 - 6 misli zam yapılması memleket gerçeklerine asla uygun değildir.

Diğer taraftan, bilhassa değerleri eskiden takdir edilmiş olan binalarda nisbetlerin artırılması dolayısıyla mal sahiplerine, yahut da, mal sahibi, meskeninde bizzat kendisi oturuyorsa, doğrudan doğruya mesken sahibine bu şekilde büyük bir yük yüklenmektedir.

Birçok kimseler, bina yaptırdıkları zaman veya bir bina satın aldıkları zaman; komisyona eksik takdir yolunu aramakta ve bunu bulmaktadırlar. Bu itibarla eğer Hükümetin getirdiği şekilde 206 sayılı Kanunda olduğu gibi bir artırma yoluna gidilecek olursa meselâ düşünün bir vatandaşın normal 3 000 lira vergi vermesi icabederken, bunu muhtelif yollardan 1 000 lira yaptırabilmiştir. O vatandaşın binası 47 ilâ 53 arasında yalınışsa 3 000 verecek. Halbuki vaktiyle doğru hareket etmiş bir vatandaş kıymeti takdir 3 000 lira olduğu için bugün 9 000 lira gibi bir vergi ödiyerek âdeta namusunun cezasını çekecektir. Bu ise doğru değildir. Bu itibarla Hükümetin tadil tasarrusını getirmekteki isabetini nisbetlerini değiştirme bakımından pek gösteremediğini söylemek yerinde olur. Arazi Vergisi bakımından da, Bina Vergisi bakımından da, bilhassa meskenlerde eksitme bakımından Karma Komisyonu tebrik etmek isterim.

Şimdi, gerek burada konuşan arkadaşlarımıza, gerekse, Karma Komisyondaki arkadaşlarımıza kendi gerekçelerindeki ilgili satırlarla cevap vermek istiyorum.

Hükümet gerekçesinde; 3 ncü sayfada alt satır,

İndirmeler dolayısıyla, tahsilât nisbetlerinde husule gelecek eksilmenin, fiilî tahsilâtta vâkı olacak eksilmenin daha düşük miktarda tecelli etmesi ihtimali de mevcuttur. Mademki, bu 82 milyon indirme için mevcuttu 200 milyon indirme için de evleviyetle mevcuttur. Bu itibarla bendeniz Karma Komisyonun

getirdiği teklifin kabulünü sizlerden rica edeceğim. Hepinizi hürmetle selâmlarım.

FERHAN ARKAN — Usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

FERHAN ARKAN — Muhterem arkadaşlar, bu sabah 10 ncu sırada yazılmış bulunmaktayım. 12 nci hatip konuştu, hâlâ sıram gelmedi. Başkanlığın neye göre sırayı düzenlediğini anlamamış bulunmaktayım. Bu hususu açıklarlarsa memnun olacağım, Yoksa, ayrı bir sıra mı var. Bunu da bilmek isterim.

BAŞKAN — Efendim, hemen açıklıyalım; söz alanlar için, aleyhte, üzerinde, lehde olmak üzere 3 şık var. Takip ettiğimiz sıra; her hangi bir yeterlik önergesi verilmesi ihtimali karşısında; aleyhte, üzerinde, lehde söz almış olanların birbirlerini takiben konuşturulmalarıdır. (Bravo sesleri)

Sayın arkadaşımız da, bu bakımdan, Adnan Başer'den sonra söz sırasına sahibolacaktır. Bu itibarla üzerinde konuşacaklardır. Kendileri aleyhte konuşacaklardır. Söz Adnan Başer'in.

ADNAN BAŞER — Muhterem arkadaşlar, komisyon raporunun altında söz hakkının mahfuz olduğuna dair şerh vardır. Şimdi huzurunuzda komisyonda Suphi Batur tarafından dünya memleketlerindeki arazi vergilerinin bugün içinde bulunduğu şekle dair yaptığımız bir çalışmayı arz etmek ve sonra 206 sayılı Kanunun Kanunlaşma safhası üzerinde bâzı açıklamalarda bulunmak arzusundayım. Muhtelif dünya memleketlerinde bina ve arazi vergileri üzerinde esaslı etütler yapılmamış durumdadır. Buna göre, Birleşmiş Milletler Teşkilâtında, ekonomik ve sosyal plânda, Harvard Üniversitesinde, vergi sistemleri statüleri incelenmiştir. Netice olarak, bunlar iki kısımda toplanmış bulunuyor.

1 nci kısım : İktisaden gelişmiş memleketlerdeki vergi sistemleri,

2 nci kısım : İktisaden az gelişmiş memleketlerdeki vergi sistemleri,

İktisaden gelişmiş memleketlerdeki vergi sistemleri, umumiyetle vergiciliğe şahsiliği getiren bir karakter arz ettiği için mütekâmil bir vâsif arz etmektedir. Bu meyanda iktisaden gelişmiş memleketler de Bina ve Arazi vergileri şahsi Gelir Vergisi yanında yer almıştır. Gelir Vergisi indirimlerinin dışında kalan mükellef kütlelerinin de teklif edebilmesi için bu şekilde mahallî idarelerce

vergi alınmasının uygun olacağı mütalâasında-
yım. Amerika, İngiltere, Fransa, Belçika gibi memleketlerde de Bina ve Arazi vergileri alınmaktadır. Amerika'da Bina Vergisi ve Arazi vergileri mahallî idarelere bırakılmıştır. Bunların anayasaları bu hususta ihtiva ettiği hükümlerde nisbeti seyyal tutmuştur. Bu anayasalarda nisbetler % 1 - 8,5 misli arasında muhtelif memleketlere göre değişmektedir.

Bizde, mahallî idareler bütçesinde, 70 milyon liranın % 38 i 28 milyon lira Bina ve Arazi vergilerinden elde edilmektedir.

Bina ve Arazi Vergisi A. B. D. de, vergi matrahı indirilmek suretiyle, bir nevi mahallî idarelere yardım şekline, durumuna getirilmektedir.

Bu şekilde, bu vergi Amerika'da karışıklık arz eden siteyit bir vergi olarak, hâsılât daha çok olmaktadır.

İngiltere'de Amerika'daki gibi kantonlara bırakılmıştır. Fransa'da götürü sistem vardır. Bizdeki tatbikat daha ziyade iktisaden gelişmemiş memleketlerdekine benzer. Bu memleketlerdeki Bina ve Arazi vergileri Orta - Doğu memleketleri ve Lâtin Amerika memleketleri olmak üzere iki kısımda mütalâa edilebilir. Billhassa Karma Komisyonumuzda Bina ve Arazi Vergisinin bir irat ve bir servet vergisi mi olduğu noktası üzerinde ısrarla durulmuştur. Bu hususta vergi nazariyecileri Bina ve Arazi vergilerini bina ve arazinin gelirinden ödeneceği cihetle bir nevi irat vergisi olarak kabul etmenin daha uygun olacağı yolunda kanaat beyan etmişlerdir. Orta - Doğu memleketlerinde Bina ve Arazi vergilerinin billhassa kadaastro durumları donmuş, şahsi olmak karakterleri mefruz değerlere göredir. Elksiriyet mefruz değerlerdir. Burada durum, böyle bir tatbikat arz etmektedir.

Lâtin Amerika memleketlerinde Bina ve Arazi vergilerinin çoğu kadaastro değerleri üzerinden ve nisbetlerde toprak değerlerine göredir. Bina ve Arazi vergileri mahallî idareler gelirleri arasında yer almaktadır. Bâzı Uzak - Doğu memleketlerinde ise bu vergiler Devletin önemli gelirleri arasında yer almış bulunmaktadıdır.

Bu arada aşağıdaki 21 memlekette arazi vergilerinin muhtelif yıllardaki umumi gelir nisbetinde olan nisbetlerini arz edeyim. Çin'de % 24, Kore'de %24, Irak'ta % 22, Suriye'de % 17, Mısır'da % 11, Belçika'da % 5 ve böyle devam ediyor. Şimdi Türkiye'deki tatbikatı nazarı iti-

bara alırsak, bütün devlet ve mahallî idarelerin yekûnu gelirinin 10 milyar olarak kabul edersek, bugün alınan Arazi Vergisi 22 milyon olduğuna göre % yarım civarındadır. Eğer bunu 10 misli artıran kanun kabul edilirse, bu yüzde 2 nisbetine yani, 200 milyon liralık Arazi Vergisi yüzde 2 nisbetine tekâbül etmektedir. Bu nisbet, arz ettiğim dünya ölçüleri karşısında mühim bir yer işgal etmemektedir. Bina ve Arazi vergilerinde diğer bir hususiyet de toprak reformu bir vasıta olarak kullanılmaktadır. Bu da Arazi Vergisinin cezai bir karakter arz etmek üzere tesis edildiği memlekette, bilhassa Mısır'da ihtilâlden sonra ağır vergiler konmak suretiyle toprakların parçalanmasını teşvik etmek politikası takip edilmiştir. Şu duruma göre bizim Bina ve Arazi Vergisi 10 misli artırılarken içinde bulunulan mantalite, Arazi Vergisinin, Orta - Doğu memleketlerinde olduğu gibi düşük nisbette alınması dolayısıyla 1938 den itibaren millî gelirden bir değişiklik olmak faraziyesine müstenittir. Hükümetin getirdiği tasarıda seyyanen on misli... 20 yıldan beri ekonomik bir gelişme takip edememesi dolayısıyla, farklı nisbetlerin tatbik edilmesi daha uygun olacağı mütalâa edilmiştir.

Benim şahsi kanaatim odur ki, bizim Arazi Vergisi ile Arsa Vergisini ayrı ayrı mütalâa etmek lâzımdır. Türkiye'mizde 2 milyar liralık arazi ve 400 milyon liralık da arsa, kıymet esasları üzerinden vergiye tâbi tutulmaktadır.

Arazinin vergi nisbetleri, binde on olduğu halde, şehir ve kasabalardaki arsaların vergi nisbeti binde beştir.

Arsaları da yüzde bire, yani binde ona çikarmak suretiyle, Arazi vergileri nisbetlerinde indirme yapmak mümkün olacaktır. Bu indirim nisbeti, % 2 nisbetinde olabilecektir. Arsalara yapılacak nisbet zamları ile, Arazi vergilerinde 8 misli indirme yapmak mümkün olacaktır.

Kaldı ki, Hükümet getirdiği tasarıda 38 milyon lira bir kaybı nazarı dikkate alarak teklifini getirmiştir. Bugün Hükümetin Arazi Vergisinden elde edebileceği hasılatı, Arazi Vergisine altı misli tatbik etmek suretiyle elde edilebilmesi mümkündür.

Bu mevzuda komisyonumuzda üç misli üzerinde ittifak hâsıl olmuştur. Komisyonun mütalâası bunun dört, beş misli şeklinde idi. Hü-

kümet, tatbik edeceği Arazi Vergisi nisbetini âzami ve asgari şekilde tesbit eder ve bu nisbetler içinde tatbik edilmesini mahallî idarelerce tesbit edilecek komisyonlara bırakılması da uygun olur kanaatindeyim.

Adaletin tahakkuku için seyyanen alınacak nisbetlerde ısrar ederse bu takdirde yapılacak muameleler, arsalar üzerinde bir operasyon yapılarak Bina Vergisi hasılatını, Hükümetin teklifine nazaran hiçbir kayıp olmadan yüzde altı misline kadar indirmek mümkündür. Hükümet fedakârlık yaparsa, yapabileceğine kaaniyim, komisyonun tesbit ettiği nisbetten, Hükümetin getirdiği tasarıdan hasılatta bir kayıp olmadan neticelendirilebilir.

Bina Vergisinin komisyonumuzda nisbetlerinin artırılması teklifi ile Hükümetin getirdiği teklif, Bina Vergisinde kira kanunları ile kira getiren binaların gelirlerine yapılan zamlar nisbetinde vergilerine de zam yapılmasını derpiş etmekte idi. Bu mâkul idi. Zaten 206 sayılı Kanun Hükümetten geldiği şekilde Millî Birlik Komitesinin İktisat Komisyonunda mütalâa edilirken komisyon da aynı nisbetlerle teklif etmişti. Yalnız Millî Birlik Komitesinde münakaşası sonunda Hükümetin getirdiği nisbetler ortaya çıkmıştır. Hükümetten gelen vergi nisbetleri aynı şekilde kabul edilirse Bina Vergisi hususunda şahsi bir itirazım yok. Ayrıca Hükümetin getirdiği tasarıya nazaran Bina Vergisinde indirim yapmaya mâkul sebep de yok. Bir de komisyon meskenlerden alınan vergide arttırmamayı derpiş etmiştir. Bu, adaletsizliklere sebebiyet verecektir. Öyle mükellefler bilirim ki, vergi beyannameğinde 6 mesken, yazlık mesken göstermiştir. Bunlar mesken vasfını haiz olduğu için vergi zam nisbeti tatbik edilmeyecek, diğer bir mükellefin 200 lira irat getiren mütevazi bir binasına bu nisbet tatbik edilecektir. Umumiyet kaidesinden ayrılmamak lâzımdır, aksi takdirde vergide adaletsizlik olur. Hükümetin getirdiği teklif aynen kabul edilmek suretiyle meskenlerde, bir dul kadın misali getirilerek yapılan tadilatın öbür taraftan hakikaten bâzı kimseler köşk sahibidir, onlara tesiri olmıyan bir nisbet, mesele 6 tane meskeni olan bir şahıs.. (Bir kişinin 6 meskeni olur mu, sesleri)

Olur efendim, adam zengindir, vergi mükellefinin sadece bir evi olmıyabilir. Yazlık, kışlık

ayrı ayrı evi vardır. Bunları kiraya da vermez.
(Karşılıklı konuşmalar, hafif gürültüler)

BAŞKAN — Müzakereleri karşılıklı konuşma
şekline çevirmiyelim.

ADNAN BAŞER (Devamla) — Efendim,
şimdi 206 sayılı Kanun vaktiyle nasıl hazırlan-
mıştı, ondan bahsedeceğim.

Bu kanun tasarısı iki vekâletçe hazırlanmıştı.
Bunlardan birisi Dahiliye Vekâleti, diğeri de
Maliye Vekâletidir.

Dahiliye Vekâleti Bina ve Arazi vergilerinin
özel idareye intikalini istemekteydi. Sonra Ma-
liye Bakanlığı bunun % 30 nu mahallî idarelere,

% 70 ni de Hazineye intikal ettirmek istedi.
Dahiliye Vekâletinin itirazı ile karşılandı. Ve
yaptıkları teklifte Arazi vergilerinden 15 misil
istedi. Mesele teşriî organa intikal etti. Hükü-
metten gelen teklif 15 mislinden 10 misline indi-
rildi.

Bina ve Arazi Vergisi, Hükümetin getirdiği
teklif ile o zamanki Hükümetin teklifi; kanun-
laştı. 206 sayı ile kanunlaştı.

Bendenizin mâruzatım bu kadar efendim.

BAŞKAN — Saat 14,30 da toplanmak üzere
oturumu kapatıyorum.

Kapanma saati : 12,33

İKİNCİ OTURUM

Açılma saati : 14,30

BAŞKAN — Kâzım Orbay

KATIPLER — Oktay Ekşi, Şahap Kitapçı

BAŞKAN — Oturum açılmıştır. Yoklama ya-
pılacaktır.

(Yoklama yapıldı.)

BAŞKAN — Yeter sayı yoktur. Saat 15 te
toplanmak üzere oturumu kapatıyorum.

Kapanma saati : 14,45

ÜÇÜNCÜ OTURUM

Açılma saati : 15,00

BAŞKAN — Kâzım Orbay

KATIPLER : Oktay Ekşi, Şahap Kitapçı

BAŞKAN — Yeter sayı vardır, oturumu açıyorum. Sayın arkadaşlar, önce şunu arz edeyim. Görüşmelere devam edebilmek için, bu yeter sayının muhafazası şarttır. İki üye farkı ile oturumu açabildik. Konuşmaların devam edebilmesi için, sayın üyelerin azalmaması lâzımgelir.

Usul hakkında söz sayın Suphi Batur'undur.

SUPHİ BATUR — Efendim, sabahtan beri müzakerelere devam ediyoruz. Ve mühakkak ki, komisyonun bir değişikliği olmadığı cihetle komisyon tasarısı üzerinde arkadaşlar mütalâalarını beyan ettiler. Ancak, Hükümet şu ana kadar söz almamıştır. Hükümet tarafından bir açıklama yapılmadığı için konuşmalar muayyen bir istikamete tevcih edilememiştir.

Gerçi Hükümet dilediği anda söz almak hakkına sahiptir, istediği zaman bu hakkını kullanabilir. Ama, dilediği zaman söz alma hakkını her halde vazife telâkki eden bir hükümet olsa gerektir. Bu takdir hakkını kullanma sırası geldi.

Sonra ikinci olarak; takdir buyurursunuz ki, bizler normal bir Parlamento şartları altında çalışmıyoruz, müzakereler yapmıyoruz. Hükümet bizlere nazaran çok daha kuvvetlidir. Sebeplerini arz etmeye lüzum yoktur.

Kanunun müzakeresini kısaltmak için Maliye Vekili, Hükümet tasarının lehinde midir, aleyhinde midir, bu husustaki fikirleri belirtsin.

Tab'an halim ve selim görünen Maliye Vekilimiz millî ıstırap mevzuu olabilecek bu vergiyi belki de ortadan kaldıracak... (Alkışlar) Ve müzakerelere de lüzum kalmıyacak.

BAŞKAN — Söz Maliye Vekilindedir.

MALİYE VEKİLİ KEMAL KURDAŞ — Muhterem arkadaşlarım; bugün müzakere lûtfunda bulunduğunuz kanun tasarısı, hakikaten memleket bakımından hayati ehemmiyeti haiz bir mevzudur. Bu ulvî çatı altında 200 den fazla temiz süt emmiş vatan evlâtları muhte-

lif meslek mensupları grupları mevcuttur. Bu vergi mevzuunda halen dışarda menfi ve menfur propagandalar, söylentiler de mevcuttur. Bu bakımdan yerimde kaynamakta olmama rağmen, arkadaşların içlerini sonuna kadar dökmelerinde fayda gördüm, onun için söz almadım. Yine de tensip buyurursanız, söz almış ve konuşmak istiyen arkadaşlar da konuşsunlar, fikirler tebellür etsin, ondan sonra tehalükle huzuruza çıkıp noktaî nazarımı arz edeceğim. Hakikaten arkadaşlar çok evelden söz almış bulunuyorlar, acele etmek kararında değilim. Memleket, kendi kaderi üzerinde bir mevzuda soğukkanlılıkla, temkinle ve iyi bir şekilde nasıl müzakere ettiğimizi görsünler. Bunu ispat edeceğiz. Memleket dâvalarına en büyük bir hassasiyetle eğilmekte olan insanların hiçbirisi birinden farklı değildir. Onun için betahsis burada müzakereyi ben şahsan şiddetle arzu ediyorum. Bu kubbe altında, bu memleketin temiz ufkunda gizli bir şey kalmamın ve bizim aleyhimizde türlü dedikoduları çıkararak insanları lâıyk olduğu mevkiî bulsunlar. (Alkışlar)

BAŞKAN — Halen 13 arkadaş söz almıştır. Şimdi söz sırası Sayın Ferhan Arkan'ındır.

FERHAN ARKAN — Pek muhterem arkadaşlarım, 1 Mart 1961 tarihinde meriyete giren 206 sayılı Bina ve Arazi Vergisi Kanununun tadilî hakkındaki tasarımı görüşmekteyiz.

Bu Bina ve Arazi Vergisi Kanunu da, Kurucu Meclisin toplantısının arifesinde meriyete giren diğer vergi kanunlarının manzumesi içinde mütalâası lâzımgelen bir kanundur.

206 sayılı Kanun, istenilen ilmî tetkiki yapılmadan tek taraflı müşahede ve düşüncelere istinaden çıkarılmıştır. Bu kanunlarda sadece idarenin görüşünü müşahede etmek kolaylıkla mümkün olabilmektedir. Bu malî kanunların iki cephesi vardır. Mühim olan iki cephesi,

Bu da kanunların tatbikatından mütevellid-olan vatandaşların ödeme gücü ile, malî gücünün münasebeti ve bunun tesirleridir. Bu tesirin çok kısa zamanda hissedilmiş olması üzerine, görüşmekte olduğumuz kanun huzuruna za gelmiş bulunmaktadır. Vergi kanunlarında misil suretiyle yapılan zamlar hiçbir zaman istenilen bir yol değildir. Maalesef 206 sayılı Kanunda da bu yol tercih edilmiştir. Maalesef bu usul tatbiki kolay ve fakat tesiri o derecede mühimdir. Muhtelif kanunlarda bu yollar tercih edilmiş fakat tatbikatları daima iyi netice vermemiştir.

Sayın Maliye Vekili Bütçe Komisyonunda ve huzurunuzda; bütün arkadaşlarımıza bu kanunları yeniden gözden geçireceklerini söylemişlerdi. Bu sözleri ile getirmiş oldukları teklifi bendeniz telif edemiyorum. Size verilen müjde ile getirilmiş olan tasarı birbirine uymamaktadır. 206 sayılı Kanunla aralarında büyük bir fark da yoktur. Arazi Vergisi çok geniş bir çiftçi kütlesine hitabetmektedir. Bu verginin İrat Vergisi midir, Servet Vergisi midir? mevzuunda münakaşası yapılabilir. Ancak bugün bizde bunun galip tarafı Bina ve Arazi vergilerinin İrat Vergisi olarak mütalâa edilmiş olmasıdır. Onun için biz de bu nokta üzerinde yürümek mecburiyetindeyiz. 206 sayılı Kanunun birinci maddesi, Arazi Vergisinin 1942 yılından önce tahriri yapılmış olanlarla 1942 den sonra tahcir işi yapılmış olanları ayırmış ve bunlar da 1942 den evvelki vergi kıymetleri ile nazari olarak 10 misli alınmak suretiyle vergilendirmiştir. Buna göre Arazi Vergisi otomatik olarak 10 misli artırılmıştır. Hükümet tarafından getirilen tadil metninde ise bu 206 sayılı Kanundaki artış başka bir şekilde mütalâa edilmiş, memleket, 6, 8, 10 misli vergi zammına tâbi olmak üzere vilâyetlere ve ilçelere taksim edilmiştir. Komisyon bu taksim şekline ittiba etmediğinden neticede alehlik bütün Türkiye'ye şâmil olmak üzere Arazi ve Bina vergilerinin üç misli olarak alınmasına karar verilmiştir. Hükümetin hareket noktası şuradan başlamaktadır. 1960 senesinin Temmuz ayında ziraat müdürü, ile malmüdürünün yaptığı tetkik neticelerine, istinaden arazilerin kıymetlerine göre hesap yapılmıştır. Bu hareket noktası yanlıştır, kanaatindeyim.

Şimdi, raportör arkadaşımızın yaptığı tetkiklere göre, bu fiyatlar arasında fark vardır, hem de büyük farklar vardır. Bu hale göre de günlük kıymetler üzerinden vergi hesaplamaya, bunu teviz etmeye imkân yoktur.

Bu arkadaşımızın yaptığı tetkika göre, halihazır, narenciye bölgelerinde arazinin dönümünün fiyatı şöyledir : Adana'da narenciye bahçesinin dönümü 3 bin lira, Antalya'da 29 500 lira, Mersin'de 1 000 liradır. Bu kadar değişik rakamlar arasında, bu rakamlara istinadederek zam yapmak hakikaten zordur, maddeten imkânsızdır.

Narenciye Mersin'de de, Antalya'da da aynı fiyattadır. Ama, dönümünün vergisinde büyük fark vardır. Bu kadar büyük fark yapmamak icabeder. Hatalı olduğu kanaatimece meydandadır.

En yakın arazisi olan Adana ile Mersin'i nazari itibara alacak olursak narenciye'nin dönümü birinde 1 000, diğerinde ise 3 000 liradır. Haddizatında ikisi arasında bir fark olmaması icabeder. Bunları Antalya ile mukayese ettiğimiz takdirde de 25 bin lira gibi büyük bir fark müşahade edilmektedir. Buna istinaden yapılacak olan vergi zamları hiçte doğru ve âdil olmayacaktır.

Arazinin dönüm başına vatandaşın isabet eden geliri de artmış vaziyette değildir. Orta - Anadolu'nun birçok yerlerini dikkat nazara alacak olursak arazisinin verimsiz olduğunu müşahade ederiz. Birçok yerlerde artış katıyen olmaz. Buralarda arazinin verimli olduğu yıllarda bile bire sekiz alındığı takdirde o yıl verimli yıl sayılır. Bu, arazinin kıymetinin arttığını katıyen ifade etmez.

Arazi kıymetlerinin artışlarının sebeplerinden sadece onun gelirinin artışı ile mütalâa etmemek icabeder. Türk köylüsü toprağına bağlıdır, köyünü kolay kolay terk etmez. Bu bağlılık dolayısıyla ki, ihtiyacı olan araziye yüksek fiyatla da olsa almak mecburiyetindedir. Dışından, tırnağından artırdığı parasını, sırf o yerden ayrılmamak pahasına verir ve araziye alır. İşte bu sebepler altında görülen artışları vergide matrah olarak bir unsur şeklinde mütalâa etmek asla yerinde değildir.

Diğer taraftan bu tasarıdaki 6, 8, 10 misli nispetler de kanaatimece yanlıştır. Benden evvel

konuşan arkadaşlar da temas ettiler, ben de temas edeceğim. Çankırı'yı kendi bölgem olmak itibarıyla ele alacağım. Çankırı'nın Kurşunlu ve Çerkeş kazaları on misli nispet için alınmıştır. Bu iki kazadan birisi ormanlık bölgeye düşer, ekim sahası azdır. Diğeri ise taşlık bölgedir. Bu yüzden ekim sahası azdır. Her iki kazada da ekim sahasının azlığı yüzünden tabiatıyla artış vâkı olmuştur. Fakat hiçbir zaman gaydedilen bu artışlar, verginin on misli olmasını icabettirecek bir artış değildir. Çünkü arazinin ne veriminde, ne de diğer şartlarında bir değişiklik olmamıştır. Diğer taraftan bir kazanın ikiye ayrılması dolayısıyla, aynı bölgenin iki sene evvelki Arazi Vergisi arasında da fark görülmüş, birisi bugün altı misli vergiye tâbi tutulurken, öteki 10 misli vergiye tâbi tutulmuştur. Aynı iktisadi şartlar içindeki kazalar arasındaki bu fark, teklifin yanlışlığına bir delildir.

Bu bakımdan, getirilmiş olan tadil teklifi hiç de avantajlı bir teklif değildir.

Ancak, şahsi kanaatim, bugün bu verginin alınması dolayısıyla özel idarelere bâzi varidat temin edileceği düşünülmüştür. Bu itibarla bir zam yapılması zaruri görülmektedir.

Ancak, ben şahsen hiçbir zammın yapılmasına taraftarım. Fakat, bugünün şartlarına göre, komisyonun yapmış olduğu 3 misil zama oy verebilirim. Eğer arkadaşlar, verginin tamamının alınmaması hakkında bir teklif yaparlarsa buna da iltihak ederim.

Bina vergilerine gelince:

Bina vergilerinde, Hükümet teklifine nazaran komisyonunda bir değişiklik yapılmıştır. Hükümet teklifinde, Millî Korunma Kanunu ile Bina Vergisine yapılan zamma müterafık olarak vergiler, aynı nisbette meskenlerde 3 diğer iratlarında 5 misli olarak artırılmıştır.

Muhterem arkadaşlarım; kiralalar; Millî Korunma Kanununa göre artmıştır. Fakat kiranın karşısında bir de binanın tamir ve idame masrafları vardır ki, bunlar da yükselmiştir.

Kabul etmek lâzımdır ki; 1939 a nazaran iratlarda üç misli bir artış olmuştur. Yukarıda da arz ettiğim gibi yapılan vergi artışı karşısında binanın tamir ve idame masraflarını da düşünmek icabeder.

(Bu hususu nazara alan komisyon zammı mes-

kenlerde 2 misli, diğerlerinde 4 misli olarak kabul etmiştir. Bu mühim bir nokta, ölçüdür arkadaşlar.

Millî Korunma Kanununa göre kiralalar 1939 dan 1942 ye, 1942 den 1947 ye ve 1947 den 1953 e kadar üç devreyi ihtiva etmektedir. 1939 - 1947 arasındaki devre bina iratları ve bina kiralaları tahdid edilmiş devredir. 1947 den sonra kiralalar 11.5.1953 tarihine kadar serbest bırakılmıştır. Bu tarihte iratlar serbest kiralara göre tâyin ve tesbit edilmiştir. Binaenaleyh, serbest kiralara göre tesbit edilmiş olan bu iratlara zam yapmaya hakkımız yoktur. Çünkü iratlar 1947 - 1953 arası serbest kiralara göre tâyin edilmiştir. Vergiler bu esas üzerinden alınmıştır. Hükümetin serbest kiralara göre tesbit edilmiş olan iratlar üzerinden alınan vergilere zam yapmaya hakkı yoktur. Hükümeti, bu kanunu ve teklifi destekliyen arkadaşların mülahazası şu olmaktadır. Efendim kiraya verilmiştir ve kira artmıştır. Biz bu mülahazalar üzerinde yürüyemeyiz arkadaşlar. Hakikat olan bir hal vardır ki, serbest kiralara göre iratlandırılmıştır. Bu şekilde dondurulmuş bulunduğu göre, bugün bu derece bir artış bahis mevzuu olamaz. Bu bakımdan bendeniz bir tadil teklifi vermekteyim; tasarının bu kısmının çıkarılmasını teklif etmekteyim. Eğer Yüksek Heyetimiz kabul ederlerse teşekkür ederim.

206 sayılı Kanunla diğer bir hususi vaziyet ihdas edilmiştir. 6188 sayılı Kanunun 13 nci maddesi bina inşaatını teşvik maksadıyla konulmuş bir hükümdür. Bu hükme göre binalara 10 senelik bir muafiyet tanınmıştır. Bu kanun 1963 senesinin Mart ayında meriyetten kalkacaktır. Fakat, 206 sayılı Kanunun 3 nci maddesi 6188 sayılı Kanunun 13 nci maddesindeki 10 senelik muafiyeti kaldırmıştır. Sadece mesken olarak kullanılacak dairelere hasretmiştir. Burada 10 yıllık muafiyetin kaldırılması için mebdde tarihi olarak 1.3.1961 kabul edilmiştir. Şimdi tasavvur ediniz, bir vatandaş 6188 sayılı Kanun hükümleri dairesinde bir bina inşaatına girmiştir. 206 sayılı Kanun çıkmıştır. Şimdi bu şahsa deniyor ki : Eğer sen 1 Mart 1961 tarihine kadar binanı bitirirsen sana 10 senelik muafiyet tanıyoruz, bitiremezsen bu muafiyetten istifade edemiyorsun.

Muafiyet gibi hükümleri vergi kanunları koyarken düşünmek lâzımdır. Billhassa bugünkü mesken politikası bakımından doğru değildir. Mesken yapmayı teşvik etmek durumunda oldu-

ğumuz bir zamanda, bir gece içinde, ben semin muafiyetini tanımiyorum demek doğru olmaz. Kaldı ki, bu kanun 1963 senesinde esasen meriyetten kalkacak bir kanundur. Bina teşvikli bakkından verilmiş olan bir hakkın alınmaması için bu muafiyet hükmünün kaldırılmamasına rica ediyorum. Bu hususta bir öngem var, eğer kabul ederseniz teşekkür ederim.

Diğer bir nokta daha var. Her ne kadar bu tasarı ile alâkalı değilse de, zikretmeden geçemiyeceğim. Bu da Bina vergilerinin Gelir Vergisinden mahsubu meselesidir. (Gelir Vergisi gelecek seleri) Olabilir. Ben bununla alâkalı olmadığını söyledim. Bina Vergisi Kanununa göre ödenen Bina vergileri Gelir Vergisinden mahsubedilir. Gelir Vergisi 1950 senesinde, meriyete girdiği tarihten itibaren bu şekilde devam edip gitmiştir.

Gergi Bina Vergisinin aslında servet yahut İrat Vergisi olarak münakaşası yapılabilir, ama, bizim vergi sistemimiz içinde bir irat vergisi olarak kabul edilmiş ve vatandaş da buna alışmıştır. Daha fazla vergi almak mülahazasıyla bir gün içinde sistemi değiştirmeye hakkımız yoktur. Çünkü; bu Bina vergileri de bir irat hesabı üzerine müsteniden alınmaktadır. Bu da ayrıca düşünülmesi lâzımgelen bir noktadır. Ancak bu kanunun tadilinde bunun yeri olmadığına kaaniim. Şunu hatırlatmak isterim. Gelir Vergisi Kanunu bir revizyona tâbi tutulacaktır. İnşallah bunun revizyonu bunun gibi olmaz, daha iyi olur.

Bendeniz bu husustaki önergelerimi takdim ediyorum. Lütfeder kabul ederseniz müteşekkirci kalırım.

BAŞKAN — Sayın arkadaşlar, bir yeterlik önergesi var. Sayın Maliye Bakanı konuşmak istiyorlar mı?

MALİYE BAKANI KEMAL KURDAŞ — Evet efendim.

BAŞKAN — Buyurun.

MALİYE BAKANI KEMAL KURDAŞ — Muhterem arkadaşlarım, bugün konuşmakta bulunduğumuz Bina ve Arazi Vergisi hakikaten memleket efkârını son 4 aydır geniş ölçüde alâkadar eden bir mevzudur. Bu bakımdan lütfen buyurursanız mâruzatımı bir miktar teferrütiyle arz edeceğim.

Önümüzdeki mevzuun iki kısmı vardır. Birisi Arazi Vergisine taallük ediyor, diğeri Bina Vergisine taallük ediyor. Evvelâ Arazi Vergisi-

ni ele alacağım. Sabahtan beri buraya çıkıp konuşan arkadaşların konuşmalarında bir cihet dikkat nazarımı celbetti. Arazi Vergisinin artırılmasının mesnedini zannediyorum yanlış bir noktadan ele almaktadırlar. Evvelâ bu hususu tavih edeyim.

Muhterem arkadaşlarım, malûmu âliniz bizde Arazi Vergisi tahrirlere istinadetmektedir. Bugünkü tahrirler 1936 yılında başlamıştır. Bir kısım vilâyetlerde 1936 yılında, bir kısım vilâyetlerde 1937 yılında, bir kısmında 1938 yılında. Tahrirlerin yüzde 99 u 1938 yılından beri bitirilmiştir. Bunu rakamlarla arz edeyim. Aşağı - yukarı 50 vilâyette tahrirler 1936 - 1937 yılında başlamış, 12 sinde 1937 yılında bitirilmiştir. Tamamen bitmiş ve kıymetleri konmuştur. 49 vilâyette 1938 yılında bitirilmiştir. Böylece 61 ilimizde tahrirler 1938 yılında bitirilmiş bulunmaktadır. Sadece 4 vilâyette 1939 yılında bitirilmiştir.

Binaenaleyh arkadaşlarım; bugün Arazi Vergisine esas itihaz edilen kıymetler 1936 - 1937 senelerinde yapılan ve o senelerin şartlarına, o senelerin arazi verimlerine, mahsul fiyatlarına ve arazi kıymetlerine göre tesbit edilmiş kıymetlerdir. En geniş bir tutumla bu kıymetlerin 1938 senesindeki kıymetlere aksettigini farz edelim. Bu kıymetler üzerinden malûmlarımız tahrir yapılır, buna itirazlar vâkı olur. Her üniteye son itirazın bitmesi lâzımdır. Bunun için 1936, 1937 ve 1938 senelerinde tahrirler başlamış ve 1941, 1942 senesine kadar uzamıştır. Fakat araziye konan kıymetler 1936, 1937 âzami 1938 senesinde konulmuştur ve buna göre vergi tahakkuk ettirilmiştir. Bu vergide bugüne kadar değişiklik olmamıştır. 1942 senelerinde Arazi Vergisinden alınan miktar 24 milyon civarında idi. Bugün de 24 milyon civarındadır. Tekrar ediyorum bugün de Arazi Vergisi 1936, 1937 1938 kıymetlerine göre alınmakta ve bu seviye donmuş bulunmaktadır. 1938 den bu yana fiyatlar 12 misli artmıştır. Buna mukabil arazi kıymetleri 1938 seviyesine nazaran artmış, vergiler donup kalmıştır. Yalnız umumi fiyat seviyesi değil, mahsul fiyatları da artış göstermiştir. Yaptığımız etütlerde bazıları arz edeyim.

Arpa 1938 de bir itibariyle 1960 da 12.60, buğday 11.23, piring yüz itibariyle 12, susam 19.95 dir. Fasulye 1938 de bir itibariyle 12,25,

bakla 14, çekirdeksiz üzüm 17.46, pamuk 13.58, zeytinyağı 12 dir. Yani muhterem arkadaşlarım, memleketimizde umumi seviyede artışa mütenazır olarak muhtelif fiyatlar 12 veya bunun üstünde bir fiyat artışı göstermiştir. 1938 yılına nazaran arazi veriminde hiçbir artış olmadığını kabul etsek dahi, sırf fiyat hareketlerini takibetmek bakımından Arazi Vergisini 9 - 10 misil ayarlamak muhik olacaktır. Sadece 1938 senesinde Arazi Vergisinin bugünkü şartlara uydurulması bakımından - haddizatında kıymetlerle bu vergi artışının bir alâkası yoktur - yalnız fiyat artışlarının takibi bakımından bunun ayarlanması lâzımdır. İşte bu ayarlama yapılmamıştır, bugüne kadar... (Maliyet artıyor, sesleri) Müsaade buyurunuz, ben sabahtan beri büyük bir tebensümle ve sabırla dinliyorum.

Şimdi sözümlü hulâsa edeyim. Bizim mebdeci hareketimiz burasıdır. Arazi Vergisi, 1936 - 1937 - 1938 senesinde konulan kıymetlerle; verim, mahsul ve fiyatlar artmış olmasına rağmen; Arazi Vergisi donup kalmıştır. Halbuki fiyatlar 12 misli artmıştır, bâzı mahsullerde ise 19 mislini bulmuştur. Buna rağmen Arazi Vergisinde bir kuruş bir artış yapılmamıştır. Bu şartlar altında bugün Türkiye'deki Arazi Vergisi miktarı gülünç denilecek mertebededir. Rakamlarla misaller arz edeceğim : Adana yurdumuzun güzel ve münbit bir bölgesidir. Adana'daki Arazi vergilerine bakın :

Bahçe kasabasında dönüm başına 1 kuruştur.			
Ceyhan'da	»	»	4
Fekede	»	»	3
Karataş'ta	»	»	8

Adana'da ortalama Arazi Vergisi dönüm başına 14 kuruştur. 20 seneden beri 14 kuruşta donmuştur.

Konya'da merkez kazada 0,40 kuruştur dönüm başına.

Aksaray'da dönüm başına 2 kuruştur.			
Cihanbeyli'de	»	»	2
Kulu'da	»	»	6

ve bu seviyelerde donup kalmıştır.

Size memleketin diğer yerlerinden misaller vereyim :

Edirne'de dönüm başına 7 kuruştur.			
Enez'de	»	»	3
Meriç'te	»	»	0,48

Memleketin muhtelif yerlerinden misaller getiriyorum. Bunları size getirmiyorum. Bu vergi üzerinde yaptığımız zamları menfur bir propaganda olarak, vatan sathında kötü emellerine âlet etmek isteyenlere karşı okuyorum. Bu çatı altında ve memlekette hiçbir gizli şeyin olmadığını anlatmak için okuyorum.

Sivas'ta dönüm başına 2 kuruştur. Geverek'te 8 kuruş, Kangal'da 8, Yıldızeli'nde 7 kuruştur.

Şimdi muhterem arkadaşlarım, Arazi Vergisi bu seviyededir. Bu seviyede donup kalmıştır. Bu donup kalma neticesinde vilâyetlerimize ve vatandaşlarımıza yapmak istediğimiz hizmetlerin çok büyük noksanlıklarla tekevün etmesine sebebiyet vermiş bulunmaktadır.

Şu realite muhterem arkadaşlarım; vilâyetlerin hizmetlerini hemen hemen iptal etme mertebesine getirmiştir. Bazan öyle haller olmuştur ki, tahsildar köye gidip, bütün köyden beş lira vergiyi tahsil etmemek için, evinde oturmuş ve kendi cebinden çıkarıp Arazi Vergisi ödemiştir. Ben Maliye Müfettişi olarak bu halleri bilirim arkadaşlar. Bu şartlar altında Arazi Vergisini artırmak, memleket realitelerine uydurmak bir zaruret idi.

Ben maalesef vergilerin konması sırasında burada değildim, yetişemedim; bu vergilerdirme üzerinde fikirlerimi açıklamak isterdim. Bâzı arkadaşlar, şövalyelğe benzettiler. Bunun prensiplerine inandığımı tereddütsüz olarak ifade etmek isterim. Bu prensiplerde memleket realitelerine uygun büyük bir zaruret vardır. Bunu Maliye Bakanı olarak samimiyetle benimsemekteyim. Bu realite arkadaşlarım, son 20 yıl içinde bizim malî hayatımızda sıkıntılara sebebiyet vermiştir. Hemen hemen her Hükümeti bir hareket yapmaya âdeta zorlamıştır. Daha 1946 yılında bir arkadaşımız Arazi vergilerini iki misli zam yapmak zarureti duymuş, fakat muvaffak olamamış. 1955 de 9 misli zam yapılmasını derpiş eden bir teklif Meclise sunulmuş, komisyonlara gitmiş fakat geri alınmıştır. Demek oluyor ki, o zamanki iktidarlar ve hükümetler de bu zaruret ve realiteden kaçamamışlardır. Demokrat Parti iktidarı zamanında 3 defa vergileri artırma teşebbüsü yapılmışsa da yapılan reaksiyon karşısında geri bırakılmıştır. Binaen-

aleyh Arazi Vergisinin artırılması zarureti bir realitedir.

Şimdi muhterem arkadaşlarım, İnkılâptan sonra büyük bir mevzu Millî İnkılâp Hükümetinin önüne çıkmıştır. İlkokul seferberliği. İlkokul seferberliği istikbâlde Türk milletini, köylerimizi nura kavuşturacaktır. Son 10 yıl içinde verimini kaybetmiş olan vergilerimiz yüzünden, hattâ tahsil masrafını karşıyamaması dolayısıyla vilâyetlere yardım etmek imkânı olmamıştır. Arazi Vergisi 21 milyon liradır, böyle bir şey olamaz arkadaşlar.

Yüksek Heyetinize şu hususu da arz edeyim ki, Türkiye zirai bir ekonomidir. Türkiye iktisadiyatının % 70 i ziraate müstenittir. Geri kalmış bir memleket olarak ancak vergi sistemiyle, Devlet kanalıyla yeni yatırımlara sevk etmek gerçekleşebilir. Belçika ve Danimarka'da ancak %10 - 15 i zirai sektöre müstenittir. % 70 i ziraata istinadeden bir memleket bu sektörden bir miktar fedakârlık beklemek zorundadır. Başka türlü, onun mektebini, yolunu, suyunu yapamayız. Bu realiteyi arkadaşlarım, katiyen çekinmeden arz ediyorum. Bundan elde edilecek paraları yine kendilerine iade ederek bu işleri yapacağız. Başka türlü yapmaya imkân yoktur. İnkılâptan sonra, bütün mevzular İnkılâp Hükümetinin karşısına çıkmış bulunmaktadır. Köylerde ilkokul yapmak istiyoruz, elimizde menabîî yok. Benden evvel Maliye Bakanı arkadaşım bu vergi mevzuunu ele almış ve artırmayı teklif etmiştir. Ben kendisine iştirak ediyorum. Haklı idi, zaruretler onu zorlamıştır ve yapılması da lâzımdı. Kendisi 15 misli kadar artıran bir tasarı sunmuş. (Kaç misli, kaç misli, sesleri) Vilâyetlere göre beş, on, on beş misli teklif etmiş. (Ekrem Alican mı, Ekrem Alican mı? Bâzi sesler)

Muhterem arkadaşlarım; memlekette bu bir realitedir. Benden evvel memleket hizmetine büyük bir iyi niyetle girmiş bir arkadaşımız böyle müşahade etmiş ve bu verginin vilâyetlere göre 5, 10, 15 misli artırılmasına dair bir tasarı sunmuştur. Bu tasarı diğer vekâletlerce de gözden geçirilmiş ve nihayet Millî Birlik Komitesi 206 sayılı Kanunu çıkarmıştır. Bu bir zarurettir. Bunu, kendisine benim de iştirak ettiğimi bildirmek için arz ediyorum. Belki 15 misli artırılması biraz ifrattır. Fakat 1938 den bu yana olan fiyat artışları 10 misli civarında bir

Arazi Vergisini ayarlamasını zaruri kılmakta idi. 206 sayılı Kanun bu zaruretin icabı idi. Ben kendilerine iştirak ediyorum.

Bir arkadaşımız Arazi Vergisine konan zammın bütçeye varidat temin etmek gayesiyle yapıldığını iddia etti. Arazi Vergisine yapılan zam umumi bütçeye vâridat temin etmek için yapılmamıştır. Arazi Vergisinden alınacak miktarın % 30 u vilâyetlere, % 70 i bütçeye bırakılmıştır. Fakat bütçenin heyeti umumiyesinin % 3 ü köylerde ilkokul yapmak için tahsisat konmuştur. Arazi ve Bina Vergisi artırılmış olmakla beraber ilkokullar için tahsisat koyma mecburiyeti konmuştur. Ben bu hareketi şükranla karşılıyorum. Bu sayededir ki, bu yılki bütçeden ilkokul yaptırmak için 240 milyon lira tahsisat ayrılabilmiş bulunmaktadır. Bu 240 milyon lira son 10 yılda ayrılan paranın yekûnundan fazladır. Evet, memlekette bir fedakârlık istenmiştir. Buna mukabil istikbâl için yegane ümidimizi teşkil eden bir sahada, ilkokul yaptırmada, çok geniş bir hareket yapmak imkânı bulunabilecektir. Bu program bu şekilde tahakkuk ettirildiği takdirde, 10 yıl içinde her köy ilkokula kavuşacaktır, nura kavuşacaktır. Bu bakımdan bu hareketi şükranla karşılamak mecburiyetindeyiz.

Burada ufak bir istidrad yapmama müsaade-nizi rica edeceğim. Bir arkadaşımız, bu hareketin ki, ben buna ihtimal vermiyorum, Millî İnkılâbımızın vatan sathında yeter derecede anlaşılmasında gölgeler tevlidedebileceğini ima buyurdular. Muhterem arkadaşlar, Türk milletinin aklıselimi, 10 bin yıllık tarihi ile sabittir. Türk tarihinde ve insanlık tarihinde bu kadar temiz ve samimi bir ihtilâl yapılmamıştır. Bunu bu millet anlayacaktır. Elbette ki bu ihtilâl gafil ve menfaatperestlerin menfaatlerine sed çekmiştir. Onlar sağdan soldan söyleneceklerdir. Fakat Türk milletinin aklı selimi bunu reddedecektir. Bu hareketin niçin yapıldığını kendilerine anlattığımızda daha büyük bir sevinçle takdir edeceklerdir. Bu hareket falan yerde Şeker Şirketine lüks daire inşa etmek için yapılmamaktadır. Bu hareket, köylüye mektep, yol, su ve saire getirmek için yapılmaktadır. Onlardan aldığımızı yine onlara teslim etmek için yapılmaktadır. Bu seneki bütçede bunun tesirleri bütün hututu ile meydana çıkacaktır. Millî İnkılâp Hü-

kümetinin iktisadi sahada memlekete getirdikleri esaslar ayrıca sonunda belli olacaktır. Yüksek Heyetinize şunu arz edeyim ki, son on yıllık tarihimizde - daha da geriye gidilebilir - ilk defa dış tediyelerimizi yapabilecek durumdayız. 34 milyon dolar biriktirdik son 4 ay zarfında. İlk defa Merkez Bankasından bir kuruş dahi almadan maaşlarımızı ödeyebiliyoruz. Fiyat istikrarı devam ediyor. Bütçe görüşülürken bazı arkadaşlar çıkıp bu bütçe bir milyar açıktır diye bağırıyorlardı. Bu bütçe açık değildir. Mâkul bir fazlası vardır. Şimdi soruyorum, doğru mu yapmışız? Arzu edildiği gibi 7 milyarlık bir bütçe getirseydik Türk ekonomisini boğmuş olacaktık. Ekonomik hayatımıza daha başka tedbirlerle daha fazla bir küşayış vereceğiz. Bütün bunlarla şunu arz etmek istiyorum : Türk milleti akli selimiyle sizi ve hükümetlerinizi elbette takdir etmektedir. Endişe buyurmayınız. Siz bana şunu sorabilirsiniz. Arazi vergisinde bir azaltma niçin getirdiniz?

Şimdi muhterem arkadaşlarım, vergilerde hükümet olarak ve hükümetiniz olarak en ufak bir adaletsizliğe müsaade etmemek kararındayız. Bugün şu vergiden bazı arkadaşların zannettiği gibi bir müşkülât çıkmıyacaktır. Vergilerde rasladığımız müşkülât, vergi sistemimizin bu memleket şartlarına uygun bir karakterde olmamasındandır. Bunda en ufak bir müşkülât olmayacaktır. İnandığımız prensiplerden dönen insanlar değiliz. Bu memleket en mükemmel bir vergi sistemine lâyıktır. Bu, icabettikçe yapılacaktır. Benden teminat isteyen arkadaşlar müsterih olabilirler. 1954 yılında söylediğim bir sözü tekrar edeceğim. Türkiye'nin vergi sistemine modern bir hüviyet kazandırmak lâzımdır. Ve bu sistemde bütün çalışmalarımızı hızla devam ettirmek için mümkün olan tetkikler yapılacaktır. Bu şekilde her türlü teferruatlı tasarımı hazırlamış olduk.

Şimdi, arazi vergisinde niçin bir azaltma yoluna gittik? Arkadaşlar, bidayette Bütçe Komisyonunda ve bütçe müzakerelerinde bazı arkadaşlar 10 misli artışın bazı vilâyet ve kazalar için ağır olabileceğini ifade ettiler. Buna ait rakamlar verdiler. Ben burada prensip itibarıyla bir adaletsizlik olmadığına kaaniim. 1938 den bu yana umumi fiyat seviyesinde 12 misil bir artış olabilir. Mahsul 12 - 14 misil artmış olabilir.

Fakat, bazı kazalarda arazinin tuzlanması ve sair dolayısıyla verim düşmüş olabilir. Sadece bu ihtimali düşünerek Yüksek Heyetiniz huzurlarına arazi vergilerinde bir azaltma yapan bu kanun tasarısı getirilmiştir. Burada geniş davranmak için, 1938 den bu yana arazi kıymetleri 15 misli artmış olan kasabalarda verginin 6 misil olarak uygulanması, diğer hallerde 8 misil, 20 misli ve daha yukarı artmış olanlarda ise 10 misil uygulama derpiş edilmiştir. Bu ayarlamada her arkadaş kendi vilâyetinin, kendi kazasının hususiyetini bilerek bazı hatalar bulmaktadır. Hakikaten olabilir. Fakat umumi olarak bu 10 misli artış mâkuldür. Şimdi arkadaşlarımız diyorlar ki, falan kazada 6 misli, filân kazada 10 misli. Ve bu kazalardaki arazi verimini mukayese ediyorlar. Bu misiller 38 deki kıymetlere göre konmuştur. Meselâ zengin bir kazaya 38 de konan kıymet 7 kuruşsa şimdi 8 misil artırdıysa 56 kuruş vergi tahakkuk etmiş oluyor. Fakir bir kazada 38 deki kıymet 2 kuruşsa ve şimdi 10 misil artmışsa 20 kuruş vergi tahakkuk etmiş oluyor. Demekki bunlar aynı vergi demek değildir. Bu misiller tesbit edilirken geniş tetkik ve temaslar neticesinde tesbit edilmiştir. Meselâ İstanbul'daki komisyon gemiş bir kütüle ile temas ederek bu teklifi yapmıştır.

Arazi Vergisi hakikaten müşkülât arz eden bir vergidir. Şimdi Yüksek Heyetimize şu hususu tavsiye edeyim. Bina ve Arazi vergilerinde, Hükümetimizin 1961 bütçe tahminlerine nazaran, 82 milyon lira bir azalma derpiş edilmiştir. Bu diğer vergilerdeki artışlar ve yapacağımız tasarruflarla karşılanabilecek bir miktar olarak görünüyordu. Komisyonun getirdiği teklifte 258 milyon liraya yakın bir yük tahmil edilmektedir. Bu hakikaten ağırdır. Memlekete yapmak istediğimiz hizmetler bakımından şayanı arzu değildir. Bu bakımdan, bütün hassasiyetimiz de buradan gelmektedir. Biz bu vergi ile ilkokul seferberliğini tahakkuk ettirecek ve 10 yıl içinde bu gaye elde edilecektir.

Şimdi, Arazi Vergisinde arkadaşlarımız bir eihette nazarı dikkatimi çektiler. Bazı noksanlar, haksızlık olabileceğini söylediler. Böyle bir şey olabilir. Arsalar üzerinde bilhassa Nuri Kınık arkadaşımız durdu. Bizde arsalar arazinin yarısı üzerinden vergilendirilmektedir. Arazide yüzde 10, arsada ise binde 5 tir. Bunu iyi bir şekilde halletmek lâzımdır. Bu şekilde vâridatta olan azalma kısmen telâfi edilebilir. Böyle bir imkân yani arsaların Arazi Vergisinden fazla tesbit edil-

tnesi yapıldıktan sonra, Arazi Vergisini vilâyetlere bırakarak, asgari bir hudut tesbit edip bu işi böylece halledelim. 5 ile 10 misil arasında vilâyetler kendisi tesbit etsinler. Zannederseniz böyle bir solisyon düşünülebilir.

Ben bu durumu arz ettikten sonra, hakikaten arsaların mâkul bir ölçüde vergilendirmekte milli menfaat vardır. Şehirlerde teraktüm eden servetler arsa spekülasyonuna yatırılmaktadır. Bunu 10 misli olarak vergilendirelim. Arazileri vilâyetlere bırakalım, komisyonlar 5 - 10 misli arasında, ihtiyaçlara göre köy, köy tesbit etsinler. Böyle bir baz üzerinden bu vergi meselesini mâkul bir şekilde ve her türlü adaletsizliği ki, tekrar tekrar arz edeyim, prensipleri itibariyle bir adaletsizlik yoktur, ortadan kaldırmış oluruz.

Şimdi muhterem arkadaşlarım, Bina Vergisi hakkındaki düşüncelerimi kısaca arz edeyim : Tasarıda Bina vergilerinde geniş bir azaltma yapılmıştır. Oradaki mebdeci hareketimiz Bina Vergisindeki artışların bina kiralarında kanunen yapılmasına müsaade edilen artışlarla muvazi olmuştur. 206 sayılı Kanun meskenlerde Bina vergilerini 5 misli olarak uyguluyordu. Biz bu beş misli üç misline indirdik. Binaenaleyh, biz teklifimizde taanamen bir muvazene temin ettik.

Gayrisâfi iratlarına göre, 1 . 6 . 1942 tarihinden 28 . 2 . 1947 tarihine kadar olan binalardaki vergi nisbeti 206 sayılı Kanuna göre 4 misli iken iki misline indirdik. 1947 - 1953 arasında takdir edilen gayrisâfi iratlara göre 2 misli olan vergiler 1,5 misline indirilmiştir. Bu 1,5 mislini müsaade ederseniz açıklıyayım. Eğer bir bina sahibi 100 lira ödüyorsa 150 lira ödiyecektir. Bir misli zaten verginin esası olarak vardı. Bu ancak % 50 bir zammı ihtiva etmektedir. 1 . 6 . 1942 den 28 . 2 . 1947 tarihine kadar olan Bina Vergisi iki misli olarak uygulanacaktır. Bugün 100 lira ödüyorsa 200 lira ödiyecektir. Bu emsaller cesameti bakımından bu tasarıda anlaşılmalıya muhtaçtır.

Bina Vergisinde komisyon bir iki değişiklik yapmıştır. Bendeniz maalesef bu değişikliklerde mutabakat imkânını bulamadım. Hükümetin getirdiği tasarıda, yapılan artışlarda muvazene vardır. Komisyon bu artışı, binalara ait üç misli ikiye indirmiştir. Diğer akaarlarda beş misli dört misline indirmiştir. Bu bakımdan hakikaten bu değişikliklere uymanın mümkün olacağını zannetmemekteyim. Komisyon di-

ğer hususlarda aynen Hükümet tasarısı ile mutabakatlerini izhar buyurmuşlardır.

Bir diğer değişiklik muhterem arkadaşlarım; mesken mevzuunda olmuştur. İkametgâh için tahsis edilen binalar bütün bu emsâl tatbikatından istisna edilmiştir. Bendeniz bu kararın da hukuki ve iktisadi bir mesnede istinadettiğine kaani değilim. Bu müşkülâta sebebiyet verecektir. Bir bina mesken olarak kullanılmaktadır, bunun bir kısmında sahibi oturuyor diye buna emsâl tatbik edilmeyecek, takdirde gidilecek. Bu da keyfi takdirlere sebebiyet verecektir. Öteki binada da, mesken olarak kullanılmakta ama, orada sahibi oturmuyor diye üç misil tatbik edilecek. Bence bunun tatbikatta büyük müşkülâtı olacak. Kendi binasında oturan vatandaş kira vermemek durumundadır. Bunun vergi ödemek kabiliyeti fazladır. Ankara'da kendi evinde oturan vatandaş orada oturmakla kira ödemektedir. Bu vatandaş Ankara'dan başka yere gitse buradaki binasını kiraya verecektir. Binaenaleyh, meskenleri istisna tutmanın iktisadi olduğuna kaani değilim.

Yüksek Heyetinizden ricamız şu olacaktır. Bina Vergisinde yaptığımız teklifi tensip buyurunuz. Bina Vergisinde 206 sayılı Kanun sadece tadil edilmemiş birçok yeni muafiyetler getirilmiştir. Tatbikatta alâti sabitede bir kısım komplikasyonlara sebebiyet vermektedir. Önümüzdeki yıldan itibaren bunlar vergi dışında bırakılmıştır.

Bina Vergisinde küçük muafiyetler içine alınmıştır. Yani biz 206 sayılı Kanunun hudutları içinde kalmış değiliz. Bu bakımdan kıymetli vakitlerinizi daha fazla almamak için mâruzaatımı hulâsa edeyim.

Bina Vergisinin teklifimizde olduğu gibi aynen kabulünü rica ediyorum.

Arazi Vergisine gelince : Arsaların da Arazi Vergilerine muvazi ve 10 misli olarak zam yapılması hususunda bir teklifi yaparlarsa iştirak etmek kararındayım.

Arazi Vergilerinde 6, 8 ve 10 mislini kabul etmezseniz 5 misli ile 10 misli arasında zam yapılması hususunda vilâyetlere salâhiyet verelim, vilâyetler kendi bölgelerindeki verime göre, arzu ettikleri gibi takdir etsinler.

Şimdi arkadaşlarım, ben düşündüklerini arz ettim. Buyurun münakaşa edelim.

BAŞKAN — Sayın Başkan, üye arkadaşlarımız sual soracaklar, lütfen.

Ali Rıza Akbiyikoğlu, buyurun sorun efendim.

ALİ RIZA AKBIYIKOĞLU — Efendim, Bakan Bey sözlerinin başında buyurdular ki, 1938 senesinde köylünün istihsal etmiş olduğu mahsulâtın fiyatı son zamanlarda 10 - 15 misli artmıştır, buna rağmen Arazi vergileri dondurulmuştur. Bunu bir eshabı mucabe olarak kullandılar.

Halbuki 1938 senesinde köylünün istihlak etmiş olduğu maddeler 1938 senesindeki fiyatını muhafaza etmekte midir? Kaputbezi, ayakkabı, nal, mih, çivi, öküz, gaz, tuz ve saire...

MALİYE BAKANI KEMAL KURDAŞ (Devamla) — Şimdi muhterem arkadaşlar; umumi fiyat seviyesi 1938 yılına nazaran 12 misli artmıştır. Arazi mahsullerinin fiyatları da 12 veya daha fazla misil artış kaydetmiştir. Şimdi, 100 dönüm arazisi olan ve bundan bin liralık mahsul alan vatandaşımız vergi olarak 10 lira ödemekte idi. Bugün aynı araziden 12 bin liralık mahsul alan vatandaş yine 10 lira vergi ödemektedir. Gerçi istihlak maddeleri ve fiyatları artmıştır. Ama verginin aleyhine diğer imkânları da artmıştır. Geliri de artmıştır. O itibarla vergiyi de ayarlamak zorundayız. Binaenaleyh gelirinin de arttığı gayet açık bir noktadır.

BAŞKAN — Efendim, soru sormak isteyen arkadaşları sıra ile yazdık. Sıra ile söz veredeğiz.

MALİYE BAKANI KEMAL KURDAŞ (Devamla) — Şunu arz edeyim ki, mahsül fiyatlarının 12 misli arttığını farzediyoruz, verimin arttığını niçin söylemiyoruz. Türkiye'de elbetteki verimde de ufak bir artma olmuştur. Elbetteki nüfus arttığı sebebiyle arazi kıymetleri de artmıştır. Son yıllarda verimin hiç de artmadığı mı iddia edilmektedir? Hayır. Gübre tabikati ve saire dolayısıyla verim artmıştır. Diğer taraftan kıymetler de elbetteki verim derecesinde artacaktır. Bu tarihî bir hakikattir. Nüfus artmıştır. Bugün 28 milyona yükselmiştir. Buna göre tabii olarak kıymetler de artmıştır. 1938 yılında 20 milyon gelir vardır. 1938 deki bu 20 milyonun mânası bugünkü 20 milyon değildir. 1938 de 20 milyon lira ile 20 tane Mülkiye Mektebi yapılır. Binaenaleyh, mutlak bir ayarlama yapmak zaruridir.

BAŞKAN — Celâl Sungur, sual soracaklar efendim.

CELÂL SUNGUR — Efendim, Vekil Bey mahsül fiyatlarının arttığını ve bu sebeple Arazi Vergisinin de artması icabettiğini söylediler. Canlı bir misal vereyim: 1938 de 15 kuruş olan buğday şimdi 60 kuruştur. Fakat istihsalin maliyeti de yükselmiştir. 1938 deki 15 kuruşluk malını şimdi 60 kuruşa satan çiftçi aradaki farkı kâr olarak eline alamamaktadır. Maliyeti de o nispette artmıştır.

Köylünün kazancı artmadığı için Millî Birlik Komitesince çıkarılan 123 sayılı Kanunla borçları 10 yıl taksitde bağlanmıştır. Ödeme kabiliyetinde olmadığı için tohumluk borçlarını bile ödemediği için bu borçlar bile tevil edilmiştir. Bu durum karşısında nasıl köylünün geliri artmıştır denilebilir?

MALİYE BAKANI KEMAL KURDAŞ (Devamla) — Tekrar arz edeyim ki, buğday fiyatları 1938 yüz itibarıyla bugün 12.20 dir. Bu istatistiklerle sabittir. Şimdi arkadaşlar iki hususu birbiriyle karıştırmaktadır. 1938 de bir olan fiyat bugün 12 misli artmıştır. Hiç verimin artmadığını farz etseniz, 1938 yılında bir vatandaş bir dönümünden 100 lira aldığı kabul etseniz, bu bir dönüm için beş kuruş vergi ödüyordu. Şimdi bu yüz rakamı kıymet artışı sebebiyle 12 misil artmıştır. Fakat vergi yine beş kuruş olarak sabit kalmıştır. Gelir nihayet bu nisbette artmıştır. Fakat verginin yükü hiç mesabesine gelmiştir. Bu çok basit bir rakamdır ki, 1938 yılında 21 milyon Arazi Vergisi ile, bugün tahsil edilen 21 milyon Arazi Vergisi yükü aynı mıdır? Değildir elbette.

BAŞKAN — Sayın Abdürrahman Altuğ, sual soracaklar efendim.

ABDÜRRAHMAN ALTUĞ — Efendim, Sayın Bakan beyanda bulunurken arazide kıymet itibarıyla hiçbir artış olmadığını kabul etsek bile mahsul fiyatlarındaki artış Arazi Vergisinin 10 misli artırılmasını muhik gösterir, dediler. Bunu ifade ederken mahsül istihsal için sarf ettiği parayı hesabettiler mi acaba? 1938 de bir çapa yevmiyesi 50 kuruş iken bugün 7,5 liradır. Çift sürme parası 2,5 lira iken bugün 30 - 40 liradır. Binaenaleyh istihsal masrafı 15 - 20 misli artmıştır. Bunlar nazarı itibara alınmadan

Arazi Vergisinin 10 misli artırılması nasıl muhtak olabilir?

MALİYE BAKANI KEMAL KURDAŞ (Devamla) — Efendim, bütün sualler aynı noktaya geliyor. Şimdi beyefendiler hesaplayalım, 1938 den bu yana umumi fiyat 12 misil artmıştır. Mahsül fiyatı 12 - 13 - 14 misil artmıştır. Vergiler de dâhil bütün fiyatlar aynı seviyede artmış olsaydı vatandaşın 1938 seviyesinde bir değişiklik olmazdı, vergi yükü bakımından... Halbuki vergi yükü sabit kalmıştır. 1938 yılında da beş kuruş ödüyor, mahsül fiyatı 12 misil artmıştır, bugün de yine 5 kuruş ödüyor. Verginin yükü hiç mesabesinde. 1938 de ödenen bir lira ile bugün ödenen bir lira aynı mıdır?

BAŞKAN — Yavuz Feyzioğlu.

YAVUZ FEYZİOĞLU — Bu parayı vatandaşın ödiyeceğine kaani misiniz? Kaani iseniz, Ziraat Bankasına olan borcunu niçin tevil ettiniz?

MALİYE BAKANI KEMAL KURDAŞ (Devamla) — Muhterem arkadaşlar; bunu inkâr edemezsiniz, Adana'da, Mersin'de, Ceyhan'da dönüm başına Arazi Vergisi 5 kuruştur. Tarsus'ta 7 kuruştur. Bu beş kuruşu 50 kuruş yapmakla veya 40 kuruş yapmakla vatandaşın ödiyemeyeceğini ve bunun bir yük tahmil etmekte olduğunu mu düşünüyorsunuz? Değil. Bunu yapmazsanız kendisinin Hükümetten beklediği mahalli idarelerden beklediği hizmeti yapmaya imkân yoktur.

SUPHİ BATUR — Misil zammına tâbi tutulan arazi kıymetlerinin 1938 de âdilâne tesbit edilmiş olduğuna Sayın Maliye Vekili kaani midir? Değil midir? Kaani değilse misil zammı yapılmıca bu adaletsizlik misillerle artmış olmuştur mu?

MALİYE BAKANI KEMAL KURDAŞ — Bu suale herkesin vereceği cevap başkadır.

SUPHİ BATUR — Bendeniz sualime cevap istiyorum. Ya evet, ya hayır.

MALİYE BAKANI KEMAL KURDAŞ — Cevabımı siz takdir edecek değilsiniz. Ben istersem beş kelime ile, istersem beşyüz kelime ile cevap veririm. Sizin sormak, benim de cevap vermek hakkımdır.

1938 de konan nisbet âdilâne mi idi? Şimdi ben soruyorum siz ispat ediniz. Bu mümkün müdür. Birbirimizi itham etmiyelim Eğer 1938

tarihleri âdilâne değilse itiraz mercileri vardı, bu iddia ile o mercilere baş vurulmuş mudur. Bugün bir komisyonun gayriâdilâne takdir ettiği ispat edilebilir mi? O halde 1938 tahrirlerinin âdilâne bir tahrir olduğunu kabule mecburuz.

SUPHİ BATUR — Sayın Başkan ikinci soruma cevap vermediler.

BAŞKAN — Müsaade buyurunuz daha birçok arkadaşın sual için sözü var.

SUPHİ BATUR — Bakan cevap vermiyor, sonra bizi suallerine muhatap tutuyorlar.

MALİYE BAKANI KEMAL KURDAŞ — Cevap verdim. Siz olsaydınız ne yapardınız?

SUPHİ BATUR — Ben Maliye Vekili olsaydım; kaldırırdım ortadan, bunu. Adalet de tecehli ederdi.

BAŞKAN — Coşkun Kırca.

COŞKUN KIRCA — Muhterem arkadaşlar, Sayın Maliye Vekili gelir yönünden muhterem arkadaşlarımızın bir kısmı da yaşama seviyesi ve maliyet bakımından karşılıklı delil mübadelesi halindedirler. Bu durumu halletmek için başvurulacak kıstas şu olabilir; ben de Sayın Maliye Bakanına sorarım : 1939 dan beri zirai nüfus başına düşen reel zirai gelir ne nisbette artmıştır, bunun cevabını rica edeceğim.

MALİYE BAKANI KEMAL KURDAŞ — Şunu katiyen izah edebilirim ki, meselâ fiyat seviyelerine göre nominal gelir nisbeti ne ise reel gelir de o nisbette artmıştır. Meselâ umumi fiyat seviyeleri aynen takibedilmiş ise nominal gelir aynen muhafaza edilmiş demektir. Şayet verimde bir artış olmuşsa arazi değerinde de aynı miktarda bir hisse alınmış demektir.

Tekrar arz ediyorum. 1938 e nazaran mahsul fiyatlarında umumi fiyat seviyesine nazaran bir artış olmuşsa, millî gelire de aynı miktarda bir artış olmuş demektir.

Arkadaşlar, önümüzdeki sene Hayvanlar Vergisi kalkmış olacaktır. Buna mukabil Arazi Vergisinden alınan paralar köylerimiz için içme suyu ve mektep ihtiyaçları için sarf edilecektir. Hayvanlar Vergisi mevzuu bizim için bir yardım mevzuu değildir. Bunu tekrarlıyorum arkadaşlar, 1938 den bugüne kadar vâkı artışı

vergilendirerek kendisinin yolunu yapcağız, okulunu yapcağız. Müsaade buyurunuz teklimimizi kabul ediniz; biz yine kendilerine yardım edeceğiz. Ziraat Bankasının imkânlarını artıracacağız. Kaldırırsanız hiçbir şey yapamayız. Bütün vatandaşlardan yeni fedakârlıklar istemeye belki de zorla mektep yapmaya mecbur kalırız. Biz memleket menfaatlerini burada görüyoruz. Bu vergi kalkacak olursa ne köyü kalkındırabiliriz. Ne mektep yapabiliriz, ne sağlık teşkiltâi kurabiliriz. Dâva buradadır.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Halil Özmen.

HALİL ÖZMEN — Bendeniz sual değil söz rica ediyorum;

BAŞKAN — Buyurun Ayni Doğan.

AVNİ DOĞAN — Efendim, Sayın Maliye Bakanı 1938 deki 21 milyon verginin sabit bulunduğunu buyurdular. O günden beri köylünün Devlete ödedeği vasıtalı vergilerle bugünkü vasıtalı vergileri mukayese etmek kabilmidir? Yine buyurdular ki, istihsal miktarı artmıştır. Buna nazaran Sayın Maliye Bakanının elinde dönüm başına artış miktarını gösterir ciddi bir rakam var mıdır? Bizim bildiğimiz artış meraların sürülmesinden meydana gelmiş istihsalde dönüm başına bir artış hesabı dahi mevcut değildir.

MALİYE BAKANI KEMAL KURDAŞ — Bendeniz yalnız fiyatlardaki artıştan bahsettim. 1938 e nazaran fiyat artışından bahsettim. Dönüm başına verim dâhil edilmemiştir. Realite şudur : 1938 de beş kuruş olan vergi beş kuruş olarak kalmış, fiyatlar beş altı misli artmıştır. Bu vergiyi beş kuruş seviyede mi bırakacağız, yoksa mâkul bir seviyeye çıkarmak suretiyle köylerimizin mektep ve su ihtiyaçlarını karşılamak memleketimiz için iyi bir şey olmayacak mıdır?

Vasıtalı ve vasıtasız vergiler mevzuuna temas ettiler. Türkiye'de 1960 bütçesinde vasıtasız vergilerden 172 bin kişiden tahsil edilen miktar 35 milyon liradır. Bu miktardan köylü vatandaşlarımıza düşen miktar % 2 den azdır. Vasıtalı vergiler ise, Türkiye ekonomisi bilhassa para ekonomisine köylü sınıfının iştiraki çok azdır. Vasıtalı vergiler şehirlerde yaşayan vatandaşların kazançları neticesinde sağlanan gelirlerdir. Bence bu husustaki münakaşaların burada hiç yeri olmasa gerek. Realite şudur : 1938 senesinde donup kalan bir

vergiyi artan fiyat seviyesine göre ayarlamak lüzumlu mudur, değil midir? Mesele bu.

BAŞKAN — İbrahim Saffet Omay.

İBRAHİM SAFFET OMAV — Efendim, vasıtasız vergiler olan Bina ve Arazi vergileri memleket şartları göz önünde tutularak her halde düşük nisbetlerde de kalsa mahallî idarenin vergisi olarak mahpus tutulmıyacak mıdır, Gelir Vergisi ihdas edildiğine göre?

MALİYE BAKANI KEMAL KURDAŞ — Arkadaşımız haklı; bunlar mahallî vergilerdir. Bu bütçeye de intikal ettirilmiş değildir. Bütçede bu verginin gösterilmiş olması bütçe baliğinin % 3 ünü ilkokul dâvası için ayrılmış olmasından dolayıdır. Bütçeye bu yüzden giren miktar 200 milyon olup; % 3 olarak mahallî idarelere 240 milyon verilmektedir. Halen Millî Eğitim Bakanlığı bütçesine konmuş olan tahsisat mahallî idarelere dağıtılmıştır. Biz bu vergiyi bir hesap amelîyesi olarak alıyoruz, buna mukabil bütçenin % 3 nü onlara veriyoruz. İki ay içerisinde Bina ve Arazi vergilerinden aldığımız miktar iki milyon lira, buna mukabil dağıttığımız miktar ise iki yüz milyon liradır. Millî Eğitim Bakanı arkadaşımıza sorun, valilere sorun, ilkokulların yapımı için iki yüz milyon lira dağıttık. Buna mukabil yukarıda arz ettiğim gibi bütçeye gelen hâsılât iki milyon liradır. Bina ve Arazi vergileri tamamiyle mahallî idarelere bırakılmış, Devlet de varidattan okullar için hisse ayırmaktadır. Bu sene ilkokullar için koyduğumuz tahsisat, geçen on yılın tahsisatının yekûnundan fazladır. Bir miktar Arazi Vergisi artırılmış fakat ilkokul seferberliğini tahakkuk ettirmek için de bütçe ile Devlete büyük yük tahmil edilmiştir.

BAŞKAN — Seyfi Öztürk, buyurun.

SEYFİ ÖZTÜRK — Öğrenmek istediğim husus şu. 1938 senesinde Türk köylüsünün bankaya ne miktar borcu vardı, bugün ne miktar borcu vardır. Bu borçları taksite bağladığımıza göre köylünün ödeme gücünde nazarı itibara alınarak bugün artan vergiler de nazara alınarak bu ödeme gücünü eskiye nazaran nasıl telif edecek-siniz?

MALİYE BAKANI KEMAL KURDAŞ (Devamla) — Biz vergi borçlarını taksitlendirdik. Bu ödeme gücünün nasıl telif edileceğini düşünürsek bu vergiyi tamamen kaldırmak icabeder. Arkadaşlar, Hükümetin noktai nazarı

şudur : Millî İnkılâp Hükümeti memlekette güzel bir bütçe politikası takip etmiş ve bunu da tahakkuk ettirmeye başlamıştır. Özel yatırımlar bugün altı misli artmıştır. Demin arz ettiğim gibi önümüzdeki sene Hayvanlar Vergisini kaldırıyoruz. Buna mukabil gene memleket hayrına olarak artıracağımız Bina ve Arazi vergileriyle köylerimizin içme suyu ve mektep ihtiyaçlarını karşılayacağız. Sizler mekteplerin yapılmasına razı değil misiniz?

BAŞKAN — Buyurun, Zaimoğlu.

GALİP KENAN ZAIMOĞLU — Sayın Bakan diyorlar ki, köylünün, ziraat mahsüllerinden, geliri 1938 e nazaran 10 misli artmıştır, değerlenmiştir. Doğrudur. Vergiyi artırmalarının mucip sebebini buna istinadettiriyorlar. Demek istiyorlar ki, köylü 1938 e nazaran daha varlıklıdır. Doğru mu? Hâlbuki köylü 1938 e nazaran daha perişandır, ödeme gücü azalmıştır. Köylüyü kalkındırma dâvamız bu mudur? İllâ köylüyü 1938 durumuna itmek mecburiyetinde miyiz?

MALİYE BAKANI KEMAL KURDAŞ — Bu mevzu gayet açıktır. Şöyle bir misali ele alalım; farzedelim bir dönümden 100 kilo buğday alıyordu. Kilosu 5 kuruştan, eline 5 lira geçiyordu. O günden bu güne fiyatlar 10 misli arttı, şimdi 50 lira alıyor. Bu, normal değer arttığını gösterir. Vergi ise; o günkü miktar olarak kaldığına göre köylünün ödeme gücü artmıştır. 1938 de 5 kuruş vergi alıyorken bu günde 5 kuruş alıyoruz. Bu 5 kuruş 1938 senesindeki beş kuruş mudur? Adana veyahut Ceyhan kazasında dönüm başına 4 kuruş alınırken Konya vilâyetinde dönüm başına 10 kuruş alınmaktadır. Tabii bunu böyle devam ettiremeyiz.

BAŞKAN — Efendim, yeterlik önergesi gelmiştir, bunu okutmadan arkadaşlarımız Sayın Maliye Bakanından sual sordular. Sorulan suallerin miktarı pek çoktur. Onun için son veriyorum, komisyon söz istiyor mu?

KARMA KOMİSYON ADINA FETHİ ÇELİKBAŞ — Muhterem arkadaşlar, memleketin büyük bir kısmında oturan 9 milyon mükellefin Arazi Vergisini ve onun dışında hayli yekûn tutan ve vatandaşların çoğunu alâkadar eden bir konu üzerinde evvelâ Sayın Maliye Bakanının görüşlerinin ne olduğunu öğrendikten sonra ko-

nuşmak için şu ana kadar huzurunuzdan çıkmadım. Bunda isabet etmiş olduğumuz kanaatini de taşımaktayım. Filhakika esbabı mucibede üzerinde durulmayan bir nokta, Arazi Vergisinde şimdi dinlediğimiz, Sayın Maliye Bakanının ifadesine göre, tasarının gerekçesini teşkil etmektedir. Kısaca bu gerekçe şudur : Arazi kıymetlerinin tahririne 1936 da başlanmış, fakat büyük bir kısmı 1936 - 1937 ve 1938 de bitirilmiştir. Nihayet tahririn sonu 1942 de alınmıştır. 1938 yılından itibaren toprak mahsülleri fiyatlarında vasati olarak 12 misli bir artış olmuştur. Şimdi toprak mahsülleri fiyatı artarken arazi kıymeti üzerinden alınmakta olan verginin donup kalması doğru değildir. Hiç olmazsa 10 misline iblâğ etmek suretiyle bir tadil tasarısı getirmek mecburiyeti hâsıl olmuştur.

Muhterem arkadaşlarım, bundan sonrası için bu çeşit mühim konularda daha derli toplu bir gerekçede lâyhaların umumî efkâr önünde, Muhterem Heyetiniz huzurunda veya komisyonda daha kolay anlaşılır ve maksadı daha kolay aydınlatıcı olurdu sevk edilmiş olmasını temenni edeceğim. Lâyhayı doyurucu sebeplerle sevk etmek yani iyi bir gerekçe ile Meclise getirmek işimizi çok daha kolaylaştırır. Şimdi hâdiselere bakalım; evvelâ Arazi Vergisi; 1936 da kıymet tahririne başlanmış ama ilk defa mükellefler yeni kıymetlere göre vergilerini 1942 yılında ödemeye başlamışlardır. Yani aradan 4 - 6 yıllık bir devre geçmiştir. Bizim üzerinde durduğumuz konu ise mükellefi alâkadar eden bir konudur. Mükellefler; tahrir 1936 da ikmal edilmemiş olduğuna göre 1937, 1938, 1940, 1941 ve değil yani 6 sene sonra 1942 den itibaren yeni tahrire göre vergi ödemeye başlamışlardır. Bu bakımdan, yani 1942 den itibaren yeni esaslara göre vergi ödendiği için bunun mebdeinin 1936 veya 1938 olarak göstermek doğru değildir, bu bir. İkincisi, mahsul fiyatlarının 12 misli yükselmiş olması keyfiyeti, mahsul kıymetlerinin hakikaten bütün noktalarda, söylenilen ölçülerde yükselmiş olduğunu ortalama olarak tesbit etmek bizim için mümkün değildir. Bu sebep şimdi ortaya atıldığından gerekçede bunlar üzerinde durulsaydı, biz de tahkikına imkân bulurduk. Madalyanın bir de ters tarafı var. Çiftçinin mahsullerini elde etmek için harcadığı istihsal masraflarının seyrini de takibetmek lâzımdır. Anayasa müzakerelerinde

çiftçinin topraklandırılmasıyla alâkalı hükümleri görüşülürken Türkiye'de ne kadar çok çiftçinin az toprak sahibi olduğuna dair ileri sürülen gerçekler de hesaba katılmak lâzımdır. Ailesinin nafakasına yetecek mahsulü dahi vermiyecek kadar araziye sahibolanlar çoktur. Bir başka faktörü de ilâve etmek yerinde olur. İstihsal masrafları artmış, müstahsılın geçim masrafı artmış ve nüfusu da çoğalmış olduğu için çiftçinin vaziyeti zamma mütehammil değildir. 1936 ilâ 1950 de de otuz dönüm üzerine çahşan üç kişilik bir aile, beş kişi olmuştur. Bizim memleketimizde büyük şehirlerde olduğu gibi köylerde geçim endeksi yapılmadığı için çiftçilerimizin bu husustaki gerçek durumunu bir anda rakamlarla göz önüne getirmek mümkün olmamaktadır. Bu husus mümkün olsaydı o zaman Sayın Maliye Bakanının vermiş olduğu misallere göre mahsul fiyatlarının ortalama artış nispetine bakarak, Arazi Vergisinin de misaliyle artırılması tezinin muhik bir sebebe dayanıp dayanmadığının tesbiti mümkün görülebilirdi; halbuki bugün bunun mantıkan ve ilmen tesbitine imkân yoktur. Bu imkâna ne Maliye Bakanı sahiptir, ne de biz. Çünkü böyle bir imkân elimizde yoktur. Bunun için her şeyden evvel karînelere bakmak lâzımdır. Karîneler, 9 milyon çiftçiyi ilgilendiren bu vergi kanunu esas olan ziraatin acaba millî gelirimizdeki payı, nüfus başına nedir? Arkadaşlar, millî gelirimizi sektörler itibariyle nüfus başına taksim ettiğimiz zaman ziraatte yıllık gelir 980 liradır. Buna mukabil hususi sektörde yıllık gelir 2 285 liradır. Ayrıca Arazi Vergisi mükelleflerinde asgari geçim indirimi yapılmamaktadır. Vergi hakikaten düşüktür. Ama asgari bir geçim indirimine tâbi olmadan bu vergiler ödenmektedir. Ne olursa olsun vergi ödemek mecburiyetinde olan diğer sektörlerde asgari geçim indirimi göz önünde tutulmaktadır.

Ziraat erbabi ne olursa olsun bu vergiyi ödemeye mecburdur. Diğer sektörlerde böyle bir keyfiyet mevzuubahis değildir. Mahsul fiyatlarının yükselmiş olması sebebiyle Arazi Vergisinin döndürülmesi lüzumu ortaya atılıyor. Halbuki bu vergide mükellef için bir asgari geçim indirimi olmadığını hesaba katmak lâzımgelir. Şu halde biz komisyon olarak ne maksatla ve niçin vergiyi Hükümet teklifinde olduğu gibi

kademeli olarak değil de üç misli indirerek kabul ettik. Bunu arz edeyim. Komisyonunda daha önce verginin kademelendirilmesi mevzuunu arkadaşlarımız ortaya atmışlardır. Fakat komisyonumuzun değerli Raportörünün yaptığı tetkiklere nazaran il ve ilçelere göre vergilendirilmedi altı misli, 8 misli, 10 misli olarak hazırlanıp önümüze gelen cetvele baktığımızda bidalette mevcudolan adaletsizlikler büyüterek ortaya çıkmaktadır. Meselâ Kürşünlü'da arazi kıymeti yüksektir. Tire'de ise o nispette değildir. Hulâsa Arazi Vergisini kademelendirmek suretiyle artırmanın bidalette mevcudolan adaletsizlikleri daha da büyüteceği mülâhazasıyla komisyonumuz vergiyi üç misline iblâğ etmekte karar kıldı. Sayın Maliye Bakanımız sanki bu vergi indirilecek olursa okul yapmıyacağız diye bahsettiler. Mali takatsizlik içinde olan büyük çiftçi kütesinin ödiyeceği bu verginin okul yapıp yapmamakla bir ilgisi yoktur. Vergi muayyen bir maksada muhassas değildir. Okul yapıp yapmamak mevzuu Devletin umumî politikası içinde yer almaktadır. Ve Devletin umumî politikası ve giderleri içinde bu tesbit edilmektedir. Bir maksada vergi tahsisî mevzuubahsolmadığına göre vergiyi muayyen nispette indirmek suretiyle okul inşaatı programından muayyen miktarda binadan sarfınazar edilmiş olacaktır diye bir şey düşünmek doğru değildir. Bir başka konu görüşülürken Sayın Bakan bize muhammen varidat bütçesinin memnuniyet verici bir gelişme kaydettiğini, ayrıca tahsilât bonolarının ümidin üstünde bir netice verdiğini de biraz evvel burada ifade ettiler. Diğer taraftan bu seneki Bütçe Kanununda çok isabetli olarak yer almış bir madde vardır. Bu maddeye göre 4 ayda bir memleketin muhammen varidatının seyrine göre hizmetlere tahsis edilen giderlerin kontrolü Hükümetçe Umumi Heyete izah edilecek, yani bütçe «Reajuste» edilecek denklîğini muhafaza ve idamesi tahtı emniyette tutulacak. Bütün bu işler gösterir ki, ağırlığında ittifak hâsıl olan zamanın mümkün olduğu nispette tahfifi kabildir ve bu bızce kaçınılmaz bir zarurettir.

Bu itibarla nereden bakarsak bakalım; okul gibi hepinizin dört elle sarıldığı hayırlı bir mevzuda bir eksiltme yapmak mevzuubahsolmamalıdır.

Muhterem arkadaşlarım; bilhassa biz gezileri-

mizde memleketin çiftçisinin yaşama şartları bakımından durumunu görmüş arkadaşlarımız sifatiyle sadece rakamlara bakarak değil; bunun ötesinde gıplak gerçekleri de dikkate almalıyız. Biz köylümüzün yaşayışını da Anayasaya sokmakla hepimizin benimsediği sosyal adalete uyar bir halde görememiştir. Memleketimizde, çiftçilerimizden, umumiyetle sanıldığı gibi, vergi almıyor değil; vasıtalı vergilerimizin büyük kısmını köylülerimiz ödemektedir. Bugün köylümüz de cebinden vergi olarak ç kan paranın, nereye gittiğini biliyor, bunu soruyor, araştırıyor. Arazi Vergisi gibi doğrudan doğruya şahıslardan alınan her verginin bidayetteki adaletsizliğini gidermek için komisyon ancak bunu üç misline indirebilmiştir. (Bu da çok sesleri). Adaletsizliği bertaraf etmek için. Muhterem Heyetinizden rica edeceğim. Çünkü özel idareler dahi takviyeye muhtaçtırlar. Bu da çok diyen arkadaşlara beyan etmek isterim ki; özel idarelerimizin de son çıkan vergi kanunlarına göre yapmış oldukları bütçelerinde indirim yapmıyalım.. Gönümüz buna razı olmadığı için bunu üç misli üzerinden tutalım diye komisyonda karar vermiş bulunuyoruz. Hükümetin on misline iblâğ edilen bidayetteki zamları tenzil etmek suretiyle Yüksek Meclise getirmiş olmasından dolayı bilhassa tebrik ve takdir etmek isteriz. Filhakika yıllardan beri memlekette köylünün kalktığı hakkındaki edebiyatın aslında bir dayanağı olmadığı, Millî Birlik Komitesinin çıkardığı ve demin bir arkadaşımız tarafından bahsedilen iki kanunla sabit olmuştur. Çiftçinin Ziraat Bankasına olan borçları 10 yıl müddetle taksite bağlanmıştır. Bundan başka, yemelik ve tohumluk borçlarının da beş senelik teciline ait tasarı komisyonumuzdadır. Bu kanun ve lâyiha çiftçinin sıkıntıda olduğunu kabul eden vesikalardır. İşte bu sebeple komisyon adaletsizliği büyükten kademelendirme usulünü kabul edememiş, özel idarelerin de malî zaafalarını hesaba katarak, mevzuu adalet gerçeği içinde halletmek düşüncesiyle arazi vergisini 3 misil olarak taksite karar vermiştir. Arazi vergisi hakkında görüşümüz budur. Muhterem heyetinizden komisyonun teklifini olduğu gibi kabul etmesini bilhassa rica ederiz.

Arsalara gelince : Halen memleketimizde iratlı olan arsalardan binde on, iratsızlardan binde beş vergi alınmaktadır. Arkadaşlar, bu mevzu

üzerinde komisyonumuz uzun müddet durdu, ve münakaşa etti. Biz küçük kasabalarda oturan dar gelirli vatandaşları göz önünde bulundurarak ve bunların zanaat ekonomisine dayanan küçük sanat erbabı, esnaf, küçük tüccar ve saire gibi geniş bir kütlenin yeni ve ağır bir külfet altına girmesinin uygun olmayacağını düşünerek hareket ettik ve dedik ki, arsa kıymetleri süratle yükselmiş olan vilâyetlerimiz merkezinde il olsun, ilçe olsun süratli bir tahrir yapmak suretiyle yeni kıymetlere göre arsa vergilerini yükseltmek imkânı vardır. Nihayet bu 5 ayda biter.

Yani komisyonumuzda hâkim olan zihniyet şu olmuştur. Memleketimizde vergi yükünü mükelleflere malî takatleri nispetinde ödetelin. Esasen vasıtalı vergilerle vatandaş yeter derecede yük altında tutmaktayız. Vasıtalı olmayan vergiler de indî kıstaslara tâbi tutulursa mükellef bu yükü taşıyamaz. Mühim merkezlerde arsa fiyatlarının yükseldiği malûmdur. Yani bir tahrir neticesi hem mükellefler psikolojik olarak hazırlanmış, hem de gerçek kıymetlerine göre arsalar vergilendirilerek, âdil bir sistem içinde tahakkukat ve tahsilât yapılır.

Bina Vergisine gelince : Binalarda yapılan kanuni zamlarla orantılı olarak bina vergileri de artırılın, tadilimizin (a) fıkrasında 1942 tarihinden önce yapılan binalar eski binalar olduğu için sık sık tamire muhtaçtır. Yani binalara nazaran daha fazla masrafı muciptir. Bunlar da yeni bir zamma gidilmemesi bakımından masrafları artmış olduğu ve eski bina bulunduğu ve tahririnin da o nispette sık sık yapacağı nazarı itibara alınmıştır. Bina sahiplerinin kendi oldukları meskenlerde zam yapılmasına gelince; biz bunu sosyal politika, içtimai iktisat prensibine uygun bulmadık. Sosyal politika gelir vergisinde müterakkiliği kabul eder ve şart koşar ve bu sosyal adalet icabıdır. Sosyal adaleti yalnız gelir vergisinde değil, her yönde göz önünde tutmak sosyal politika prensibidir. Kendi evinde oturan bina sahipleri esasen bir bina vergisi ödemektedirler. Buna zam yapılmasının sosyal adaletle bağdaşır tarafı yoktur. Vatandaş mesken sahibi yapmak, onu kendi oturduğu binaya sahip kılabilmek için kanunlarımıza teşvik edici hükümler koyarken, gözettiğimiz bir hedef vardır. O hedefi, Bina Vergisi artırılırken de kaybetmemek lâzımdır. Zamlarda bunun düşü-

nülmesi lâzımdır. Şayet bir vatandaşın birden fazla binası varsa ondan alalım diyoruz. Her halde Adnan Başer arkadaşımız unutmış olacaklar. Biz diyoruz ki, şayet vatandaşın birden fazla evi varsa onlardan zammı alalım. Biz bunu söylediğimiz zaman bunların hesapları belli değil, tesbiti imkânsız dediler. Arkadaşlar, verilen Gelir Vergisi beyannamelelerinde görülmektedir, orada yazılıyor, üç tane evi, 7 tane evi var, diyorlar. Bunu tesbit etmek her zaman mümkün. Fakat komisyondaki Vekâlet Sözcüsü bunun gayrimümkün olduğunu söyledi. Bu işi mahallî idarelere terk ettiğimiz zaman, Fatih Fatih'tekilerini, Kadıköy, Kadıköy'dekilerini derhal tesbit edebilirler. Bu sebeple vatandaşların kendi oturdukları evlerinin zamma tâbi tutulmasını biz sosyal adalet prensipleriyle bağdaşır göremiyoruz.

ALP KURAN — Nasıl bağdaşamaz?

FETHİ ÇELİKBAŞ — Bu itibarla, nasıl bağdaşamaz diyen arkadaşına cevap vereyim. O halde vatandaşları, mesken sahibi kılmak için, niçin hâsusi kanunlar çıkarıp teşvik ediyoruz? Arkadaşlar, hakikatları görmek lâzımdır. Bir vatandaşı kendi oturacağı bir meskene kavuşması için bir taraftan teşvik eder, kanuni tedbirler alırsınız; bir taraftan da mesken sahibi olunca vergisini artırmaya kalkarsınız. Biz sosyal adaletin savunmasını bunun için mi yaptık? Komisyonda rica ettim; birden fazla evi olan vatandaşlarımız varsa; bunlardan zammı alalım, bunu temin yoluna gidelim dedim. Böylelerinin bulunması da mümkündür. Buhran Vergisi dolayısıyla vergi ödeme zamanında bunlar tesbit edilebilir. Ama şunu ifade etmek mecburiyetindeyim ki komisyonumuzda kanun lâyihasının müzakeresi esnasında hem Muhterem Meclisi tamamlayıcı bilgiye kavuşturmak, hem de efkârı umumiyeimizin bizden beklediği âdil bir tadili yapabilmek mevzuunda gerekli bilgilerin bize verilmesini rica ettik. Fakat alamadık arkadaşlar; bu mevzuda gerekli bilgiler bize verilememiştir. Şimdi Adnan Başer arkadaşımızı dinledikten sonra ben şahsan üzüldüm. Komisyonda, şu mevzuda bize bilgi verir misiniz, dendiğinde veremediler. Biz vergiyi mücerret olarak indirelim, demiyoruz. Âmme hizmetlerinin yürütülmesi için vatandaşın vergi ödemesi zaruridir. Komisyonumuzun noktai na-

zarı şudur ki, verginin her noktada âdil olması şarttır. Bu bakımdan mütaaddit ev sahibi olan vatandaşlardan elbette oturduğu evden gayrısında zamlı vergi alınacaktır. Oturduğu evin dışında kalan diğer meskenlerden zamlı vergi alınmamasını söyleyen olmamıştır.

Benim mâruzatım burada bitmektedir. Maliye Bakanından rica edeceğim. Hakikaten muayyen konularda iktisadi gelişmemize intibak eder, iktisadi gelişmemizi teşvik eder hükümler getirmelidirler. Bu açıdan memnuniyetle söyleyebiliriz ki, bu lâyhada memleketin sınıai gelişmesinde bugüne kadar hissolan bir fren vazifesi gören Alâtı Sabite Vergisi 1962 Martından itibaren ilga edilmektedir. Bu çok yerindedir.

Böyle iktisadi görüşlere yer veren Sayın Maliye Vekilinin sosyal adalet mevzuunda asgari bizim kadar ileri bir düşünceye sahibolduğuna kanaat getirerek komisyon tadiline katılmasını rica edeceğiz.

Dört ayda bir bütçe masraflarının kontrol edilmesi suretiyle istikbale ait tedbirlerin alınabileceği de unutulmamalıdır. Ayrıca muhammen varidatın memnuniyeti mucip bir seyir takibettiğini kendileri ifade ettiler. Bunu da gözden uzak tutmamalıdır. Bütün bu sebeplerle kendilerinden rica ediyorum, bizim tadil teklifimize katılsınlar. Bu vergilerin külliye kaldırılmasını isteyen arkadaşlardan rica ediyorum. Verilebilir bir ölçü içerisinde mükellefi bir yük altında tutmadan yapılan tadile, onlar da katılsınlar. Arkadaşlar biz bu vergiyi tamamen özel idarelere mal etmek için bir adım daha atmış bulunuyoruz. Bu vergiyi Devlet varidatı arasından çıkarmak suretiyle özel idareye aktarıyoruz.

BAŞKAN — Hüseyin Otan.

HÜSEYİN OTAN — Muhterem arkadaşlarım, vakıa mevzu aydınlanmıştır. Sayın Maliye Vekilinin kürsüden ifade ettikleri ve bilhassa kendileri Hükümet namına huzurunuzda getirmiş oldukları lâyihamın esbabı mucibesi olarak, mesnedi olarak arazi fiyatlarının artışı olması gösteriliyor. Ben de bâzı noktalara temas etmek üzere huzurunuzda çıkmış bulunuyorum.

İnkılâp Hükümetinin bilhassa Millî Birlik Komitesinin daha evvel 206 numaralı Kanunu yapmış olmasına binaen, ve sizlerin bütçe müzakereleri sırasında öne sürmüş olduğunuz ten-

kidleri nazarı itibara alarak demokratik bir anlayışla bir yanlıştan dönmenin bir fazilet olduğunu fiilen ispat etmiş olmakla böyle bir tasarımı büyük bir hüsnüniyet içinde getiren İnkılâp Hükümetimize teşekkürlerimi arz ederim. Bu zihniyetin yanında yalnız Sayın Maliye Vekilinin ve bilhassa Hükümetimizin burada bütçe konuşmasında ortaya açıkça koymuş olduğu fikirlere muvazi bir tasarı ile gelmiş olmasını da gönlüm isterdi. Bu noksanlığı kısmen de olsa sayın komisyonun bertaraf etmek üzere bir tasarıyla gelmiş olmalarına ayrıca teşekkürü bir borç bilirim.

Arkadaşlar ben uzun boylu tasarıda bilhassa Hükümet tasarısında mevzu bahis olan esbabı mucibeyi inceliyecek değilim. Yalnız bir iki noktaya temas edeceğim. Bilhassa Hükümet tasarısında yani arazi fiyatlarının artırılışına sebeboldurarak ele alınmıştır. Bunu birçok hatip arkadaşlar doğru olmadığını ifade ettiler. Bu arada ben de arazi fiyatları üzerinde bir iki noktaya temas etmekle yetineceğim. Bu fiyat artışı hiçbir zaman çiftçiye bir gelir kaynağı şeklinde aksetmemiştir. Çünkü çiftçiye bu tasarı ile kendilerine bir vergi yüklediğimizi değil, bilhassa köylünün arazi almak suretiyle kendi bütçesine daha büyük bir masraf ve bir külfet yüklemiş demektir. Köylü arazi almak mecburiyetindedir. Çünkü birkaç gün önce müzakerelerini günlerce yapmış olduğumuz çiftçiyi topraklandırma dâvasında ileri sürülen esbabı mucibede Türk köylüsünün büyük bir kısmının topraksız olduğu yolundadır. Köylümüz bu yüzden toprak almakta ve bu sebepten de toprak fiyatları anormal denecek şekilde artmaktadır. Kadastro giren yerlerde fiyat yükselişi bizzat Hükümet tarafından olmuştur. Buna sebep de toprak tevzii meselesidir. Toprak tevzii sebebiyle, birçok şahıslar gayrimişru kazançlardan dolayı ellerine geniş miktarda arazi parçaları geçirmişlerdir. Pek tabii olarak buralara kadastro girmesi dolayısıyla fiyatlarda da haliyle bir artış olmuştur. Fakat bu durumun Hükümet lâyihasında esbabı mucibe olarak gösterilmesi doğru değildir. Bu suretle Arazi vergilerinin artırılmasına sebep teşkil ettiği söylenemez.

Aziz arkadaşlarım, benden evvel konuşan Sayın Komisyon Sözcüsü Fethi Çelikkbaş arkadaşımız gayet yerinde olarak izah ettiği gibi burada ileri sürülen fiyat mukayesesi tahririn yapıldığı mabde esas olarak alınacak olursa belki haklı olu-

nabilir, fakat, çiftçinin bilhassa köylünün cebinden çıkan vergi ancak 1942 de alınmıştır. Bunu misil mukayesesine esas olmaması lâzımgelmektedir. 1940, 1941, 1942 hattâ 1939 senesi ele alınır sa köylünün buğday üzerindeki kazancı 1960 - 1961 le mukayese edildiği takdirde 10 misli değil katıyetle söyliyeyim 4 mislini geçmez. Hattâ 1941, 1942 senesi şartları nazara alınınca o zaman Burdur'da bir mut buğday 150 liraya satılmıştır. Köylünün o güngü kazancıyla, bugünkü kazancını arpa, buğday kıstas olarak ele almır, mukayese edilirse Sayın Maliye Vekilinin serd ettiği esbabı mucibenin kendi aleyhine çıkacağı kanaatindeyim. Öyle zannediyorum ki, bu fiyat artışında Sayın Komisyonun huzurunuzda getirmiş olduğu artışa ayak uydurulamıyacaktır. Sayın Maliye Bakanı bu zammı okul yaptıracağız esbabı mucibesiyile getiriyoruz şeklinde ifade etmişlerdir. Bâzı arkadaşlar da bütçeye gelir temin etmek maksadiyle doğrudan doğruya ilkokul dâvasının gerçekleştirilmesi sebebiyle ortaya getirilmiş olduğu şeklinde ifadede bulundular. Bu, ne vama bir okul vergisi demek mânasına gelir. Halbuki geçen seneki bütçeyi tetkik ettim. Geçen sene ilkokul dâvasına hasrutahsis edilmek üzere 116 milyon lira tahsisat konmuştur. Bunun on milyon lirası tenkis edilmek suretiyle 106 milyon lirası fiilen tevzi edilmiştir. Bu sene Sayın İnkılâp Hükümeti ve Millî Birlik Komitesinin bilhassa Kurucu Meclis kurulmadan evvel çıkardığı kanunlarla bu Arazi Vergisi konuşulurken buna muhassas olarak bir Arazi Vergisi getirilmesi ve bu Arazi Vergisinin betahsis ilkokul inşaatının gerçekleşmesine bırakmışlardır. Bütçenin % 3 gibi bir gelirini de ilkokul mevzuuna tahsis etmiştir. Sayın Maliye Vekili burada bunun bütçe ile ilgili olmadığı betahsis mahallî idarelere ve belediyelere yardım şeklinde ifade etmişlerdir ki, kendilerinin bu sözü bir tezat teşkil etmektedir. Esasen bütçede bir yardım vardır. Bütçenin % 3 ü ilkokulların inşası için tahsis olunmuş vaziyettedir. Sayın Maliye Vekilinin bu esbabı mucibe ile bu tarzda bir ifade kullanması yerinde değildir. Çünkü bizler millî eğitim dâvasına her zaman canü gönülden iştirak ederiz. Buna bütün vatandaşlar da iştirak eder. Fakat bu hususu böyle bir noktâ nazarla müdafaa etmek doğru değildir.

Memleketin bugün içinde bulunduğu durum bilhassa çiftçinin malî takati buna müsait değildir. Ayrıca dün kabul etmiş olduğumuz Anayasa-

nın sosyal hukuk prensipleriyle de bağdaşmaz. Her şeyden evvel sosyal adalet prensipleri bakımından konulan bu zamların hakikaten sosyal adalete uygun olması için böyle misilleme şeklinde değil ancak; objektif kıstaslara dayanarak ve memleketin her köşesinde gayet ciddi yapılan bir tahriri araziye müstenidolması lâzımgelmektedir. Binaenaleyh bu arazi tahriri yapılmadan yapılacak her türlü misilleme. Af buyursunlar komisyonun getirdiği 2 - 3 misil olmasına rağmen o dahi sosyal adaleti teminden uzak bulunmaktadır. Bendeniz tahrir yapılmaya kadar bu zammın

kaldırılmasını teklif ediyorum. (Alkışlar)

BASKAN — Efendim, yeterlik önergesini oya arz edeceğim. Ancak şu anda salonda yeter sayı yoktur. Önerge ancak gelecek Birleşimde oyu- muza sunulabilir.

8 Mayıs 1961 Pazartesi günü saat 10 da Kurucu Meclis toplanacaktır.

Kurucu Meclisten sonra toplanılmak üzere Temsilciler Meclisinin bugünkü toplantısını kapatıyorum.

Kapanma saati : 17,20

5. — SUALLER VE CEVAPLAR

a. — YAZILI SORU VE CEVAPLARI

1. — *Temsilciler Meclisi Üyesi Akyüz Abdülkerim'in, Sanayi Bakanlığına bağlı İktisadi Devlet Teşekküllerinde çalışan işçilerle diğer personelin ücretlerine dair sorusuna Sanayi Bakanı İhsan Soyak'ın yazılı cevabı (7/5)*

Temsilciler Meclisi Başkanlığına

Aşağıda belirtilen suallerimin Sanayi Bakanlığı tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

13 . Şubat 1961

Temsilciler Meclisi Üyesi

Akyüz Abdülkerim

Sanayi Bakanlığına bağlı İktisadi Devlet Teşekküllerinin ayrı, ayrı olarak:

1 — a) Ne kadar işçi çalışmaktadır?

b) Bütün işçiye ödenen ücret miktarı nedir?

c) İşçiye ödenen vasati ücret nedir?

2 — a) İşçi haricinde kalan personel ne kadardır?

b) Bu personele ödenen bütün ücret miktarı nedir?

c) Bu personele ödenen vasati ücret nedir?

3 — a) Teşekküllerde çalışan işçiye kurulduğu senede vasati ücret miktarı nedir?

b) Bugünkü vasati ücret miktarı nedir? Kaç misli artış olmuştur?

c) Teşekküllerde çalışan işçilerin ücreti bugünkü geçim şartlarına uygun mudur? Değilse, ne gibi tedbirler düşünülmektedir?

4 — a) Teşekküllerdeki evvelce tesbit edilmiş sanat kollarına göre asgari ücret var mıdır, miktarı nedir?

b) İşçilere ödenen ücret haricindeki sosyal hakların para olarak ayrı ayrı miktar ve nevi- leri?

5. — Teşekküllerden çıkarılmış işçi var mıdır, miktarı nedir?

6. — Teşekküllerdeki verimi artıracak olan işçilere, bu artışı temin için ne gibi sosyal yardımlar düşünülmektedir?

T. C.

Sanayi Vekâleti
Sanayi Dairesi Reisliği
Sayı : S. 1 - 4/5251

2 . 5 . 1961

Temsilciler Meclisi Başkanlığına

16 . 2 . 1961 tarihli ve 7 - 5/246 - 60384 sayılı yazılarına karşılık arz edilmiştir.

Bakanlığımıza bağlı İktisadi Devlet Teşekküllerinde çalışan işçilerle diğer personelin ücretlerine dair Temsilciler Meclisi Üyesi Sayın Akyüz Abdülkerim tarafından verilen yazılı soru öngesinde sorulan hususlar aşağıda sına ile cevaplandırılmıştır.

Soru : Sanayi Bakanlığına bağlı İktisadi Devlet Teşekküllerinin ayrı ayrı olarak :

1. a) Ne kadar işçi çalışmaktadır?

Sanayi Bakanlığında bağlı bulunan altı İktisadi Devlet Teşekkülün işçi miktarı aşağıda gösterilmiştir.

Teşekkülün adı	1960 yılı sonu itibariyle işçi adedi
Sümerbank	31 136
Etibank	9 417
M. K. E. Kurumu	10 510
T. Demir - Çelik	10 604
T. Selüloz	4 634
T. K. İ. Kurumu (15 000 münavebeli işçi dâhil)	51 860

b) Bütün işçiye ödenen ücret miktarı nedir?

Bu teşekküllerde işçiye ödenen ücret miktarı şöyledir :

Teşekkülün adı	1960 yılı sonu itibariyle ödenen işçi ücretleri T. L.
Sümerbank	162 221 364
Etibank	38 581 837
M. K. E. Kurumu	62 959 000
T. Demir - Çelik	66 908 073
T. Selüloz	22 343 181
T. K. İ. Kurumu	274 914 000

c) İşçiye ödenen vasati ücret nedir?

İşçiye ödenen vasati ücret :

Teşekkülün adı	1960 yılında ödenen vasati Ücret. Kuruş/ Saat
Sümerbank	228
Etibank	259
M. K. E. Kurumu	207
T. Demir - Çelik	288
T. Selüloz	167
T. K. İ. Kurumu	258

2. a) İşçi haricinde kalan personel ne kadardır?

İşçi haricinde kalan personel :

Teşekkülün adı	Aded
Sümerbank	4 647
Etilbank	1 725
M. K. E. Kurumu	1 795
T. Demir - Çelik	760
T. Selüloz	398
T. K. İ. Kurumu	3 349

b) Bu personele ödenen bütün ücret miktarı nedir?

Bu personele ödenen ücret miktarı :

Teşekkülün adı	Ödenen miktar T. L.
Sümerbank	57 032 712
Etilbank	18 050 460
M. K. E. Kurumu	17 051 000
T. Demir - Çelik	10 882 943
T. Selüloz	4 696 980
T. K. İ. Kurumu	36 525 000

c) Bu personele ödenen vasati ücret nedir?

Bu personele ödenen vasati ücret miktarı :

Teşekkülün adı	Aylık vasati ücret T. L.
Sümerbank	1.002,—
Etilbank	913,40
M. K. E. Kurumu	792,—
T. Demir - Çelik	1.232,—
T. Selüloz	983,—
T. K. İ. Kurumu	908,—

3. a) Teşekküllerde çalışan işçiye kurulduğu yılda verilen vasati ücret miktarı nedir?

b) Bugünkü vasati ücret miktarı nedir, kaç misli artış olmuştur?

Teşekkülün adı	Kurulduğu yıl	Kurulduğu yılda vasati Yev. Kırş/Saat	1960 yılında vasati yev. Kırş/Saat	Artış misli
Sümerbank	1938	12,5	228	18
Etilbank	1941	20,—	259	13
M. K. E. Kurumu	1950	55,75	207	3,72
T. Demir - Çelik	1944	39,—	249	6,3
T. Selüloz	1936	12,25	167	13,6
T. K. İ. Kurumu	1941	20,6	258	12,5

c) Teşekküllerde çalışan işçilerin ücreti bugünkü geçim şartlarına uygun mudur, değilse ne gibi tedbirler düşünülmektedir?

Teşekküllerimiz, yurdumuzun coğrafi özellikleri aynı olmayan muhtelif bölgelerinde faaliyette bulunmakta ve bu ayrılık ekonomik bakımdan da birbirinin aynı olmayan hususiyetler arz etmektedir.

Bununla beraber işçiye ödenmekte olan ücretlerin tatminkâr olduğu düşünülmektedir.

Kaldı ki, bazı hallerde işçilere parasız giyim eşyası verildiği gibi parasız yemek de verilmekte, ayrıca banyo, berber ihtiyaçları karşılanmakta, okul çağına gelmemiş çocukları kurumların kreşlerinde bakılmaktadır.

4. a) Teşekküllerdeki evvelce tesbit edilmiş sanat kollarına göre asgari ücret var mıdır, miktarı nedir?

Mahalli asgari ücret tesbit komisyonlarınca tesbit olunan asgari ücretler :
Sümerbank :

Bağlı müessese veya fabrikanın ismi	Asgari ücret Krs./Saat
Diyarbakır Fabrikası	80
Bakırköy Müessesesi	80
Adana Bez Fabrikası	90
Adana Çırçır Fabrikası	100
İzmir Müessesesi	90
Nazilli Müessesesi	87,5
Kayseri Müessesesi	86
Erzincan Fabrikası	88
Eğirli Fabrikası	75
Denizli Fabrikası	75
Taşköprü Müessesesi	75
Malatya Müessesesi	75
Bursa Müessesesi	90
Defterdar Fabrikası	80
İsparta Fabrikası	60
Hereke Fabrikası	94
Gemlik Müessesesi	90
Beykoz Müessesesi	85
Sivas Müessesesi	100
Filyos Müessesesi	80
Kütahya Müessesesi	70

Etibank :

Bağlı işletmenin adı	Asgari ücret Krs./Saat
Murgul Bakır İşletmesi Müessesesi	87,5
Ergani Bakır İşletmesi Müessesesi	81,25 - 93,75 toprak altı ve üstü
Emet Kolemanit Maden Müessesesi	90,00 - 110,00 toprak altı ve üstü

Makina ve Kimya Endüstrisi Kurumu :

İşçinin özelliği	Asgari ücret Krs./Saat
1 nci sınıf sanatkârlar	174
2 nci sınıf sanatkârlar	154
3 ncü sınıf sanatkârlar	137
Gayri sanatkârlar	84

Türkiye Demir ve Çelik İşletmeleri :

Mahallî Asgari Ücret Tesbit Komisyonunca tesbit olunan 82 ilâ 92 kuruş saat/ücret işletmece 92 kuruş saat olarak kabul edilmiştir.

Türkiye Selüloz ve Kâğıt Fabrikaları İşletmesi :

İşletmede tesbit edilmiş asgari gündelik 7,12 T.L. olup fiilen ödenen vasati gündelik ise 13,38 T.L. dir.

Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu :

Bağlı müessesenin adı	Asgari ücret Krs./saat	
	Topraküstü	Toprakaltı
Ereğli Kömür İşletme Müessesesi	75	81,25
Armutçuk Kömür İşletme Müessesesi	75	81,25
Garp Linyitleri İşletme Müessesesi	75,62-82,5	82,50-90

b) İşçilere ödenen ücret haricindeki sosyal hakların para olarak ayrı ayrı miktar ve neveleri :

İşçilere ödenen ücret haricindeki sosyal hakların para olarak ayrı ayrı miktarı :
Sümerbank :

Yardımanın nev'i	Miktarı T.L.
İzin ücretleri tutarı	506 653
Çocuk zamları tutarı	7 154 813
Parasız yemek	11 984 598
Evlenme yardımı tutarı	464 685
Kıdemli işçiliği teşvik ikramiyesi tutarı	3 155 049
Sağlık yardımları tutarı	156 025
Hizmete nihayet yardımı tutarı	191 873
Spor masrafı tutarı	159 667
Mâlûliyet aylığı tutarı	97
Kamp masrafları tutarı	7 304
Yekûn	23 779 764

Etibank Umum Müdürlüğü camiasında 1960 yılında sosyal masraflar tutarı olarak 10 835 119 T.L. ödenmiştir.

Makina ve Kimya Endüstrisi Kurumu Umum Müdürlüğü :

Yardımanın nev'i	Miktarı T.L.
Hafta tatili	771,36
Çocuk zammı	242,04
Giydirme	76,92
Meslek yetiştirme ve spor masrafları	62,76
İşçi Sigortaları primi	253,92
Diğer çeşitli nakdî sosyal yardımlar	286,32
Yılda bir işçiye isabet eden vasati yardım yekûnu	1 693,32

Türkiye Demir ve Çelik İşletmeleri :

Yardımanın nev'i	Miktarı T.L.
İşten ayrılma tazminatı	243 436,75
Evlenme yardımı	78 172,44
Hastalık ücreti	232 633,60
İzin ücreti	1 214 073,81
Tedavi yardımı	54 580,22
Çocuk zammı	1 656 668,54
Diğer yardımlar	10 025,—
Meccani yemek	2 613 422,36
Barındırma masrafı	249 235,11
Giydirme masrafları	648 605,73
Revir masrafları	960 088,70
Mâlûliyet yardımı	211 984,37
Yakacak masrafı	777 978,—
Nakil vasıtaları masrafı	1 332 141,34
Fevkalâde ikramiye	2 105 348,22
Kıdemli işçiliği teşvik ikramiyesi	373 306,25
İlavê tediyeler	4 292 923,84
Yekûn	17 054 604,28

Türkiye Selüloz ve Kâğıt Fabrikaları İşletmesi :

Yardımanın nev'i	Miktarı T.L.
Giyecek	409 823,34
Yiyecek	2 261 780,22
Çocuk zammı	1 007 290,50
Evlenme yardımı	67 953,97
İzin ücreti	14 366,13
Hastalık parası	675,74
Sigortalar	2 373 908,29
Yekûn	6 135 798,19

Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu :

Yardımanın nev'i	Miktarı T.L.
İşçi celp ve nakil masrafı	108
Barındırma masrafı	454
Yedirme masrafı	956
Giydirme masrafı	143
Kültür, eğitim masrafı	12
Sağlık masrafı	263
Sigorta iştiraki	454
Yılda işçi başına düşen vasati yardım yekûnu	2 390

5. Teşekküllerden çıkarılmış işçi var mıdır? Miktarı nedir?

İşinden çıkarılan işçiler aşağıda gösterilmiştir :

Teşekkülün adı	Yılı	Çıkarılan işçi adedi
Sümerbank	1960	1 759
Etibank	1959 - 1960	38
Türkiye Selüloz ve Kâğıt Fab.	1960	5

Diğer teşekküllerden çıkarılmış işçi yoktur.

5.10.1960 tarihli ve 5/401 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı muvacehesinde yeniden sosyal yardımlar yapılması düşünülmemektedir.

Keyfiyeti bilgilerine saygı ile arz ederim.

Sanayi Bakanı
İhsan Soyak

2. — *Temsilciler Meclisi Üyesi Sait Erdinç'in, eski Kars milletvekillerinden birinin mahkûmiyetine karar verenler hakkında takibata geçilip geçilmediğine dair sorusuna Adalet Bakanı Ekrem Tüzemen'in yazılı cevabı (7/29)*

19.4.1961

Yüksek Başkanlığa

Aşağıdaki sorunun Adalet Bakanı tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasının teminini rica ederim.

Saygılarımla.

Temsilciler Meclisi Üyesi
Sait Erdinç

Soru :

İğdır Ağır Ceza Mahkemesinde bir Kars Milletvekili hakkında Hükümete hakaretten açılan dâva beraet kararı sonunda, Temyiz Mahkemesince, suçun işlendiği toplantıda görevli olan komiserin dinlenmediğinden bozulması üzerine komiser dinlenmiş, o hâdisede suç görmediğini ve isnadedilen sözlerin söylenmediğini beyan etmesine ve ilk karara rağmen, ekseriyetle, milletvekilinin suçu sabit görülerek mahkûmiyetine karar verilmiş idi.

İhtilâlin ışığı altında olayı mesleke hâs bir suistimal olarak kabul edilip, beraete ve şahadete rağmen mahkûmiyet verenler hakkında takibata geçilmiş midir? Geçilmemişse olay ele alınacak mıdır?

T. C.

Adalet Bakanlığı
Ceza İş. G. Müdürlüğü
Sayı genel : 16585

4.5.1961

Özü : Temsilciler Meclisi Üyesi Sait Erdinç'in yazılı soru önergesi hakkında.

Temsilciler Meclisi Yüksek Başkanlığına

Umumi Kâtiplik Kanunlar Müdürlüğü ifadesiyle alınan 21.4.1961 tarih, 7-29/499-60838 sayılı yazıları karşılığıdır.

Temsilciler Meclisi Üyesi Sait Erdinç tarafından veriliş Bakanlığımıza tevdi buyurulan 19.4.1961 tarihli yazılı soru önergesinde, İğdır Ağır Ceza Mahkemesinde bir Kars Milletvekili hakkında Hükümete hakaretten dolayı açılan dâvada verilen beraet kararının Temyiz Mahkemesince suçun işlendiği toplantıda görevli olan komiserin dinlenmediğinden bahsile bozulması üzerine ifadesine müracaat olunan komiserin o hâdisede suç görmediğini ve isnadedilen sözlerin söylenmediğini beyan etmesine ve ilk karara rağmen ekseriyetle milletvekilinin suçu sabit görülerek mahkûmiyet kararı verildiği zikredildikten sonra olayın bir suistimal olarak kabul edilip beraete ve şahadete rağmen mahkûmiyet kararı verenler hakkında takibata geçilip gelmediğinin, geçilme-

mişse olayın ele alınıp alınmadığının yazılı olarak cevaplandırılması istenmektedir.

Mahallinden getirtilerek incelenen dosya münderecatına nazaran soru önergesine konu teşkil eden dâvanın mahiyeti, Kars eski Milletvekili Sırrı Atalay'ın 21.7.1955 tarihinde Iğdır'da Cumhuriyet Halk Partisi İlçe Kongresinde yaptığı bir konuşma sırasında (Arkadaşlar, nasıl ki zar atan bir kumarbaz gözünü kapar ve şansına şaş beş atarsa D. P. Hükümeti bugün bu kumarbaz gibi memleket iktisadiyatını bir zar gibi atmaktadır.) diye sarf eylediği sözlerle Hükümetin mânevi şahsiyetini tahkir eylediği iddiasından ibarettir.

Iğdır Ağır Ceza Mahkemesinde bu suçtan dolayı yapılan duruşma neticesinde, adı geçenin yaptığı konuşmada sarf ettiği bu sözlerle Hükümetin mânevi şahsiyetini tahkir eylediğine dair mevcut şahadetin iki kısma ayrıldığı, bunlardan Sırrı Atalay hakkında tutulan zabıt varakasını imzalayanlardan Enver Sever, Sadık Tezel ve Cihangir Aras'ın şahadetleri kısmen iddiaya uygun olmasına karşılık aynı zabıt varakasını imzalayanlardan Ali Işık ve Nurettin Kirman ile bahis konusu kongrede bulunan şahitlerden Mecit Hün, Aziz Güney, Mehmet Gülten ve İsmail Özgür ve müdafa şahidi Kars Mebusu Ali Yeniaras ile Iğdır eski Kaymakamı Galip'in şahadeti iddiayı teyid etmediği ve mevcut delâil ve şahadet isnad olunan suçun tesbitine elverişli ve müdafaayı cerh edecek sıhhat ve kuvvette görülmediği ve bu sebeple eski Kaymakam Galip ile müdafa şahidi Ali Yeniaras'ın şahadeti zabıt varakasını imzalayanların şahadetlerine tercih olunarak ve mahallinde Polis Memuru Macit Cankut tarafından tutulan 21.7.1955 günlü zabıt varakası münderecatı nazara alınmak suretiyle C. Savcısının talebine aykırı olarak sanığın isnad olunan suçtan beraetine 18.7.1957 tarihinde oybirliği ile karar verilmiştir.

Mezkûr hüküm C. Savcısının temyizi üzerine Temyiz Mahkemesi Birinci Ceza Dairesinin 10.2.1958 tarih ve 2516/283 sayılı ilâmiyle (hâdise tarihinde kaymakam bulunan Galib'in talimatla alınan ifadesinde adı geçen ve Hükümet Komiseri sıfatıyla kongrede bulundurulduğu anlaşılan Komiser Mustafa Özer dinlenmeden noksan tahkikatla hüküm tesisi) yolsuz olduğundan bahsile bozularak dosya mahalline iade edil-

diğinden bozmaya uyulup yapılan duruşmada, Temyiz ilâmında işaret olunduğu ve hile Komiser Mustafa Özer'in talimatla ifadesine müracaat olunmuş ve adı geçen bu ifadesinde kendisinin kongrede vazifeli olmadığını bu hususta bir zabıt tutmadığını diğer arkadaşı Mecit'in bu kongrede hazır bulunup kongrenin bitiminde. Hükümetin mânevi şahsiyetini tahkir hakkında her hangi bir söz sarf edilmediği yolunda bir rapor tanzim ettiğini ve şahidolarak dinlenen Kaymakam Galib'in bu ciheti her halde unutmuş olacağını beyan etmiştir. Bu bapta ifadesine müracaat olunan polis memuru Mecit Cankut ise alınan ifadesinde, bahis konusu edilen kongrede bulunduğunu ve Hükümetin mânevi şahsiyetini tahkir eder mahiyette bir söz sarfedilmediği yolunda bir rapor mevcut ise muhteviyatının doğru olduğunu ifade eylemiştir. Tarafların iddia ve müdafaaları dinlendikten sonra Iğdır Ağır Ceza Mahkemesince bozma üzerine ittihaz olunan karara nazaran, dosyada mevcut Iğdır Kaymakamlığının 26 Nisan 1957 tarih ve 1069 sayılı karşılık yazısında, Kaymakamlıkça bu kongre için Hükümet komiseri tâyin edilmediği bildirilmesine ve polis Macit'in kongreye Hükümet komiseri olarak değil sadece inzıbatı temin etmek için gittiği ve sarf edilen sözleri zapt etmediği kongrenin bitiminden sonra sadece kongrede her hangi bir hâdise çıkmadığı yolunda rapor tanzim edip karakola verdiği tebeyyün etmesine ve suç konusunu tesbit eden zabıt varakasını düzenliyen ve dâvaya uygun şahadette bulunan Sadık Tezel, Enver Sever, Nurettin Kirman ve Cihangir Aras'ın ise kongreye tahsisen not almak için gittikleri dikkatlerini kongrenin heyeti umumiyesi üzerine teksif etmiş buldukları ve konuşmaları polis memuru Mecit'e nazaran daha dikkatli takibedecekleri tabii bulunduğu ayrıca zabıt varakasını imza eden Ali Işık hazırlıkta C. savcısı tarafından alınan ifadesinde zabıt varakasını aynen tekrar ve teyid etmiş olduğunu bildirmesine ve diğer şahitlere gelince: Sanığın kongredeki konuşmasında Hükümetten bahsetmediği ve bir hakarete bulunmadığı ve böyle bir söz sarf etmediği yolunda şahadette bulunan bu şahitlerle zabıt varakasını imzalayanların iki grup teşkil ettikleri leh vealeyhteki şahadetlerin değerlendirilmesi bahsinde, dâvayı müeyyit şahadette bulunanların kongrede daha sakın ve temkinli not alabildiklerine lehte konuşanların ise hisleri al-

tmnda kalıp hakikatten uzak beyanda bulunduklarına kanaat getirilmiş olmasına binaen bu gerekçe ile isnadoluman fiil sabit görülerek Sırrı Atalay'ın T. C. K. nun 159/2, 59/2 ve 173/3 nü maddeleri gereğince 10 ay ağır hapis cezasıyla mahkûmiyetine ve 3 ay 10 gün müddetle Ankara'da Emniyeti Umumiye nezareti altında bulundurulmasına dair 8 . 3 . 1960 tarihinde üyeden Hukuk Hâkimi Ali Çelik'in muhalefeti ile ekseriyetle verilen kararın bu defa sanık tarafından temyiz edilmesi üzerine Temyiz Mahkemesi Birinci Ceza Dairesince yapılan tetkikat sırasında af sebebiyle hükmün bozulmasına 9 . 6 . 1960 tarihinde karar verilerek âmme dâvasının ortadan kaldırıldığı anlaşılmıştır.

Verilen şu izahata nazaran 18 . 7 . 1957 tarihli beraet kararına ittihaz eden hâkimlerden Alâattin Tuzcu'nun başkanlığındaki üye H. İbrahim Engin ve Mustafa Özer'den teşekkül eden ağır ceza kurulunca leh ve aleyhteki deliller münakaşa ve takdir edilerek aleyhteki şahadetin kanaatbahş görülmemesi sebebiyle beraet kararı it-

tihaz edildiği ve mezkûr kararın Temyiz Mahkemesince tetkikat noksanından bozulması üzerine bu noksanların ikmali için arada geçen zaman zarfında ağır ceza kurulunu teşkil eden hâkimler arasında değişiklik husule geldiği ikinci defa verilen kararı ittihaz eden kurulun tamamıyla ayrı ve değişik hâkimlerden teşekkül ettiği bu hâkimlerden ikisinin dosyada mevcut aleyhteki delillerin fiilin sübutuna ve hükmüne elverişli olduğuna kanaat getirmeleri ve delilleri bu yolda takdir etmeleri sebebiyle mahkûmiyete dair verilen kararın hâkimlerden birisinin muhalefetiyle ekseriyetle ittihaz edildiği anlaşılmış ve son defa verilen karara iştirak eden hâkimlerden ikisinin mevcut delilleri bu suretle takdir etmeleri tamamıyla kazaî bir işlem bulunması sebebiyle haklarında tetkikat açılmasına lüzum görülmemiştir.

Keyfiyetin önerge sahibine bildirilmesine müsaadeleri saygı ile arz ve rica olunur.

Adalet Bakanı
E. Tüzemen

1837 sayılı Bina Vergisi Kanunu ile 3. 1. 1961 tarihli ve 206 sayılı Kanunda değişiklikler yapılmasına dair kanun tasarısı ve Maliye Komisyonu ile Kurucu Meclis Bütçe Komisyonuna seçilen Temsilci üyelerden mürekkep Karma Komisyon raporu (1 101)

T. C.

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar

Tetkik Dairesi

Sayı : 71-1458/1083

31 . 3 . 1961

Temsilciler Meclisi Başkanlığına

Maliye Bakanlığınca hazırlanan ve Kurucu Meclise arzi Bakanlar Kurulunca 3 . 3 . 1961 tarihinde kararlaştırılan «1837 sayılı Bina Vergisi Kanunu ile 3 . 1 . 1961 tarihli ve 206 sayılı Kanunda değişiklikler yapılmasına dair Kanun tasarısı» gerekçesi ve ilişkileriyle birlikte bağlı olarak sunulmuştur.

Gereęinin yapılmasını rica ederim.

Devlet Başkanı ve Başbakan

Org.

Cemal Gürsel

G E R E K Ç E

Yeniden genel tahrir yapılp bu tahrir neticelerinin uygulanacağı yıla kadar geçecek muvakkat devre için, 20 - 25 yıldan beri donmuş ve sâbit bir halde kalmış olan arazi ve arsaların kıymetleriyle binaların gayrisâfi iratlarına, âcil bir tedbir olarak misil tatbiki ve bu suretle Arazi ve Bina Vergileri hâsılasının bir miktar artırılması lüzumlu görülmüş ve bu maksatla 3 . 1 . 1961 tarihli ve 206 sayılı Kanun tedvin edilmiştir.

Mezkûr kanunla; vergi kıymetleri 1 . 6 . 1942 tarihinden evvel teşbit edilmiş olan arazi ve arsalarda arazi kıymetlerine, yeni tahrir neticelerinin uygulanacağı yıla kadar, siyyanen on misil uygulanması derpiş olunmuş ve aynı şekilde Bina Vergileri için de binaların gayrisâfi iratlarına, takdir oldukları tarihlere göre, gayrimenkul kiralarnı tahdideden hükümler göz önünde bulundurulmak ve 12 . 5 . 1953 tarihinden sonra gayrisâfi iratları takdir edilmiş olan binalar emsal tatbiki dışında bırakılmak suretiyle, kademeli bir şekilde 2 - 6 misil uygulanması hükme bağlanmıştır. Bahse mevzu kanunun yürürlüğe girmesini mütaakıp tatbikatta, Arazi Vergisine bütün yurda şâmil olmak üzere siyyanen on misil uygulanmasının, arazi kıymetlerinde bölgeler itibariyle kaydedilen artışların muhtelif nispetlerde olması sebebiyle, adalete tam tavafuk edemediği; Bina Vergisinde de kabul olunan 2 - 6 misil, gayrimenkul kiralarnı tahdideden hükümler muvacehesinde bazı hallerde yüksek tezahür ettiği ve vatandaşların vergi ödeme gücünü tazyik altında bulundurabileceği müşahade edilmiştir.

206 sayılı Kanununun tatbikatta tezahür eden bu mahzurlarını gidermek maksadiyle, ekli kanun tasarısı hazırlanmış bulunmaktadır. Ayrıca, bu tasarı ile 1837 sayılı Bina Vergisi Kanununun istisnalara aid olup halen memleket realitelerine uygun bulunmayan 3 nci maddesinin 6 numaralı fıkrasının günün ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde değiştirilmesi; vergi sistemimize, yerli sanayiimizi teşvik edecek mahiyette yeni bir hüviyet kazandırılması şeklindeki umumi politikamıza uygun olarak fabrika, değirmen ve imalâthanelerin içerlerinde bulunan sabit istihsal tesisatının 206 sayılı Kanundan evvelki vergilerinin bu yıl için aynen muhafaza edilmesi, yani bina gayrisâfi iratlarına uygulanması kabul olunan misillerin bu yıl için sabit istihsal vasıtalarının gayrisâfi iratlarına uygulanmaması ve 1962 bütçe yılından itibaren de bu sabit istihsal tesislerinin tamamen Bina, Buhran ve Müdafaa vergilerinin mevzuu dışında bırakılması derpiş edilmiş bulunmakta ve bunun yanında, 206 sayılı Kanunun bâzi hükümlerine tatbikatta rastlanan tereddütler nazara alınarak vuzuh verilmektedir.

Tasarının 1 nci maddesi ile arazi kıymetlerine tatbik edilecek misillerde her ilçe bir ünite olarak kabul edilmekte ve arazi ve arsaların 1 . 6 . 1942 tarihinden önce takdir edilmiş olan tahrir kıymetlerinde vukua gelen ortalama artışlar nazara alınarak kanuna bağlı cetvelde ilçeler üç grupta toplanmaktadır.

Arazi ve arsaların 1942 ve daha evvelki yıllar tahrir neticelerine göre taayyün eden kıymetlerinde bugün için meydana geldiği tesbit edilen tahavvüller ve bu tahavvüllere göre ilçelerin gruplandırılması, 1960 yılının Ağustos ayında yapılan etraflı bir çalışmanın neticelerine istinat ettirilmiş bulunmaktadır.

Filhakika; 1960 yılının Ağustos ayında il merkezlerinde defterdarın başkanlığında Ziraat Bankası Müdürü, Zirat Müdürü, Hususi İdare ve Tapu müdürlerinden; ilçelerde de Malmüdürü, Ziraat Bankası Müdürü, Ziraat Memuru ve Tapu Sicil memurundan müteşekkil birer heyet kurularak, 1960 yılında (1960 yılında tapuda muamele vukubulmamış olması halinde 1959 yılında) tapuda vâki alım ve satımlara göre her ilçede vasatî arazi satış kıymeti tesbit ettirilmiştir. Bu suretle tesbit olunan kıymetlerin, her ilçenin tahrir kıymetleriyle mukayesesi sonunda bulunan yükseliş emsallerine göre, yani arazi ve arsalarda genel tahrirden beri vâki olan kıymet artışlarına göre üç gruba ayrılan ilçelerden tahrirden bu yana arazi ve arsa kıymetlerinde 1 - 15 (15 dâhil) misil artış kaydedenlerde Arazi Vergisinin (6 misil); 15, 1 - 20 (20 dâhil) misil arasında artış kaydedenlerde (8 misil) ve 20,1 ve daha çok artış tesbit edilenlerde ise (10) misil uygulanması derpiş edilmektedir. Ayrıca halihazır kıymetleri tahrir kıymetlerine nazaran 1 - 15 (15 dâhil) arasında artış göstermekle beraber arazisinin verimi itibariyle kıymeti yüksek olan ve bir dönüm arazisi 200 liranın üstünde alınıp satılmakta bulunan ilçeler bir üst gruba alınmak suretiyle, altı misil yerine sekiz misile; hali hazır arazi kıymetleri tahrir kıymetlerine nazaran 15, 1 - 20 (20 dâhil) misil arasında artan ilçelerden, bir dönüm arazisi 200 liranın üstünde muamele görenler de aynı şekilde bir üst gruba alınarak sekiz misil yerine on misile tâbi tutulmuşlardır.

Böylece 206 sayılı Kanunla bütün Türkiye için siyyanen on misil artırılması derpiş olunan Arazi Vergileri, muhtelif ilçelerde vâki arazi kıymetleri artışlarına müvazi olarak hafifletilmek suretiyle kademelendirilmiş bulunmaktadır.

Ekli tasarı ile; aynı şekilde, bina gayrisâfi iratlarına 206 sayılı Kanunla uygulanan misillerde de ehemmiyetli miktarda hafifletmeler ve azaltmalar teklif edilmektedir.

Bu kanun tasarısında, Bina Vergilerine misil tatbik edilirken, Millî Korunma Kanununun 30 nci maddesi ile gayrimenkul kiralari hakkındaki 6570 sayılı Kanunla 1939 kiralalarına yapılan zamlar ve bina gayrisâfi iratlarının takdir tarihleri esas tutularak (206 sayılı Kanunda olduğu gibi) binalar üç grupta toplanmakta ve bunlardan gayrisâfi iratları 1 . 6 . 1942 tarihinden önce takdir edilenlerde Bina Vergisinin meskenler için (3) misil ve diğer binalar için (5) misil; iratları 1 . 6 . 1942 ile 28 . 2 . 1947 arasında tâyin edilenlerde meskenler için 2 ve diğer binalar için 3 misil ve 1 . 3 . 1947 tarihi ile 11 . 5 . 1953 tarihi arasında takdir edilen gayrisâfi iratlara da meskenlerde 1,5 ve meskenen gayri binalarda (2) misil olarak uygulanması derpiş olunmaktadır.

Birinci maddede sevk edilen hükümlere ayrıca; kıymetleri 1.6.1942 tarihinden sonra takdir edilen arazi ve arsalarla gayrisâfi iratları 12.5.1953 tarihinden sonra takdir edilen binalar misil tatbikinin dışında bırakılmış ve yeniden kıymet ve irat takdirini gerektirmiyen taksim ve ifrazlarda bölünen parçalara, bu tadilat işleminden önce mevcut kıymet ve iratlarının takdir tarihlerine nazaran misil uygulanması teklif edilmiştir.

Tasarımın birinci maddesinin son fıkrasıyla; fabrika, değirmen ve imalâthanelerin içerlerinde bulunan sabit istihsal tesislerinin gayrisâfi iratlarına; sanayii ve yatırımları teşvik ve maliyetleri indirmek düşüncesiyle takdir tarihleri ne olursa olsun misil uygulanmayacağı tasrih edilmiş ve 5 nci madde ile de bahse mevzu tesislerin aynı düşüncelere binaen 1.3.1962 tarihinden itibaren Bina Vergisine ve bu vergi üzerinden munzam kesir şeklinde alınan Buhran ve Müdafaa vergileriyle Temizleme ve Aydınlatma Resmine tâbi tutulmaması derpiş edilmiştir.

Tasarımın 2 nci maddesi ile, 206 sayılı Kanunun 4 ncü maddesinin 3 numaralı fıkrasındaki % 30 ve % 70 nispetlerinin % 35 ve % 65 olarak değiştirilmesi derpiş olunmuştur. Bu suretle, misil indirimleri yüzünden Özel İdarelerin uğrayacakları gelir kayıpları büyük ölçüde telâfi olunmaktadır.

Tasarımın 3 ncü maddesiyle; 206 sayılı Kanunun geçici 1 nci maddesi değiştirilmekte ve mevcut hükme vuzuh verilmektedir.

4 ncü madde ile; 1837 sayılı Bina Vergisi Kanununun 3 ncü maddesinin 6 ncı fıkrasında zürranın himayesi ve tarım faaliyetinin teşvikî maksadiyle tadadî olarak sayılan muafiyete tâbi binalar meyhanına, günün sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarına cevap verebilmek üzere, ipekböceği yetiştirilmesine mahsus böcekhanelerle turfanda sebze ve meyva istihsalinde kullanılan serler ithal edilmiş ve (benzeri binalar) ibaresiyle de bu fıkraya elastikiyet verilmiştir.

Tasarımın geçici maddesiyle sevk edilen hüküm 1837 sayılı Bina Vergisi Kanununun yukarıda zikredilen 3 ncü maddesinin 6 numaralı fıkrasına bu kere ithal edilen (böcekthane) lerle (ser) lerden ve benzeri binalardan dolayı tarh edilmiş olup henüz tahsil edilmemiş bulunan Bina Vergisi ve zamlarının cezalarıyla birlikte terkinini ve mezkûr binalar için geçmiş yıllara ait olarak vergi tarh edilemeyeceğini tazammun etmektedir.

6 ve 7 nci maddeler yürürlüğe ait bulunmaktadır.

NOT :

1. Bina gayrisâfi iratlarına uygulanması teklif edilen misiller, 206 sayılı Kanunda derpiş edilenlerle mukayeseli olarak aşağıda gösterilmiştir:

	206 sayılı Kanunda	Meskenlerde yeni teklif	206 sayılı Kanunda	Diğerlerinde yeni teklif
1.6.1942 den önce takdir edilmiş gayrisâfi iratlar :	5 Misil	3 Misil	6 Misil	5 Misil
1.6.1942 - 28.2.1947	4 »	2 »	5 »	3 »
1.3.1947 - 11.5.1953	2 »	1,5 »	3 »	2 »

2. Bu tasarımın kanunlaşması halinde, 1961 bütçelerinde mevcut varidat tahminlerinde 9 249 237 zi özel idarelere (Arazi Vergisinden 15 763 lira müspet, Bina Vergisinden 9 265 000 lira menfi fark olarak) ve 73 005 725 i genel bütçeye (27 870 725 i araziden ve 45 135 000 i bidadan) aidolmak üzere ceman 82 254 962 lira eksilme husule geleceği hesaplanmıştır. Mamafih misillerde yapılan indirmeler dolayısıyla tahsilât nispetlerinde husule gelecek artış sebebiyle, fiili tahsilâtta vâkı olacak eksilmenin daha düşük miktarda tecelli etmesi ihtimali de mevcuttur Ekli kanun tasarısı ile Bina ve Arazi vergilerinde teklif edilen azaltmaların umumî bütçeye aksedecek yükünün, diğer vergiler ve tasarruf bonoları hasılatında meydana gelecek olan artışlarla ve masraf bütçesinin tatbikatından temin olunacak tasarruflarla karşılanması beklenmektedir.

Maliye Bütçe Karma Komisyonu raporu

T. C.
Temsilciler Meclisi
Esas No. 1/101
Karar No. 35

14 . 4 . 1961

Yüksek Başkanlığa

1837 sayılı Bina Vergisi Kanunu ile 3 . 1 . 1961 tarihli ve 206 sayılı Kanunda değişiklikler yapılmasına dair kanun tasarısı havalesi gereğince komisyonumuzda tetkik ve müzakere edilmiştir:

Tasarının gerekçesinden, ilçelerin tâbi tutulacakları misiller itibariyle sınıflandırılmasına İl merkezleriyle kurulan komisyonlarca 1960 yılı başından Ağustos ayına kadar ilçe dâhilinde alınıp satılan arazi ve arsaların kıymetlerinde husule gelen ve bufların tahrir kıymetleri ile satış kıymetleri vasatilerinin mukayesesi suretiyle elde edilen artış mislinin esas itihaz edildiği anlaşılmaktadır. Bir ilçede senenin birkaç ayı zarfında satılan arazi ve arsaların - hele bu satışlarda arsalar veya verimli topraklar ekseriyette ise - kıymetlerinde görülen artış nispetinin bütün o ilçe dâhilindeki arazi ve arsaların kıymetlerinde aynı nispette artış husule geldiğini kabul ettirecek kuvvetli bir karîne teşkil etmediği gibi elde bunu muhik ve adilâne gösterecek başkaca karîne ve mesnet de bulunmadığından sıf bu artış nispetleri esas alınarak ilçelerin kademeli bir sınıflandırmaya tâbi tutulması doğru görülmemiş ve esasen bir irat vergisi niteliğinde olan Arazi Vergisinin, toprak mahsulleri ve hususiyetle buğday, arpa gibi hububat kıymetlerindeki artış nispetleri nazara alınmaksızın artırılması; yurt ölçüsünde büyük adaletsizlikler doğurabileceğinden bu mahzuru geniş ölçüde bertaraf etmek maksadiyle kademeli misilleme sistemi yerine arazi ve arsaların 1 Haziran 1942 tarihinden önce tahrir veya tadil suretiyle takdir edilmiş olan kıymetlerinin üç misle yükseltilmesi esasının kabulü uygun görülmüş ve tasarının birinci fıkrası buna göre değiştirilmiştir.

Tasarının binalara 1 Haziran 1942 tarihinden önce veya bu tarihle 12 . 5 . 1953 tarihleri arasında tahrir veya tadil suretiyle gayrisâfi irat takdir edildiğine göre kısmen kira arttırmalarıyla mütenasibolarak uygulanacak kademeli misiller hakkındaki hükmü esas itibariyle uygun görülmüş; Şu kadar ki, bakım ve idame masraflarının eşya ve malzeme fiyatlarında husule gelen mühim artışlar dolayısıyla kanunen kabul edilen indirim payı ile karşılanamayacağı neticesine varıldığından bu noktadan adaleti temin gayesiyle misillerde değişiklikler yapılmış ve sahipleri tarafından ikamet edilen meskenlerin kıymetlerinde husule gelen artış nispeti ne olursa olsun satılıp paraya çevrilmedikçe sahiplerine bir gelir getirmeyecek olan bu binalar hakkında misil uygulanması muvafık görülmüştür.

Tasarı, arazi ve arsalar kıymetleri ile binaların gayrisâfi iratlarına uygulanacak misillerden mütevellit vergilerin özel idarelerle Hazine arasında % 35, % 65 nispetinde paylaşılması teklifini getirmektedir.

Komisyonumuz, özel idarelerin 1961 yılı bütçelerini 206 sayılı Kanunun sağladığı yeni imkânlarla göre tanzim etmiş olduklarını ve kıymetlerle gayrisâfi iratlara uygulanacak misillerde yapılan indirmeleri göz önünde tutarak bu idareleri bütçelerini tatbik edemez bir duruma düşürmemek için, arazi ve arsalarla uygulanacak misillerden mütevellit vergi farkının tamamen ve binalara uygulanacak misillerden doğacak vergi farkının % 50 sinin özel idarelere, % 50 sinin Hazineye atılması esasını kabul etmiş ve tasarının 2 nci maddesinde buna göre değişiklik yapmıştır.

Tasarının diğer maddeleri aynen kabul edilmiştir.

Komisyonumuzca kabul edilen hükümler muvacehesinde 1961 yılı genel bütçesi ile özel idarelerin bu yıl bütçelerinde gelirlerin inkişafına rağmen yine de bir miktar açık vermesi hatıra gelebilir. Ancak Bütçe Kanununun 4 nci maddesi ile Maliye Bakanlığına verilmiş olan yetki gere-

ğince bütçelerin durumlarının bu noktadan yeni bir tetkika tâbi tutularak muhtemel açıkların alınacak tasarruf tedbirleri ile karşılanması lâzımgüleceğı tabii görülmüştür.

206 sayılı Kanunun tatbikatına başlanmış olması sebebiyle Temsilciler Meclisinde öncelik ve ivedilikle müzakere edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Komisyon Başkanı <i>Ş. Adalan</i>	Başkanvekili <i>M. Gürün</i>	Sözcü <i>S. N. Ergin</i>	Kâtip <i>İ. Ögat</i>
Üye <i>E. Alican</i>	Üye Söz hakkım mahfuzdur. <i>F. Arkan</i>	Üye <i>C. Aydın</i>	Üye Komisyon değıştirisine muhalifim. Söz hakkımı muhafaza ediyorum. <i>A. Başer</i>
Üye <i>H. K. Beşe</i>	Üye <i>F. Çelikbaş</i>	Üye <i>A. Doğan</i>	Üye Söz hakkım mahfuzdur. <i>Y. Ş. Ejin</i>
Üye B. Feyzioğlu İmzada bulunamadı	Üye Söz hakkım mahfuzdur. <i>R. Işıtan</i>	Üye <i>E. Kök</i>	Üye <i>F. Melen</i>
Üye Söz hakkım mahfuzdur. <i>Z. Müezzinoğlu</i>	Üye <i>V. Pirinçcioğlu</i>	Üye Söz hakkım mahfuzdur. <i>Â. Toközlü</i>	Üye <i>C. Zamangil</i>
	Üye <i>F. Ergin</i>		

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

1837 sayılı Bina Vergisi Kanunu ile 3 . 1 . 1961 tarihli ve 206 sayılı Kanunda değişiklikler yapılmasına dair kanun tasarısı.

MADDE 1. — 3 . 1 . 1961 tarihli ve 206 sayılı Kanunun birinci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 1. — Arazi ve Bina vergilerinin hesabında; 1961 bütçe yılı başından, yeniden genel tahrir yapıp bu tahrir neticelerinin yürürlüğe gireceği yıla kadar :

1. — Arazi ve arsalarda, 1 Haziran 1942 tarihinden önce tahrir veya tadil suretiyle takdir edilmiş olan kıymetler, bu kanuna bağlı cetvelde ilçeler itibariyle gösterilen misiller;

II - Binalarda :

a) 1 Haziran 1942 tarihinden önce tahrir veya tadil suretiyle takdir edilmiş bulunan gayrisâfi iratlar, ister sahibi tarafından kullanılsın ister kiraya verilsin meskenlerde (3), diğer binalarda (5) misil;

b) 1 Haziran 1942 tarihi ile 28 Şubat 1947 (dâhil) tarihi arasında tahrir veya tadil suretiyle takdir edilmiş bulunan gayrisâfi iratlar, ister sahibi tarafından kullanılsın ister kiraya verilsin meskenlerde (2), diğer binalarda (3) misil;

c) 1 Mart 1947 (dâhil) tarihi ile 11 Mayıs 1953 (dâhil) tarihi arasında tahrir veya tadil suretiyle takdir edilmiş bulunan gayrisâfi iratlar, ister sahibi tarafından kullanılsın ister kiraya verilsin meskenlerde (1,5), diğer binalarda (2) misil;

Uygulanmak suretiyle nazara alınır.

1 Haziran 1942 (dâhil) tarihinden sonra tahrir veya tadil suretiyle takdir edilmiş olan arazi ve arsa kıymetlerine ve 12 Mayıs 1953 (dâhil) tarihinden sonra takdir edilmiş olan bina gayrisâfi iratlarına misil uygulanmaz

Ancak; arazi ve arsalarda 1 Haziran 1942 (dâhil) ve binalarda 12 Mayıs 1953 (dâhil) tarihlerinden sonra eski kıymet veya gayrisâfi iradın bölünmesi suretiyle yapılmış olan taksim veya ifrazlarda; parçalara düşen kıymet veya gayrisâfi iratlara, arazi ve arsalar için 1 Haziran 1942 tarihinden önceki kıymetlerine, bağlı cetvelde yazılı misiller; binalar için gayrisâfi iratlarına, takdir edildikleri tarihler na-

MALİYE - BÜTÇE KARMA KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

1837 sayılı Bina Vergisi Kanunu ile 3 . 1 . 1961 tarihli ve 206 sayılı Kanunda değişiklikler yapılmasına dair kanun tasarısı

MADDE 1. — Arazi ve Bina vergilerinin hesabında; 1961 bütçe yılı başından yeniden genel tahrir yapıp bu tahrir neticelerinin yürürlüğe gireceği yıla kadar :

1. — Arazi ve arsalarda, 1 Haziran 1942 tarihinden önce tahrir veya tadil suretiyle takdir edilmiş olan kıymetler (3) misil;

II - Binalarda :

a) 1 Haziran 1942 tarihinden önce tahrir veya tadil suretiyle takdir edilmiş bulunan gayrisâfi iratlar sahibi tarafından kullanılan meskenlerde (2), diğer binalarda (4) misil;

b) 1 Haziran 1942 (dâhil) tarihiyle 28 Şubat 1947 (dâhil) tarihi arasında tahrir veya tadil suretiyle takdir edilmiş bulunan gayrisâfi iratlar, sahipleri tarafından kullanılan meskenlerde (2), diğer binalarda (3) misil;

c) 1 Mart 1947 (dâhil) tarihiyle 11 Mayıs 1953 (dâhil) tarihi arasında tahrir veya tadil suretiyle takdir edilmiş bulunan gayrisâfi iratlar, sahipleri tarafından kullanılan meskenlerde (1,5), diğer binalarda (2) misil;

uygulanmak suretiyle nazara alınır.

1 Haziran 1942 (dâhil) tarihinden sonra tahrir veya tadil suretiyle takdir edilmiş olan arazi ve arsa kıymetlerine ve sahiplerinin oturduğu meskenlerle 12 Mayıs 1953 (dâhil) tarihinden sonra takdir edilmiş olan binaların gayrisâfi iratlarına misil uygulanmaz.

Ancak; arazi ve arsalarda 1 Haziran 1942 (dâhil) ve binalarda 12 Mayıs 1953 (dâhil) tarihlerinden sonra eski kıymet veya gayrisâfi iradın bölünmesi suretiyle yapılmış olan taksim ve ifrazlarda; parçalara düşen kıymet veya gayrisâfi iratlara, arazi ve arsalar için 1 Haziran 1942 tarihinden önceki kıymetlerine (3) misil; binalar için gayrisâfi iratlarına, takdir edildikleri tarihler nazara alınarak yukarıda zikredilen misiller uygulanır.

Takdir tarihleri ne olursa olsun sabit istihsal tesislerine ait gayrisâfi iratlara bu kanunla ihdas edilen misiller uygulanmaz.

zara alınarak yukarıda zikredilen misiller uygulanır.

Takdir tarihleri ne olursa olsun sabit istih-sal tesislerine ait gayrisâfi iratlara bu kanunla ihdas edilen misiller uygulanmaz.

MADDE 2. — Aynı kanunun 4 ncü madde-sinin 3 numaralı fıkrası aşağıdaki şekilde de-ğiştirilmiştir.

3. — (b) fıkrasında yazılı farkların % 35 i özel idarelere aittir. % 65 i tahsil edildikleri ayı takibeden ayın sonuna kadar mahallî mal-sandıklarına yatırılır. İşbu % 65 leri vaktinde yatırmıyan özel idarelerin âmiri ita ve muhasebecilerinden, vaktinde ödenmiyen miktarın %10 u 6183 sayılı Kanuna göre tahsil olunur.

Özel idarelere vergi ve cezaların kısmen tahsili halinde, mükelleften tahsil edilen mik-tar, yukarıki (a) ve (b) fıkralarında yazılı kı-sımlara, tahakkuk miktarları arasındaki nis-pete göre tahsilât kaydolunur.

MADDE 3. — Aynı kanunun geçici birinei maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Geçici madde 1. — Bu kanun gereğince vergi kıymetleriyle gayrisâfi iratlara uygula-nan misiller munhasıran Arazi, Bina, Buhran ve Müdafaa vergilerinin hesabında nazara alınır. Bunların dışında kalan bilûmum vergi, resim ve harcların hesabında nazara alınmaz.

MADDE 4. — 1837 sayılı Kanunun 3 ncü maddesinin 6 ncı fıkrası aşağıdaki şekilde de-ğiştirilmiştir :

6. Zürran zirai istihsalâtta kullandığı alât ve edevat depoları, zahire ambarları, saman-lıklar, arabalıklar, ağıllar, ahırlar, kümesler, kurutma mahalleri, böcekhaneler, serler (sera-lar), fırınlar ve benzeri binalarla işçi ve bekçi bina, kulübe ve barakaları, köy misafir odala-rı, balıkçıların deniz istihsalâtında kullandık-ları aletlere mahsus depolar ile kayıkhaneler ve denizlerle göllerdeki işçi ve balıkçı kulübe ve barakaları (icar edilmemek şartıyla);

MADDE 5. — 1 Mart 1962 tarihinden itiba-ren; bu tarihten sonraya aidolmak üzere, sabit

MADDE 2. — Aynı kanunun 4 ncü madde-sinin ilk bendinden (arazi) kelimesi çıkartıl-mış ve 3 numaralı fıkrası aşağıdaki şekilde de-ğiştirilmiştir.

3. — (b) fıkrasında yazılı farklardan Ara-zi Vergisinden doğanların tamamı, Bina Ver-gisinden doğanların % 50 si özel idarelere ait-tir. Geri kalan % 50, tahsil edildiği ayı taki-beden ayın sonuna kadar mahallî malsandık-larına yatırılır. İşbu % 50 leri vaktinde yatı-rmıyan özel idarelerin âmiri ita ve muhasebeci-lerinden vaktinde ödenmiyen miktarın % 10 u 6183 sayılı Kanuna göre tahsil olunur.

Özel idarelere vergi ve cezaların kısmen tahsili halinde mükelleften tahsil edilen mik-tar (a) ve (b) fıkralarında yazılı kısımlara, tahakkuk miktarları arasındaki nispete göre tahsilât kaydolunur.

MADDE 3. — Tasarının 3 ncü maddesi ay-nen kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Tasarının 4 ncü maddesi ay-nen kabul edilmiştir.

MADDE 5. — Tasarının 5 ncü maddesi ay-nen kabul edilmiştir.

Hü.

Karma Ko.

istihsal tesisatı Bina Vergisine (ve bu vergiye bağlı vergi ve resimlere) tâbi tutulmaz.

GEÇİCİ MADDE 1. — Bu kanunun 4 ncu maddesi ile 1837 sayılı Kanunun 3 ncu maddesinin 6 ncı fıkrasındaki istisnaya ithal edilen binalar için geçmiş zamanlara aidolarak Bina Vergisi ve zamları tarh olunmaz. Tarh edilmiş olup henüz tahsil edilmemiş bulunan Bina Vergisi ve zamları, cezaları ile birlikte terkin olunur.

MADDE 6. — Bu kanun 1 Mart 1961 tarihinden itibaren yürürlüğe girer.

MADDE 7 — Bu kanunun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

30.3.1961

Devlet Başkanı ve Başbakan <i>C. Gürsel</i>	Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı <i>F. Özdilek</i>
- Devlet Bakanı <i>S. Ulay</i>	Devlet Bakanı <i>H. Mumcuoğlu</i>
Adalet Bakanı <i>E. Tüzemen</i>	Millî Savunma Bakanı <i>M. Alankuş</i>
İçişleri Bakanı <i>N. Zeytinioğlu</i>	Dışişleri Bakanı <i>S. Sarper</i>
Maliye Bakanı <i>K. Kurdaş</i>	Millî Eğitim Bakanı <i>A. Tahtakılıç</i>
Bayındırlık Bakanı <i>M. Gökdoğan</i>	Ticaret Bakanı <i>M. Baydur</i>
Sa. ve So. Y. Bakanı <i>R. Üner</i>	Güm. ve Tekel Bakanı <i>F. Aşkın</i>
Tarım Bakanı <i>O. Tosun</i>	Ulaştırma Bakanı <i>O. Mersinli</i>
Çalışma Bakanı <i>C. Talas</i>	Sanayi Bakanı <i>Ş. Kocatopçu</i>
Basın - Yayın ve Turz. B. <i>C. Baban</i>	İmar ve İskân Bakanı <i>R. Özal</i>

MADDE 6. — Tasarımın 6 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 7. — Tasarımın 7 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

Kanuna bağı Cetvel

1. Arazi ve arsaların kıymetlerine «6» misil uygulanacak ilçeler :

İli	İlçesi	İli	İlçesi
Adana	Bahçe	Bitlis	Merkez
»	Kadirli	»	Ahlat
»	Mağara	»	Hizan
Adıyaman	Kâhta	»	Mutki
Afyon	Çay	Bolu	Göynük
»	Emirdağ	»	Mengen
»	Şuhut	Burdur	Göhlisar
»	Dazkırı	»	Ağlasun
Ağrı	Merkez	»	Tefenni
»	Diyadin	Çanakkale	Bozcaada
»	Doğubayazıt	»	Çan
»	Eleşkirt	»	Eceabat
»	Hamur	»	Ezine
»	Patnos	»	Gelibolu
»	Taşlıçay	»	İmroz
»	Tutak	»	Lâpseki
Ankara	Ayağ	Çankırı	Şabanözü
»	Balâ	»	Yapraklı
»	Haymana	»	Ovacık
»	Kalecik	Çorum	Mecitözü
»	Keskin	»	Ortaköy
»	Kırıkkale	Denizli	Çal
»	Kızılcahamam	»	Çardak
»	Elmadağ	»	Kale
»	Güdül	»	Güney
»	Delice	»	Tavas
»	Sulakyurt	Diyarbakır	Merkez
Antalya	Akseki	»	Çermik
»	Gündoğmuş	»	Ergani
»	Kaş	»	Kulp
»	Gazipaşa	»	Lice
Artvin	Yusufeli	»	Hani
Aydın	Kuşadası	»	Hazro
Balıkesir	Bigadiç	»	Silvan
»	İvrindi	»	Merkez
»	Havran	Edirne	Keşan
»	Kepsut	»	Lalapaşa
»	Savaştepe	»	İpsala
Bilecik	Merkez	»	Enez
»	Pazaryeri	»	Ağın
Bingöl	Merkez	Elâzığ	Baskil
»	Genç	»	Karakoçan
»	Kiğı	»	Keban
»	Solhan	»	

İli	İçesi	İli	İçesi
Erzincan	Refahiye	Kars	Kâğızman
Erzurum	Karayazi	»	Selim
»	Hınıs	»	Aralık
»	Horasan	»	Sarıkamış
»	Narman	»	Susuz
»	Şenkaya	Kostamonu	Merkez
»	Pasinler	»	Azdavay
»	Tekman	»	Cide
»	Olur	»	Küre
Eskişehir	Çifteler	Kayseri	Bünyan
»	Mahmudiye	»	İncesu
»	Mihalıççık	»	Tomarza
»	Sarıcakaya	»	Yahyalı
»	Seyitgazi	Kırklareli	Merkez
Gaziantep	Araban	»	Babaeski
Giresun	Alucra	»	Demirköy
»	Espiye	»	Koçaz
»	Eynesil	»	Lüleburgaz
»	Dereli	»	Pehlivan köyü
»	Şebinkarahisar	»	Pınarhisar
»	Tirebolu	»	Vize
Gümüşane	Kelkit	Kırşehir	Çiçekdağ
»	Torul	»	Kaman
Hakkâri	Merkez	»	Mucur
»	Beytüşşebap	Kocaeli	Kaynarca
»	Çukurca	Konya	Cihanbeyli
»	Şemdinli	»	Çumra
»	Uludere	»	Ereğli
»	Yüksekova	»	Hadım
Hatay	Altınözü	»	Karapınar
»	Hassa	»	Kulu
»	Samandağı	»	Sarayönü
»	Yayladağı	»	Seydişehir
İçel	Gülnar	»	Yunak
»	Silifke	Kütahya	Emet
İsparta	Senirkent	Malatya	Arapkir
»	Sütcüler	»	Hekimhan
»	Dikili	»	Pütürge
»	Karaburun	Manisa	Demirci
»	Kiraz	Maras	Göksun
»	Seferihisar	»	Türkoğlu
»	Selçuk	Mardin	Merkez
Kars	Merkez	»	Derik
»	Ardahan	»	Gercüş
»	Arpaçay	»	İdil
»	Çıldır	»	Kızıltepe
»	Göle	»	Mazıdağı
»	İğdır	»	Midyat

İli	İçesi	İli	İçesi
Mardin	Savur	Sivas	Gemerek
»	Silopi	»	Gürün
Muğla	Datça	»	Hafik
»	Ula	»	İmranlı
Muş	Merkez	»	Kangal
»	Bulanık	»	Sarımsı
»	Malazgirt	Tekirdağ	Merkez
»	Varto	»	Çarşaklı
Nevşehir	Avanos	»	Hacırahı
»	Gülşehir	»	Malkara
»	Hacıbektas	»	Saray
»	Kozatlı	Tunceli	Nazımiye
Niğde	Ortaköy	»	Ovacık
Ordu	Kumru	Urfa	Merkez
»	Korgan	»	Halifeti
»	Ulubey	»	Hilvan
Rize	Ardeşen	Uşak	Karahallı
»	Çamlıhemşin	»	Sivaslı
»	Kalkandere	Van	Merkez
»	Pazar	»	Çatak
Samsun	Alaçam	»	Gayas
»	Terme	»	Muradiye
Siird	Baykan	»	Özalp
»	Kurtalan	Yozgad	Merkez
»	Şirnak	»	Aladağmadeni
»	Şirvan	»	Boğazlıyan
Sinob	Merkez	»	Sefaattli
»	Ayanık	»	Yerköy
»	Durağan	Zonguldak	Eflâni
»	Gerze	»	Kurucaşile
Sivas	Divriği	»	Ulus

2. Arazi ve arsaların kıymetlerine 8 misil uygulanacak ilçeler :

Adana	Kozan	Burdur	Bucak
Adıyaman	Gargar	Bursa	Karacabey
»	Samsat	»	Orhanlı
Ankara	Çamlıdere	Çankırı	İğaz
»	Çubuk	Çorum	Kargı
»	Şereflikoçhisar	Denizli	Acıpayam
»	Nallıhan	»	Çameli
Artvin	Ardanuç	Diyarbakır	Bismil
Aydın	Germencik	Edirne	Meriç
»	Nazilli	Elâzığ	Palu
»	Söke	»	Sivrice
Bilecik	Gölpazarı	Erzincan	Merkez
Bitlis	Adilcevaz	»	Kemah

İli	İçesi	İli	İçesi
Erzurum	Tortum	Mardin	Ömerli
Eskişehir	Merkez	Muğla	Bodrum
Gaziantep	İslâhiye	Niğde	Merkez
»	Yavuzeli	»	Çamardı
Giresun	Bulancak	Ordu	Perşembe
»	Keşap	Samsun	Merkez
Gümüşane	Şiran	»	Kavak
İsparta	Atabey	Siird	Beşiri
»	Uluborlu	»	Eruh
»	Yalvaç	»	Pervari
İstanbul	Beykoz	»	Sason
»	Yalova	Sinob	Erfelek
İzmir	Bayındır	»	Türkeli
»	Tire	Sivas	Merkez
»	Urla	»	Suşehri
Kars	Digor	»	Yıldızeli
»	Hanak	»	Zara
»	Tuzluca	Trabzon	Arsin
»	Posof	»	Maçka
Kastamonu	Bozkurt	»	Sürmene
Kayseri	Şarışlan	»	Vakıkebir
»	Felâhiye	Tunceli	Merkez
Kocaeli	Gölcük	Urfa	Bozova
Konya	Doğanhisar	Uşak	Ulubey
»	Kadınhan	Van	Başkale
»	Karaman	»	Gürpınar
Malatya	Merkez	Yozgad	Sarıkaya
Maraş	Elbistan		

3) Yukarıda 1 ve 2 numaralı listelerde yazılı olmayan bütün il merkez ve mülahak ilçelerde (10) misil uygulanır.

Not :

I - İdari taksimatta vâkı olacak değişiklikler dolayısıyla yeniden teşekkül edecek ilçelere dâhil köylerde, eskiden bağlı oldukları ilçelerde tatbik olunan misillerin uygulanmasına devam olunur.

II - Bir ilçeden ayrılıp değerine bağlanan köylerde, evvelce bağlı oldukları ilçeye ait misillerin tatbikine devam olunur.

III - Ankara, İstanbul ve İzmir merkez ilçesine, belediye sınırı içindeki ilçeler dâhildir.